

**DIAGNOZA POTRZEB
I POTENCJAŁU
WSPÓLNOTY
SAMORZĄDOWEJ
W ZAKRESIE USŁUG
SPOŁECZNYCH
W GMINIE CZECHOWICE-
DZIEDZICE**

Publikacja sfinansowana w ramach projektu:

„CUS – Nowe spojrzenie na usługi społeczne”
dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027, Priorytet FESL.07 Fundusze Europejskie dla społeczeństwa, Działanie 7.5 Strategiczne projekty dla obszaru usług społecznych, Typ 4. Koordynacja usług społecznych upowszechnienie i tworzenie CUS.

Diagnoza została opracowana przez zespół:

Renata Buryło – Dyrektor OPS Czechowice-Dziedzice

Jolanta Paszek – zastępca Dyrektora OPS Czechowice-Dziedzice

Agnieszka Kowalska

Magdalena Pawełko

Katarzyna Krzyścin

Karolina Grabowska

Sylwia Gross - Ożóg

Katarzyna Iskierka

Małgorzata Łukasik

Beata Pawlak – Młodzik

Edyta Pustelnik

Marzena Skipioł

Przy wsparciu eksperta: dr Eweliny Zdebskiej

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	str.4	
METODOLOGIA DIAGNOZY	str.9	...
ANALIZA DESK RESEARCH	str.22	
BADANIA SONDAŻOWE	str.51	
BADANIA JAKOŚCIOWE	str.78	
WNIOSKI I REKOMENDACJE	str.90	
ZAŁĄCZNIKI	str.100	

WPROWADZENIE

Centra Usług Społecznych (CUS) są nową jednostką organizacyjną gminy i nową instytucją lokalnej polityki społecznej, która ma służyć rozwojowi i integracji usług społecznych organizowanych i świadczonych na poziomie lokalnym. CUS-y docelowo mają być punktami, w których nastąpi pełna koordynacja usług społecznych w jednym miejscu, z myślą o wszystkich zainteresowanych mieszkańcach gminy. Centra Usług Społecznych będą także pełniły rolę źródła kompletnych informacji o usługach społecznych.

Zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, usługi społeczne oznaczają działania podejmowane przez gminę, świadczone w formie niematerialnej w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. Usługi społeczne obejmują działania z zakresu: polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób niepełnosprawnych, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska, reintegracji zawodowej i społecznej.

Centra Usług Społecznych są odpowiedzią na potrzeby społeczeństwa w zakresie dostępu do kompleksowych usług społecznych. Zwiększające się zapotrzebowanie na te usługi jest nowym wyzwaniem cywilizacyjnym związanym z wydłużaniem się życia ludzkiego, przemianami stylów życia i wzorów funkcjonowania rodziny. Głównym celem strategicznym CUS jest integracja, rozwój i poszerzanie dostępności usług społecznych.

Centra Usług Społecznych pełnią rolę koordynatorów lokalnych systemów usługowych.

W odpowiedzi na możliwość wprowadzenia zmian w zakresie prowadzenia polityki społecznej, Gmina Czechowice-Dziedzice przystąpiła do realizacji projektu „**CUS – Nowe spojrzenie na usługi społeczne**”, którego celem jest utworzenie Centrum Usług Społecznych w Czechowicach-Dziedzicach, a co za tym idzie zwiększenie dostępu do kompleksowej oferty usług społecznych.

Jednym z zadań realizowanych przez Centrum Usług Społecznych jest przeprowadzenie diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych (art. 21 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych). Diagnoza dostarcza władzom gminy informacji o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych oraz danych o potencjale usługowym środowiska lokalnego. Jednym z kluczowych efektów przeprowadzonej diagnozy jest stworzenie i rozwój bazy informacji o dostępnych na obszarze działania centrum usługach społecznych. Trafna, rzetelna i użyteczna diagnoza potrzeb i potencjału powinna spełniać kilka podstawowych warunków:

- wieloaspektowość – powinna uwzględniać różnorodne uwarunkowania i przejawy kondycji społeczności lokalnej, dostarczać wiedzę na temat potrzeb społecznych, jak i zakresu oferowanych usług społecznych;
- kompleksowość – powinna uwzględniać szeroki zakres działań usługowych organizowanych przez gminę;
- zróżnicowanie metod badawczych – powinna łączyć metody i techniki badawcze;
- partycypacja – powinna zapewniać uczestnictwo i wpływ społeczności na przebieg i rezultaty procesu;
- praktyczność – powinna dostarczać władzom gminy informacji o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych.

Przeprowadzona diagnoza stanowi podstawę do zaplanowania kompleksowych działań i zapewnienia wysokiej jakości usług w tworzonym w Czechowicach-Dziedzicach Centrum Usług Społecznych. Niniejsza diagnoza będzie narzędziem dla władz gminy i innych podmiotów lokalnych, działających na rzecz zapewnienia wysokiej jakości życia

mieszkańców i skutecznego rozwiązywania problemów społecznych. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii będących jednocześnie celami szczegółowymi przeprowadzonej diagnozy:

- wskazanie i określenie uwarunkowań i możliwości społeczności lokalnej,
- ukazanie potrzeb w zakresie usług społecznych,
- rozpoznanie zasobów i potencjału do poszerzania oferty usług społecznych w gminie Czechowice-Dziedzice.

Reasumując przedmiotowa diagnoza spełnia kilka istotnych zadań:

- stanowi zbiór wiedzy na temat najistotniejszych potrzeb mieszkańców;
- wskazuje i opisuje potencjał i zasoby mieszkańców jak i lokalnych instytucji i organizacji;
- określa sposoby zapewnienia wysokiej jakości usług;
- wskazuje metody rozwiązywania zidentyfikowanych problemów;
- określa obszary zaangażowania różnych grup mieszkańców w procesie rozwiązywania wspólnych problemów;
- zawiera rekomendacje dotyczące zasad współpracy między podmiotami publicznymi, społecznymi i komercyjnymi.

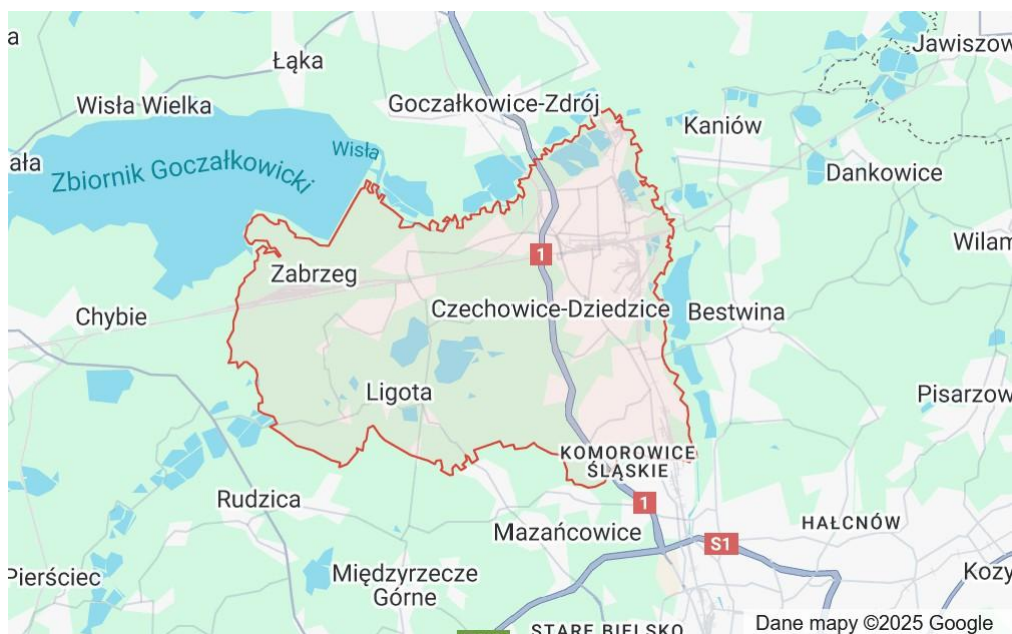
OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY CZECHOWICE-DZIEDZICE

Czechowice-Dziedzice – gmina miejsko-wiejska w województwie śląskim, w powiecie bielskim. W latach 1992–1998 gmina położona była w województwie katowickim. W skład gminy wchodzi miejscowości: Czechowice-Dziedzice, Bronów, Ligota i Zabrzeg.

Gmina Czechowice-Dziedzice liczy 42 929¹ mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 27,3% ludności powiatu. Gmina stanowi 14,5% powierzchni powiatu. Siedzibą gminy jest miasto Czechowice-Dziedzice z liczbą mieszkańców 34 862².

Powierzchnia gminy to 66,5 km², a gęstość zaludnienia wynosi 670 osób/km².

Rys. 1 – Mapa Gminy Czechowice-Dziedzice

Źródło: Mapa Google, (dostęp: 19.02.2025).

¹ OZPS za rok 2023.

² https://www.polskawliczbach.pl/Czechowice_Dziedzice, (dostęp: 20.02.2025).

Niniejszy Raport jest efektem przeprowadzonej diagnozy potrzeb i potencjału społeczności samorządowej w zakresie usług społecznych na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w okresie od stycznia do lutego 2025 roku. Prezentowany dokument składa się z pięciu części:

1. Pierwsza część zawiera opis metodologii przeprowadzonych badań, uwzględniając cele, zakres oraz zastosowane narzędzia badawcze.
2. Druga część prezentuje wyniki analizy desk research, obejmującej przegląd dostępnych danych, dokumentów strategicznych oraz raportów dotyczących polityki społecznej i usług społecznych w gminie. Analiza ta pozwoliła na określenie kontekstu oraz identyfikację kluczowych zagadnień wymagających pogłębionej diagnozy.
3. Trzecia część zawiera wyniki badań sondażowych, przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice. Przedstawiono w niej opinie oraz potrzeby wspólnoty samorządowej w zakresie dostępności i jakości usług społecznych.
4. Czwarta część przedstawia wyniki badań jakościowych, takich jak: wywiady indywidualne i grupowe, które umożliwiły wnikliwe zrozumienie problemów, oczekiwań oraz potencjału lokalnej społeczności w kontekście rozwoju usług społecznych.
5. Ostatnia część zawiera kluczowe wnioski i rekomendacje wynikające z przeprowadzonych badań. Zawarto w niej także propozycje usprawnień i nowych rozwiązań, które mogą przyczynić się do lepszego dostosowania usług społecznych do realnych potrzeb mieszkańców.

METODOLOGIA DIAGNOZY

W kontekście teoretycznym diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych w gminie Czechowice-Dziedzice zakładała powiązanie problematyki konstruowania oferty usług społecznych z zagadnieniami:

- ✓ *rozwoju społecznego*, oznaczającego zdolność społeczności lokalnej do generowania warunków umożliwiających wszystkim członkom osiągnięcie pełnego potencjału, zaspokojenie podstawowych potrzeb i zwiększania spójności społecznej (w tym m.in. zmniejszania rozwarstwienia społecznego, wyrównywania szans, przeciwdziałania dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniu),
- ✓ *jakości życia* oznaczającego zadowolenie z efektywnego/sprawnego układu instytucjonalnego zapewniającego dostęp do wysokiej jakości usług społecznych z zakresu wsparcia społecznego, zdrowia, kultury, edukacji i aktywności obywatelskiej.

Taka perspektywa skupiona jest na odkrywaniu i identyfikowaniu tzw. niematerialnych czynników rozwoju – roli jakościowych i ilościowych parametrów zasobów społecznych będących w dyspozycji społeczności lokalnej oraz możliwość ich efektywnego wykorzystania poprzez system usług społecznych. Przy takim podejściu priorytetem lokalnej polityki społecznej jest dobrostan (well-being) mieszkańców społeczności lokalnej rozumiany jako maksymalizowanie potencjału możliwego do osiągnięcia w środowisku życia jednostki i/lub grup oraz jako aktywny proces służący świadomym wyborom w dążeniu do osiągania coraz bardziej satysfakcjonującej egzystencji. Na proponowane w tych badaniach zintegrowane podejście do rozwoju społecznego i jakości życia składają się dwa czynniki: zwiększenie wolności wyboru usług (ich formy, miejsca, sposobu świadczenia) oraz kreowanie przez usługi nowych możliwości rozwojowych dla ludzi (np. dzięki usługom mogą aktywnie uczestniczyć w życiu zawodowym, społecznym i obywatelskim).

Pojęcie jakości życia i rozwoju społecznego ma bezpośredni związek ze sferą psychiczną człowieka. Jakość życia rozpatruje się przez pryzmat zaspakajania potrzeb typu egzystencjalnego („mieć”), potrzeb związanych z bezpieczeństwem („być”) oraz potrzeb dotyczących kontaktu społecznego („kochać i być kochanym”)³. Dlatego w badaniach kluczowa była perspektywa mieszkańca – użytkownika usług.

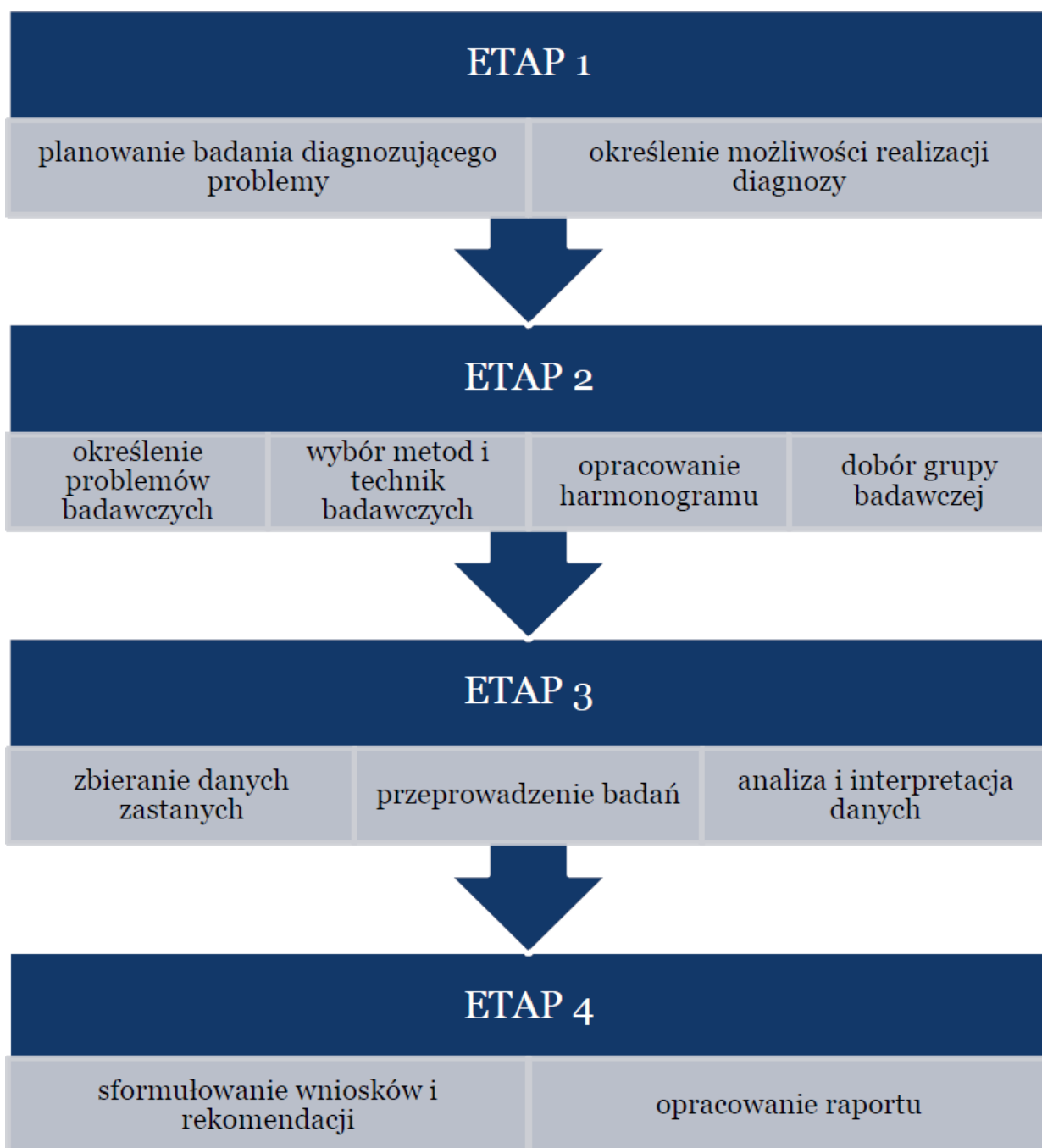
Jakość życia to pojęcie normatywne, związane z przyjętymi przez jednostkę systemami wartości, aspiracjami, oczekiwaniami człowieka i grup społecznych, z którymi jest w jakiś sposób powiązany.

Poczucie satysfakcji mieszkańców wynika ze świadomości zaspokojenia potrzeb emocjonalnych, społecznych, potrzeb samorealizacji. Dlatego w diagnozie została uwzględniona perspektywa ekonomii i psychologii behawioralnej odkrywająca „pozaracjonalne” aspekty zachowań użytkowników usług, które w praktyce decydują o skuteczności przyjętych rozwiązań. Zastosowane w diagnozie podejście ma ułatwić takie konstruowanie systemu lokalnych usług społecznych by poszerzał on pole wyborów mieszkańców i dawał ludziom większą możliwość dokonywania wyborów, a co za tym idzie umożliwiał godny i satysfakcjonujący poziom życia.

Przeprowadzone badanie diagnozujące potrzeby i potencjał wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych w gminie Czechowice-Dziedzice składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

³ Katarzyna Baumann, *Jakość życia w okresie późnej dorosłości— dyskurs teoretyczny*, Gerontologia Polska, tom 14, nr 4, 165–171, ISSN 1425–4956, s. 166.

Rys. 2. Etapy diagnozy

Źródło: opracowanie własne.

Proces realizacji badania diagnostycznego oraz każdy etap realizacji badania poddany został niezbędnej konsultacji z pracownikami Ośrodka Pomocy Społecznej /OPS/ w Czechowicach-Dziedzicach od koncepcji badawczej i propozycji metodologicznych do badania, opracowania narzędzi, dystrybucji kwestionariuszy ankiety w wersji internetowej, papierowej, komunikowania o prowadzonej diagnozie oraz zebrania materiału badawczego, analizy danych, przygotowania raportu.

Ważnym elementem rozpoczynającym przeprowadzanie diagnozy jest określenie problemu badawczego, którym jest istotne pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie. Do wyjaśnienia problemu badawczego niezbędne są pytania szczegółowe, których sformułowanie ułatwia analizę całego zagadnienia, pomaga w rozplanowaniu badań, sprzyja lepszemu doborowi narzędzi badawczych, a także chroni badacza przed pominięciem ważnych aspektów badanego problemu. Przyjmując powyższe określenie problemu badawczego, w niniejszej diagnozie sformułowano następujący problem główny:

Jakie są obecnie potrzeby i potencjał zasobów w zakresie usług społecznych w gminie Czechowice-Dziedzice?

W oparciu o problem główny wysunięto następujące pytania szczegółowe:

1. Jaki jest obecny stan świadczonych usług w Gminie?
2. Jakie są potrzeby społeczne mieszkańców (ilościowe i jakościowe)?
3. Jaki jest potencjał społeczności lokalnej w zakresie realizacji usług społecznych?
4. Jakie rozwiązania należy wprowadzić?
5. Jakie grupy mieszkańców powinny w szczególności zostać objęte wsparciem?
6. Jakie usługi społeczne należy realizować na terenie Gminy Czechowice-Dziedzice w celu zaspokojenia potrzeb mieszkańców?
7. Jaki potencjał instytucjonalny Gminy można wykorzystać w celu zaspokajania potrzeb społecznych mieszkańców oraz poszerzania oferty usług społecznych?

Założenia metodologiczne uwzględniały następujące elementy.

Tab.1. Założenia metodologiczne diagnozy

Założenia metodologiczne diagnozy	
obszar badany — respondenci:	266 mieszkańców z uwzględnieniem różnych grup społecznych, wiekowych zawodowych, i ze względu na płeć oraz przedstawiciele instytucji gminnych z zakresu pomocy społecznej czy edukacji, w tym NGO/PES świadczących usługi społeczne na rzecz mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice.
Analiza Desk Research	analizę danych zastanych (Desk Research)
badania ankietowe:	kwestionariusz ankiety skierowany do osób dorosłych składający się z 20 pytań, w tym 1 pytanie otwarte, plus metryczka (6 pytań).
indywidualne wywiady pogłębione (IDI):	przeprowadzane wśród mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice. Szacowana ilość próby to min. 10 osób. Wywiady indywidualne przeprowadzane były wśród przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych świadczących usługi społeczne w mieście, tj. przedstawicieli instytucji i NGO/PES tworzących system pomocy społecznej.

wywiad grupowy (FGI):	dla grupy po 10 osób (grupy dostosowane do obszaru wsparcia oferowanego w ramach CUS, tj. obszar wsparcia seniorów, osób z niepełnosprawnościami, osób chorych i opiekunów faktycznych, wsparcie rodziny i działania wspierające oraz grupa pracowników CUS).
-----------------------	---

Źródło: opracowanie własne.

Istotą badania było poznanie potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice oraz przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych - podmiotów

ekonomii społecznej/PES/ świadczących usługi społeczne. Włączanie w proces diagnozy przedstawicieli różnych środowisk umożliwiło przyglądanie się potrzebom w zakresie usług społecznych i potencjałom służącym ich zaspokajaniu z różnych perspektyw.

Przez metodę badawczą rozumie się system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedne, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań społecznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy.

Badania ilościowe wykorzystują miary liczbowe do scharakteryzowania wybranego zjawiska społecznego lub zmiany w jego zakresie. Dostarczają informacji głównie o ilości. Z kolei badania jakościowe skupiają się na „głębszej” analizie danego zjawiska, co umożliwia jego lepsze zrozumienie.

Badania ilościowe odpowiadają wyłącznie na pytanie „ile?”, natomiast jakościowe „co”, „gdzie?”, „jak?”, „dlaczego?”. W pierwszym przypadku większość pytań ma charakter rozstrzygający, w drugim eksploracyjny. Próba do badań ilościowych dobierana jest losowo lub kwotowo, natomiast do jakościowych celowo, przy czym w pierwszym przypadku zwykle jest zdecydowanie większa niż w drugim.

Dodatkowo przy badaniach ilościowych występuje możliwość ilościowego uogólnienia wyników na populację, której nie ma przy badaniach jakościowych. Wśród wykorzystywanych metod badań ilościowych wyróżnia się przede wszystkim sondaże kwestionariuszowe. Oprócz tego dostępny jest wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (CATI), badania online, tj. ankieta internetowa (CAWI i CASI), wywiad przy użyciu komputera lub laptopa (CAPI) oraz wywiad w wersji papierowej, drukowanej (PAPI).

Do metod wykorzystywanych w obszarze badań jakościowych należą:

- *IDI* – indywidualny wywiad pogłębiony, przeprowadzany z jedną osobą, *FGI* – zogniskowany wywiad grupowy, tzw. fokus,
- *eksperyment* – badanie w warunkach umożliwiających stałą kontrolę jego przebiegu,
- *obserwacja* – obserwowanie występowania danego zjawiska,
- *desk research* – analiza różnych materiałów, np. stron www, materiałów.

W badaniach ilościowych dąży się do nadania badanym zjawiskom określonych miar. W związku z tym stosuje się je zawsze wtedy, gdy chce się uzyskać odpowiedź na pytanie „ile”. Badania jakościowe są natomiast wykorzystywane w razie chęci podjęcia dalszej wnikliwej analizy i obserwacji zachowania wybranej grupy lub określonego zjawiska. Jeśli chodzi o analizę i interpretację danych, to na podstawie badań ilościowych otrzymuje się różne wskaźniki liczbowe (procenty, średnie itp.). Możliwa jest zatem analiza statystyczna, która jest obiektywna. Inaczej natomiast jest w przypadku badań jakościowych, gdzie przeprowadza się analizę swobodną, subiektywną. Nie występują tutaj jednoznaczne kryteria analizy, możliwe jest dokonanie wielu różnych interpretacji.

Podstawowym narzędziem w przypadku badań ilościowych jest kwestionariusz zawierający pytania w standardowej, niezmiennej formie. Głównie są to pytania zamknięte, na które można jednoznacznie odpowiedzieć, z proponowaną kafeterią. Większość pytań ma charakter rozstrzygający, a z zebranych odpowiedzi można wysnuć jednoznaczne wnioski.

W przypadku badań jakościowych ważny jest tak naprawdę swobodny sposób pozyskiwania wszelkiego rodzaju informacji. Chcąc uzyskać istotne informacje, zadaje się pytania otwarte, na które można odpowiedzieć w dowolny sposób. Przygotowany wcześniej scenariusz i sformułowane pytania stanowią jedynie bazę do dalszej dyskusji. Większość pytań ma charakter eksploracyjny.

Badania do niniejszej diagnozy zostały wykonane zarówno zgodnie z metodologią jakościową, jak i metodologią ilościową. Badania wśród dorosłych mieszkańców i młodzieży zostały przeprowadzone za pomocą techniki CAWI (Computer Assisted Web Interviews), jak i PAPI (Paper And Pen Personal Interview). Technika CAWI polega na przeprowadzeniu ankiety, która jest dostępna online. Pozwala ona na anonimowość, dzięki czemu osoby biorące udział w badaniu czują się swobodnie.

Wykorzystana technika PAPI opierała się na bezpośrednim komunikowaniu się ankietera z respondentami, przy wykorzystaniu ustrukturyzowanego narzędzia badawczego, jakim był kwestionariusz ankiety.

Z przedstawicielami instytucji i organizacji pozarządowych świadczących usługi społeczne w gminie Czechowice-Dziedzice przeprowadzono wywiady IDI- wywiady indywidualne.

Ponadto przeprowadzono zogniskowany wywiad grupowy (FGI – Focus Group Interview) z przedstawicielami klientów OPS oraz środowiska lokalnego. Technika ta polega na dyskusji moderatora z grupą osób według określonego scenariusza. Ich celem jest uzyskanie szczegółowych opinii i informacji od konkretnych osób, spełniających określone przez badacza kryteria doboru próby. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, respondentom udzielano informacji odnośnie celu badań, zasad oraz całkowitej anonimowości.

W ramach przeprowadzonych badań, wykorzystano również analizę danych zastanych (Desk Research). Desk research to metoda badawcza polegająca na kompilacji, analizowaniu oraz przetwarzaniu danych i informacji pochodzących z istniejących źródeł, a następnie formułowaniu na ich podstawie wniosków dotyczących badanego problemu. To badania wtórne, które przeciwstawiają się badaniom pierwotnym. Badania pierwotne to generowanie danych, a badania wtórne wykorzystują badania pierwotne jako źródło danych analizy.

Desk research nazywane jest badaniem wtórnym lub analizą danych zastanych. Metoda desk research nie ma określonego czasu trwania lub fazy realizacji, a pozyskiwanie oraz eksploracja danych trwa zazwyczaj przez cały okres realizowania projektu badawczego. Powodem tego jest ciągle uzupełnianie dokumentów oraz zestawianie ich z pozyskanymi materiałami podczas wszystkich etapów badania. W naukach społecznych dane zebrane przez badaczy czy instytucje są coraz częściej wykorzystywane na potrzeby celów badawczych odmiennych od pierwotnych celów zebrania tych danych.

W niniejszym opracowaniu analizie poddane zostały dane z Głównego Urzędu Statystycznego oraz wszystkie dokumenty strategiczne, raporty, sprawozdania i analizy w zakresie polityki społecznej prowadzonej na terenie gminy Czechowice-Dziedzice.

Rys. 3 Metody i narzędzia badawcze zastosowane w diagnozie

Źródło: opracowanie własne.

Narzędzie badawcze to przedmiot służący do realizacji wybranej techniki badań. O ile technika badawcza oznacza czynności, na przykład obserwowanie, prowadzenie wywiadu, o tyle narzędzie badawcze to instrument służący do technicznego gromadzenia danych z badań.

Ankieta skierowana została do wszystkich mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice, której celem była diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych, a w szczególności zidentyfikowanie istniejącego w środowisku lokalnym zapotrzebowania na usługi społeczne i określenie kierunków rozwoju Gminy. Składała się ona z 20 pytań merytorycznych, o charakterze zamkniętym, półotwartym i otwartym oraz 6 pytań metryczkowych, opisujących grupę badawczą (patrz załącznik nr 1).

Kwestionariusz wywiadu pogłębionego wśród mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice oraz kwestionariusz wywiadu pogłębionego wśród przedstawicieli instytucji świadczących usługi społeczne zawierał 23 pytania otwarte (załącznik nr 2 i 3):

1. Proszę krótko scharakteryzować, jaka jest specyfika Gminy Czechowice-Dziedzice? Co jest dla niej typowe, co odróżnia Czechowice-Dziedzice od gmin sąsiednich?

2. Jakie problemy wskazałaby Pani/Pan w gminie? Gdyby mieli Państwo wymienić 3 najważniejsze problemy społeczne w gminie, jakie by to były?
3. Jakie potrzeby wskazałaby Pani/Pan w gminie?
4. Proszę krótko opisać główne zasoby i potrzeby/problemy w Gminie Czechowice-Dziedzice?
5. Jak ocenia Pan(i) dostępność usług społecznych w gminie?
6. Jakie usługi są obecnie dostępne? Do kogo te usługi są kierowane, jaka jest ich jakość, kto jest ich realizatorem?
7. Jakich usług brakuje, dla jakich grup społecznych, z czego to wynika? Jakie braki w zakresie wsparcia pomocy społecznej identyfikują Państwo w gminie?
8. Do jakich usług dostęp jest ograniczony? Dlaczego tak jest?
9. Jakie usługi powinny być świadczone dodatkowo, w tym jakie nowe usługi powinny się pojawić?
10. Jak zorganizować system świadczenia usług w gminie, aby był bardziej skuteczny, lepiej odpowiadał na potrzeby mieszkańców?
11. Czy w realizację usług społecznych można włączyć mieszkańców oraz organizacje pozarządowe?
12. Jaki jest aktualny poziom współpracy sektora pozarządowego z jednostkami samorządu terytorialnego i czy można go zwiększyć?
13. Jaki potencjał instytucji, organizacji sektora obywatelskiego i sektora ekonomii społecznej, może wykorzystać CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?
14. Jakie działania/rozwiązania należy wdrożyć, aby współpraca międzysektorowa w zakresie usług społecznych funkcjonowała lepiej?
15. Jaki jest aktualny poziom współpracy sektora gospodarczego/lokalnych firm z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie świadczenia usług społecznych?
16. Czy lokalne firmy mogą zostać włączone w realizację usług społecznych w gminie?
17. Jaki potencjał firm/podmiotów gospodarczych może wykorzystać tworzony CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?
18. Jakie działania/rozwiązania należy wdrożyć, aby współpraca międzysektorowa (JST-biznes) w zakresie usług społecznych funkcjonowała lepiej?

Badanie miało charakter dyskusji prowadzonej przez moderatora, którego zadaniem było właściwe ukierunkowanie rozmowy oraz zachęcanie respondentów do aktywności. Wywiad przebiegał wg określonego scenariusza, zastosowane były pytania otwarte, które jedynie nadawały kierunek wypowiedzi respondenta i go nie ograniczały.

W procesie opracowania narzędzi badawczych tj. kwestionariusza ankiety i scenariuszy wykorzystanych do FGI oraz IDI wykorzystana została definicja usług społecznych zaczerpnięta z Ustawy o realizowaniu usług społecznych przez Centrum Usług Społecznych, z dnia 19 lipca 2019r. która weszła w życie 1 stycznia 2020 roku.

We wspomnianej Ustawie czytamy: „Usługi społeczne oznaczają działania z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej – podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców”.

Cytowany zakres usług społecznych, który odpowiada zakresowi koordynacji i zarządzania Centrum Usług Społecznych pozwala na uszczegółowienie listy najczęściej oferowanych usług społecznych (Uszczegółowienie wynika z kompilacji już funkcjonujących programów usług w CUSach oraz rekomendacji w tym zakresie):

- 1) pracę socjalną z osobą i rodziną oraz asystenturę dla rodzin;
- 2) środowiskową pracę socjalną w różnych formach;
- 3) terapię osób i rodzin doświadczających trudności w funkcjonowaniu w społeczeństwie;
- 4) mediacje rodzinne i w sporach innych niż rodzinne;
- 5) animację lokalną, edukację środowiskową oraz inne formy działań aktywizujących w środowisku zamieszkania;
- 6) poradnictwo prawne, obywatelskie, psychologiczne i rodzinne, w tym małżeńskie;
- 7) reintegrację zawodową i społeczną;
- 8) interwencję kryzysową;
- 9) usługi wsparcia dla osób tworzących rodzinną pieczę zastępczą;
- 10) rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych;
- 11) asystenturę i inne usługi wsparcia dla osób niesamodzielnych i osób o ograniczonej samodzielności, w tym niepełnosprawnych, przewlekle chorych, starszych i bezdomnych;
- 12) usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, w tym dla osób niesamodzielnych i osób o ograniczonej pozostających w środowisku zamieszkania;
- 13) usługi wsparcia dla opiekunów osób niesamodzielnych i osób o ograniczonej samodzielności, w tym usługi opieki wytchnieniowej, wsparcia doradczego, informacyjnego i psychologicznego;
- 14) pomoc postpenitencjarną i readaptację społeczną;
- 15) promocję zdrowia, w tym zdrowia psychicznego oraz edukację zdrowotną.

Tak jak wspomniano powyżej, zarówno definicja usługi społecznej, jak i powyższa lista została wykorzystana w realizacji badań jakościowych oraz przybudowie kwestionariusza ankiety.

Należy podkreślić, iż koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na pozyskaniu informacji z różnych środowisk.

W badaniach zastosowano różnorodne techniki i metody badawcze. Pozwala to na uzyskanie bardziej wiarygodnych i pogłębionych wniosków. Łączenie jakościowych i ilościowych metod oraz technik badawczych pozwala na uzyskanie wszechstronnego opisu i wyjaśnienie zjawisk związanych z potrzebami i potencjałem wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych.

Badana w ramach diagnozy zbiorowość najczęściej jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, kierowano się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie celowy i losowy dobór próby umożliwił taki dobór respondentów, by stanowili oni jak najbardziej szerokie grono osób i wartościowe źródło informacji o badanym zjawisku.

Podczas prowadzenia badań społecznych wskazuje się na reguły, jakimi powinien kierować się badacz, aby badania były prowadzone w sposób etyczny. Przeprowadzone badania były zgodne z następującymi zasadami:

- ✓ jasnym i precyzyjnym informowaniu badanych o korzyściach i obciążeniach,
- ✓ niedopuszczenia do sytuacji celowych pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,
- ✓ nieszkodzeniu w żaden sposób badanym,
- ✓ podmiotowym traktowaniem badanych osób,
- ✓ świadomą zgodą respondenta, który ma pełną wiedzę, co do charakteru swojego uczestnictwa w badaniu,
- ✓ unikaniem wprowadzania w błąd respondentów,
- ✓ zagwarantowaniem badanym poufności oraz uszanowania ich prywatności⁴.

⁴ Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, s. 515-519.

W każdym zastosowanym narzędziu badawczym oraz przed przystąpieniem do wywiadu, uczestnicy byli informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, czy udzielania odpowiedzi w wywiadzie, co sprawiło, że badania prowadzone były w sposób etyczny.

ANALIZA DESK RESEARCH

Pośród zastosowanych modułów badawczych analiza desk research odegrała ważną rolę, stanowiąc formę wtórnej analizy danych statystycznych gromadzonych przez jednostki organizacyjne samorządu lokalnego - Gminie Czechowice-Dziedzice i danych dostępnych w statystyce publicznej.

Z drugiej strony analiza desk research przedstawiła podstawowe informacje na temat rozłożenia problemów społecznych w gminie, stanu infrastruktury, zakresie prowadzonych usług społecznych w poszczególnych sołectwach, co jednocześnie pozwoliło na przygotowanie gruntu merytorycznego do opracowania koncepcji badań ilościowych i jakościowych. Tak więc, zarówno badania ankietowe CAWI i PAPI, jak i wywiady FGI oraz wywiady IDI znacząco poszerzyły informacje uzyskane z analizy desk research.

W badaniu poddane zostały analizie istniejące informacje i dane, zgromadzone i przetworzone wcześniej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Czechowicach-Dziedzicach oraz inne podmioty świadczące usługi społeczne na rzecz mieszkańców gminy. m.in.:

- Ocena Zasobów w Pomocy Społecznej za rok 2023,
- Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2023,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice na lata 2020 – 2025,
- Sprawozdanie z działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Czechowicach – Dziedzicach za rok 2023.

1. Kontekst zasobów ludzkich i ich potrzeb

Analiza demograficzna gminy Czechowice-Dziedzice

- a. Liczba mieszkańców z podziałem na wiek i płeć, wykształcenie,
- b. Struktura rodzin
- c. Sytuacja materialna i zawodowa
- d. Sytuacja zdrowotna
- e. Struktura wyznaniowa

Liczba mieszkańców

Sytuacja demograficzna i społeczna gminy Czechowice-Dziedzice³

42 929 Liczba mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice⁴

Z czego 52% stanowią kobiety (22003) a 48% mężczyźni (20926). Wg stanu na 31.12.2023 r. liczba zameldowanych mieszkańców gminy wynosi 42 929, w tym:

- 33 228 osób jest zameldowanych w Czechowicach-Dziedzicach,
- 5 132 osób jest zameldowanych w Ligocie,
- 3 420 osób jest zameldowanych w Zabrzegu,
- 1 149 osób jest zameldowanych w Bronowie.

1. Wiek mieszkańców

Średni wiek mieszkańców wynosi **41,1 lat** i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

2. Urodzenia i zgony

W 2023 roku w Czechowicach-Dziedzicach urodziło się 279 dzieci. Zmarło natomiast 443 mieszkańców gminy. Gmina Czechowice-Dziedzice ma ujemny **przyrost**

naturalny wynoszący -118. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -2,65 na 1000 mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice. W 2022 roku **urodziło się 363 dzieci**, w tym 50,7% dziewczynek i 49,3% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 313 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów **wynosi 0,81** i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W 2022 roku **41,4% zgonów** w gminie Czechowice-Dziedzice spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 24,1% zgonów w gminie Czechowice-Dziedzice były nowotwory, a 5,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Czechowice-Dziedzice przypada 10.79 zgonów. Jest to znacznie mniej od wartości średniej dla województwa śląskiego oraz mniej od wartości średniej dla kraju.

3. Sytuacja zawodowa mieszkańców

- 8 105 osób jest w wieku przedprodukcyjnym (18,88%),
- 24 736 mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice jest w wieku produkcyjnym (57,62%),
- 10 088 mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (23,50%)

Blisko **58%** Mieszkańcy w wieku produkcyjnym

Blisko **19%** Mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym

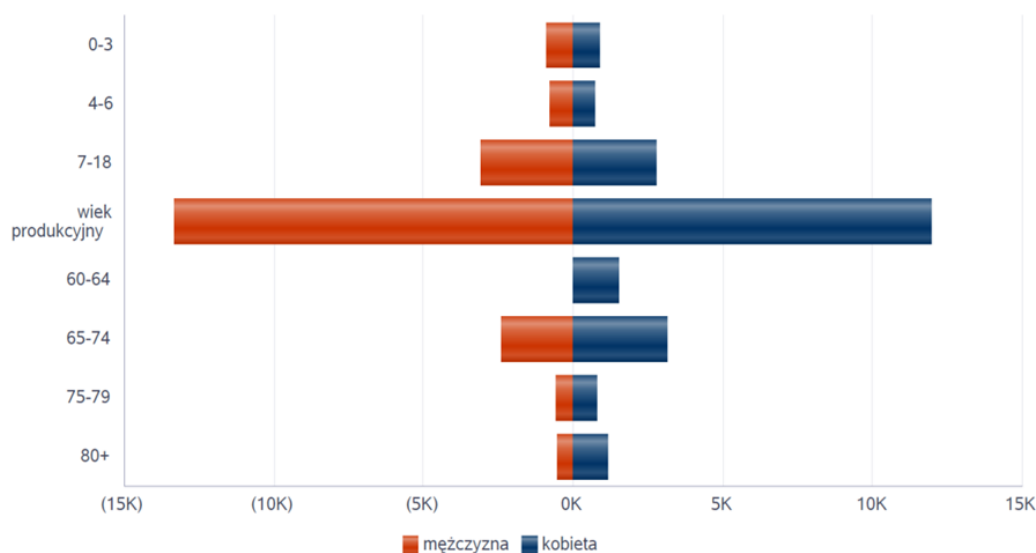
23,5% Mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym

Liczbę mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice w podziale na grupy wiekowe i płeć przedstawia Tabela 2.

Tabela 2. Liczba mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice wg. grup wiekowych i płci

Grupa wiekowa	Liczba mieszkańców wg grup wiekowych i płci	
	mężczyzna	kobieta
0-3	886	865
4-6	795	720
7-18	3 102	2 781
wiek produkcyjny	13 345	11 952
60-64		1 532
65-74	2 411	3 148
75-79	552	779
80+	534	1 156

Liczba mieszkańców wg grup wiekowych i płci

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

W Czechowicach-Dziedzicach⁵ w latach 2002-2023 liczba mieszkańców wzrosła o 2,9%. Mieszkańcy gminy Czechowice-Dziedzice zawarli w 2023 roku **152 małżeństwa**, co stanowi niespełna 1% małżeństw zawartych w całym województwie śląskim (16048). Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa śląskiego oraz nieznacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano **1,6** rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. **26,3%** mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice jest stanu wolnego, **59,3%** żyje w małżeństwie, **6,1%** mieszkańców jest po rozwodzie, a **8,3%** to wdowy/wdowcy.

³ OZPS, 2023 oraz GUS (XII.2023).

⁴ OZPS, 2023.

Kolejną analizowaną kwestią jest saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych. W 2022 roku zarejestrowano 423 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 458 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Czechowice-Dziedzice -35. W tym samym roku 9 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 4 wymeldowania za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 5.

Rynek pracy⁶

W gminie Czechowice-Dziedzice **na 1000 mieszkańców pracuje 350 osób**. 44,9% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 55,1% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Czechowice-Dziedzice wynosiło w 2023 roku **3,0%** (3,0% wśród kobiet i 3,0% wśród mężczyzn).

3,0%

Stopa bezrobocia w gminie Czechowice-Dziedzice

W 2022 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Czechowice-Dziedzice wynosiło **5 875,70 PLN**, co odpowiada 87.60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice 5 232 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 5 413 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 181. **4,6%** aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), **51,5%** w przemyśle i budownictwie, a **21,6%** w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,7% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Bezpieczeństwo⁷

W 2022 roku w gminie Czechowice-Dziedzice stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) **1 189** przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000

mieszkańców odnotowano 26,70 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Czechowice-Dziedzice wynosi 84,40% i jest nieznacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa śląskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice najwięcej stwierdzono przestępstw przeciwko mieniu - 20,29 (wykrywalność 84%) oraz o charakterze gospodarczym - 17,46 (wykrywalność 88%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa o charakterze kryminalnym - 6,71 (wykrywalność na poziomie 68%), drogowe - 1,60 (wykrywalność na poziomie 97%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,26 (wykrywalność - 90%).

Edukacja⁸

7890

mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice
jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata)

7 890 mieszkańców Czechowic-Dziedzic jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 3 782 kobiet oraz 4 108 mężczyzn).

Według Narodowego Spisu Powszechnego z **2021** roku **22,5%** ludności posiada wykształcenie wyższe, **2,7%** wykształcenie policealne, **10,4%** średnie ogólnokształcące, a **22,0%** średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się **27,2%** mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice, gimnazjalnym **3,0%**, natomiast **9,0%** podstawowym ukończonym. **3,2%** mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. Mieszkańcy gminy Czechowice-Dziedzice mają analogiczny poziom wykształcenia w porównaniu do całego województwa śląskiego. Wśród kobiet mieszkających w gminie Czechowice-Dziedzice największy odsetek ma wykształcenie wyższe (26,2%) oraz zasadnicze zawodowe (22,2%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (32,6%) oraz średnie zawodowe (24,7%). W roku 2023 w Czechowicach-Dziedzicach mieściło się 16 przedszkoli, w których do 63 oddziałów uczęszczało 1 271 dzieci (621 dziewczynek oraz 650 chłopców). Dostępnych było zero miejsc. Dla porównania w 2008 roku w Czechowicach-Dziedzicach mieściło się 11 przedszkoli, w których do 39 oddziałów uczęszczało 946 dzieci (479 dziewczynek oraz 467 chłopców). Dostępne były 944 miejsca. 18,5% mieszkańców Czechowic-Dziedzic

w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (18,1% wśród dziewczynek i 18,9% wśród chłopców).

Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 965 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w 2018 roku przypadało 0,82 dzieci w wieku przedszkolnym. Placówkę ma 11 szkół podstawowych, w których w 170 oddziałach uczyło się 2 696 uczniów (1 248 kobiet oraz 1 448 mężczyzn). Dla porównania w 2008 roku w Czechowicach-Dziedzicach placówkę miało 7 szkół podstawowych, w których w 97 oddziałach uczyło się 2 006 uczniów (990 kobiet oraz 1 016 mężczyzn). W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się **28,8%** ludności (27,8% wśród dziewczynek i 29,7% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada **15,9** uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 88,90.

W Czechowicach-Dziedzicach znajdują się **2 licea ogólnokształcące**, w których w 15 oddziałach uczyło się **478 uczniów** (296 kobiet oraz 182 mężczyzn).

W **2023** zarejestrowano **100 absolwentów**. Dla porównania w 2008 roku w Czechowicach-Dziedzicach placówkę miały 4 licea ogólnokształcące, w których w 31 oddziałach uczyło się 876 uczniów (566 kobiet oraz 310 mężczyzn). W 2008 zarejestrowano 310 absolwentów.

W Czechowicach-Dziedzicach znajduje się **1 Technikum**, w którym w 26 oddziałach uczyło się **746 uczniów** (287 kobiet oraz 459 mężczyzn). W 2023 zarejestrowano **109 absolwentów**. Dla porównania w 2008 roku w Czechowicach-Dziedzicach placówkę miały 3 Technika, w których w 34 oddziałach uczyło się 861 uczniów (255 kobiet oraz 606 mężczyzn). W 2008 zarejestrowano 146 absolwentów. W Czechowicach-Dziedzicach znajdują się **2 Branżowe szkoły I stopnia**, w których w 13 oddziałach uczyło się **337 uczniów** (125 kobiet oraz 212 mężczyzn). W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształci się 17,4% mieszkańców (18,3% wśród dziewczyn i 16,6% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada **31,9** uczniów. 25,9 uczniów przypada na oddział w branżowych szkołach I stopnia. 28,7 uczniów przypada na oddział w technikach dla młodzieży. W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w

⁶ Źródło: OZPS 2023 / GUS, 31.XII.2023 / Portal: Polska w liczbach.

⁷ Źródło: GUS, 31.XII.2022 / Portal: Polska w liczbach.

⁸ Źródło: GUS, 31.XII.2022 / Portal: Polska w liczbach.

szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się **20,4%** mieszkańców Czechowic-Dziedzic w wieku potencjalnej nauki (21,3% kobiet i 19,6% mężczyzn).

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 29,3% ludności (28,0% wśród dziewczynek i 30,6% wśród chłopców). Na jeden oddział w szkołach podstawowych przypada 16,5 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 93,98. W gminie Czechowice-Dziedzice znajdują się dwa licea ogólnokształcące, w których w 13 oddziałach uczyło się 448 uczniów (283 kobiety oraz 165 mężczyzn). W 2022 zarejestrowano 92 absolwentów. Dla porównania w 2008 roku w gminie Czechowice-Dziedzice placówkę miały cztery licea ogólnokształcące, w których w 31 oddziałach uczyło się 876 uczniów (566 kobiet oraz 310 mężczyzn). W 2008 zarejestrowano 310 absolwentów. W gminie Czechowice-Dziedzice znajduje się jedno Technikum, w którym w 23 oddziałach uczyło się 661 uczniów (251 kobiety oraz 410 mężczyzn). W 2022 zarejestrowano 110 absolwentów. Dla porównania w 2008 roku w gminie Czechowice-Dziedzice placówkę miały trzy Technika, w których w 34 oddziałach uczyło się 861 uczniów (255 kobiet oraz 606 mężczyzn). W 2008 zarejestrowano 146 absolwentów. W gminie Czechowice-Dziedzice znajdują się dwie szkoły branżowe I stopnia, w których w 11 oddziałach uczyło się 272 uczniów (98 kobiet oraz 174 mężczyzn). W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształci się 16,5% mieszkańców (17,4% wśród dziewczyn i 15,7% wśród chłopaków). Na jeden oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 34,5 uczniów, natomiast 24,7 uczniów przypada na oddział w branżowych szkołach I stopnia, a 28,7 uczniów przypada na oddział w technikach dla młodzieży. W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 20,5% mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice w wieku potencjalnej nauki (21,2% kobiet i 19,8% mężczyzn).

Infrastruktura opieki nad dziećmi⁹

W zasobach infrastruktury społecznej gminy znajduje się:

- 1 żłobek prowadzony przez Gminę, w którym z opieki skorzystało 72 dzieci.

Na terenie Gminy funkcjonują także:

- 3 żłobki prowadzone przez osoby prywatne, w których z miejsca skorzystało łącznie 54 dzieci. Jeden żłobek znajduje się na terenie sołectwa Ligota, pozostałe na terenie miasta.

Opiekę dla dzieci w wieku przedszkolnym zapewniają przedszkola oraz oddziały przedszkolne.

W gminie funkcjonują :

1. Przedszkola publiczne – 10
2. Zespoły szkolno-przedszkolne – 3
3. Przedszkola niepubliczne – 7
4. Oddziały przedszkolne w szkołach – 5

Z miejsc w przedszkolach publicznych oraz zespołach szkolno-przedszkolnych skorzystało 1393 dzieci, w oddziałach przedszkolnych w szkołach 296 dzieci, w niepublicznych przedszkolach 262 dzieci.

Tabela 3. Infrastruktura opieki nad dziećmi

Jednostka terytorialna	Miara	Wartość liczbowa
Gmina	Liczba dzieci w żłobkach	126,00
Gmina	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	23,00
Gmina	Liczba żłobków	4,00
Powiat (średnia)	Liczba dzieci w żłobkach	38,10
Powiat (średnia)	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	6,60
Powiat (średnia)	Liczba żłobków	1,40
Województwo (średnia)	Liczba dzieci w żłobkach	96,56
Województwo (średnia)	Liczba osób zatrudnionych na stanowisku opiekuna	16,05
Województwo (średnia)	Liczba żłobków	2,63

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

⁹ OZPS 2023.

Tabela 4. Infrastruktura społeczna

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny 2023	Prognoza 2024*
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA				
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	1	434	428	428
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	2	84	80	80
w tym z wiersza 1: Liczba mieszkań socjalnych (lokalii)	3	140	140	140
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	4	93	73	73
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	5	4	5	5
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	6	2	2	2
Liczba hospicjów	7	0	0	0
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	8	X	X	X

* Wielkość prognozy nie dotyczy wartości przyrostu lub spadku. W przypadku braku możliwości oszacowania wielkości liczbowych dla prognozy należy wpisać liczby odpowiadające danym z kolumny "Rok oceny 2023". Niniejsza instrukcja dotyczy wypełniania wszystkich tabel OZPS.

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Dane dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej¹⁰

W gminie Czechowice-Dziedzice wsparcie z pomocy społecznej w 2023 roku uzyskały **484 rodziny**, w których gospodaruje łącznie **866 osób**, co stanowi **2,02%** wszystkich mieszkańców gminy.

W roku oceny, w stosunku do 2023 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia **zmniejszyła się o 80 osób**.

Liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej wynosi **169**, co oznacza spadek w stosunku do roku poprzedniego o 12 osób.

Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin i jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, w 2023 roku były kolejno:

1. długotrwała lub ciężka choroba - 216 rodzin,
2. ubóstwo - 169 rodzin,

¹⁰ OZPS za rok 2023.

3. niepełnosprawność - 169 rodzin,
4. bezrobocie - 73 rodziny,
5. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego - 67 rodzin.

Tabela 5. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej

	Liczba świadczeniobiorców						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gmina	770	716	664	594	461	403	390
Powiat (średnia)	250	220	205	182	152	136	133
Województwo (średnia)	745	658	600	540	498	459	438

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Tabela 6. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2017	736	1 588
2018	685	1 401
2019	712	1 466
2020	647	1 324
2021	562	1 140
2022	484	946
2023	484	866

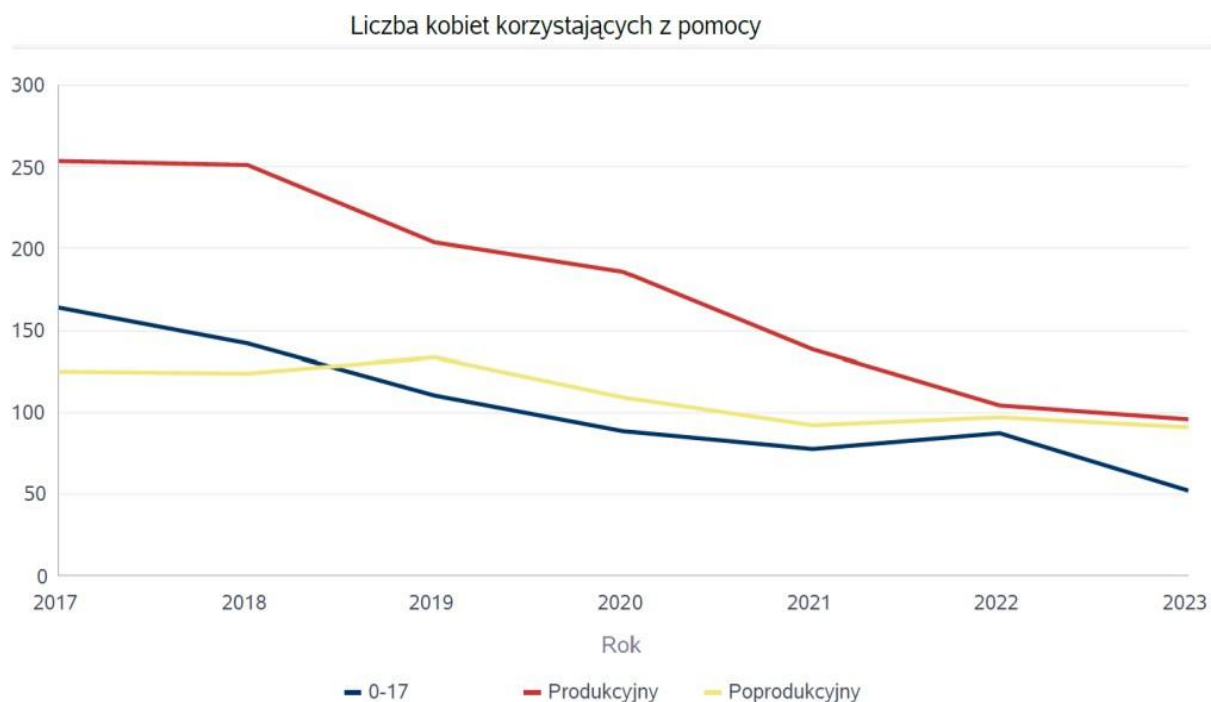
Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Tabela 7. Liczba kobiet korzystających z pomocy społecznej w latach 2017-2023

Poziom	Wiek	Liczba kobiet korzystających z pomocy						
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Czechowice-Dziedzice	0-17	164	142	111	89	78	87	53
	Produkcyjny	254	251	204	186	138	104	96
	Poprodukcyjny	125	124	134	110	92	97	91
Powiat (średnia)	0-17	45	38	34	30	25	28	21
	Produkcyjny	90	79	69	65	52	45	41
	Poprodukcyjny	36	37	39	34	34	33	35
Województwo (średnia)	0-17	98	86	73	62	53	62	54
	Produkcyjny	229	190	166	152	136	136	116
	Poprodukcyjny	81	82	91	84	85	86	80

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Wykres 1 - Liczba kobiet korzystających z pomocy społecznej w latach 2017-2023

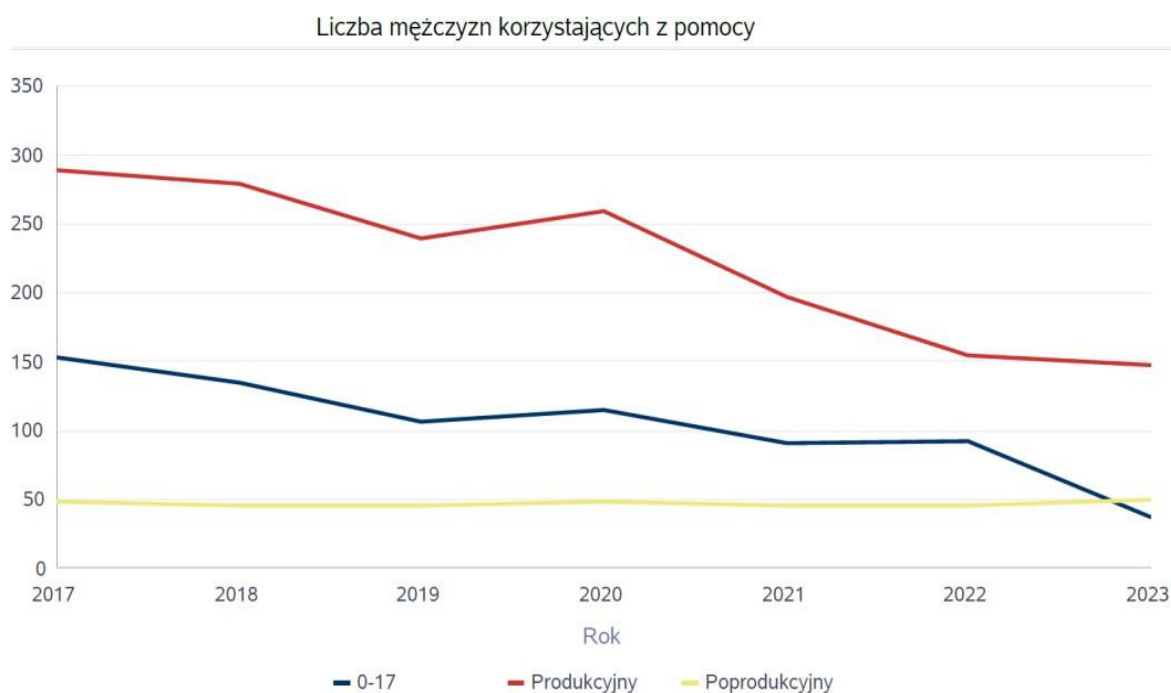

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Tabela 8. Liczba mężczyzn korzystających z pomocy społecznej w latach 2017-2023

		Liczba mężczyzn korzystających z pomocy						
Poziom	Wiek	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Czechowice-Dziedzice	0-17	153	135	106	115	91	92	37
	Produkcyjny	289	279	239	259	197	155	148
	Poprodukcyjny	48	45	46	49	46	45	50
Powiat (średnia)	0-17	47	39	32	32	26	30	23
	Produkcyjny	104	91	83	86	71	62	59
	Poprodukcyjny	13	14	14	15	14	15	15
Województwo (średnia)	0-17	105	91	77	64	56	65	56
	Produkcyjny	238	206	191	183	172	157	149
	Poprodukcyjny	31	31	33	32	33	33	33

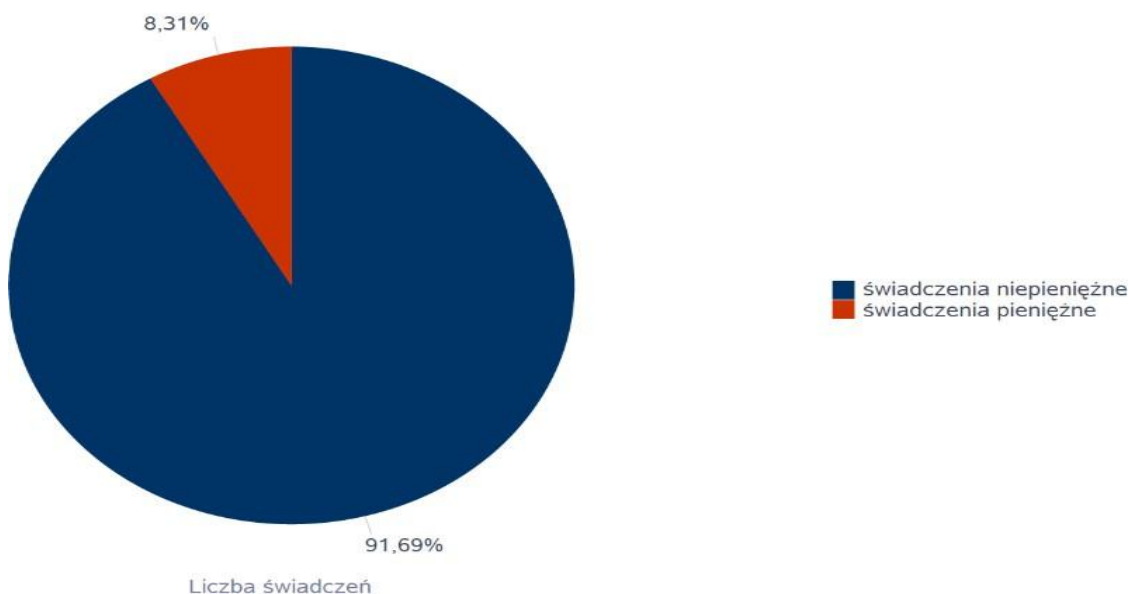
Wykres 2 - Liczba mężczyzn korzystających z pomocy społecznej w latach 2017-2023

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Tabela 9. Liczba świadczeń z pomocy społecznej

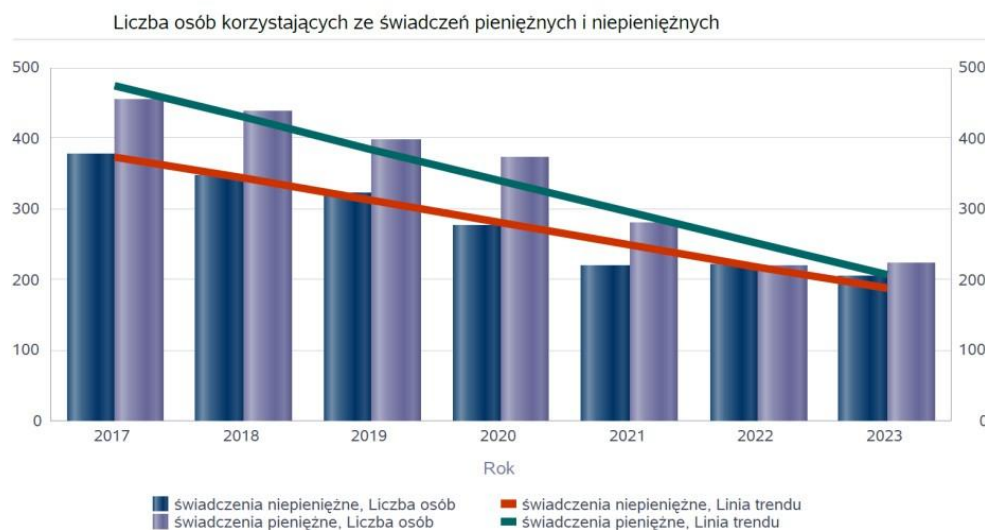
Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń
świadczenia niepieniężne	25 677
świadczenia pieniężne	2 326

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Tabela 10. Liczba osób korzystających ze świadczeń w formie pieniężnej i niepieniężnej

Rodzaj świadczenia	Liczba osób						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
świadczenia niepieniężne	377	348	321	275	218	221	205
świadczenia pieniężne	454	437	398	372	280	218	223

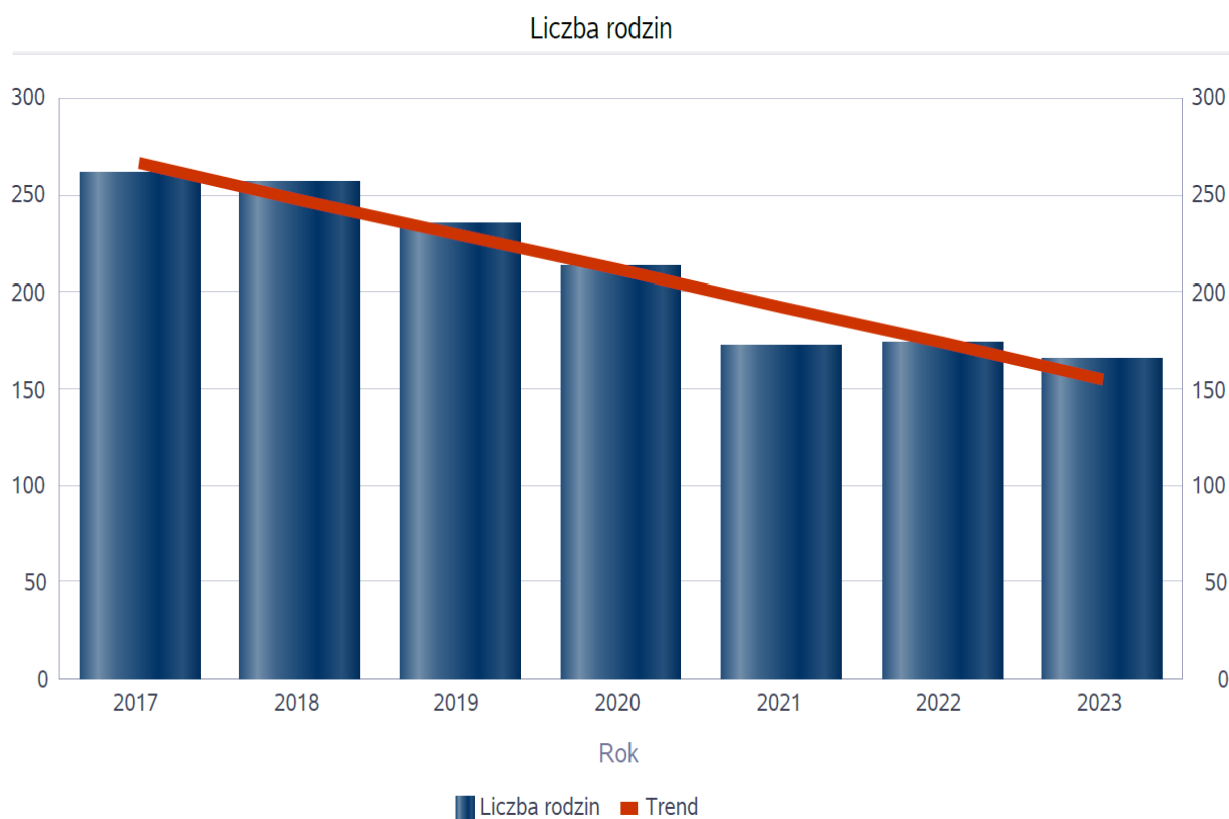

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Tabela 11. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń w formie pieniężnej i niepieniężnej

Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
świadczenia niepieniężne	261	256	235	213	172	173	165
świadczenia pieniężne	432	427	387	367	278	215	218

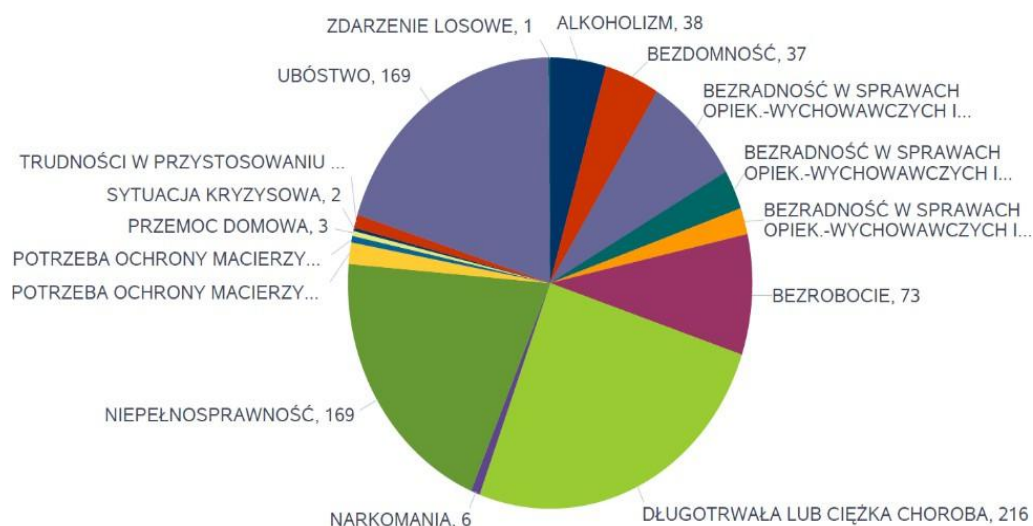
świadczenia niepieniężne

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Tabela 12. Powody udzielania pomocy rodzinom i wsparcia z pomocy społecznej

Powody udzielenia pomocy i wsparcia - ranking	LICZBA RODZIN OGÓŁEM
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	216
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	169
UBÓSTWO	169
BEZROBOCIE	73
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	67
ALKOHOLIZM	38
BEZDOMNOŚĆ	37
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	24
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM - W TYM: RODZINY WIELODZIELNE	16
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	13
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	8
NARKOMANIA	6
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA - W TYM: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIELNOŚCI	4
PRZEMOC DOMOWA	3
SYTUACJA KRYZYSOWA	2
ZDARZENIE LOSOWE	1

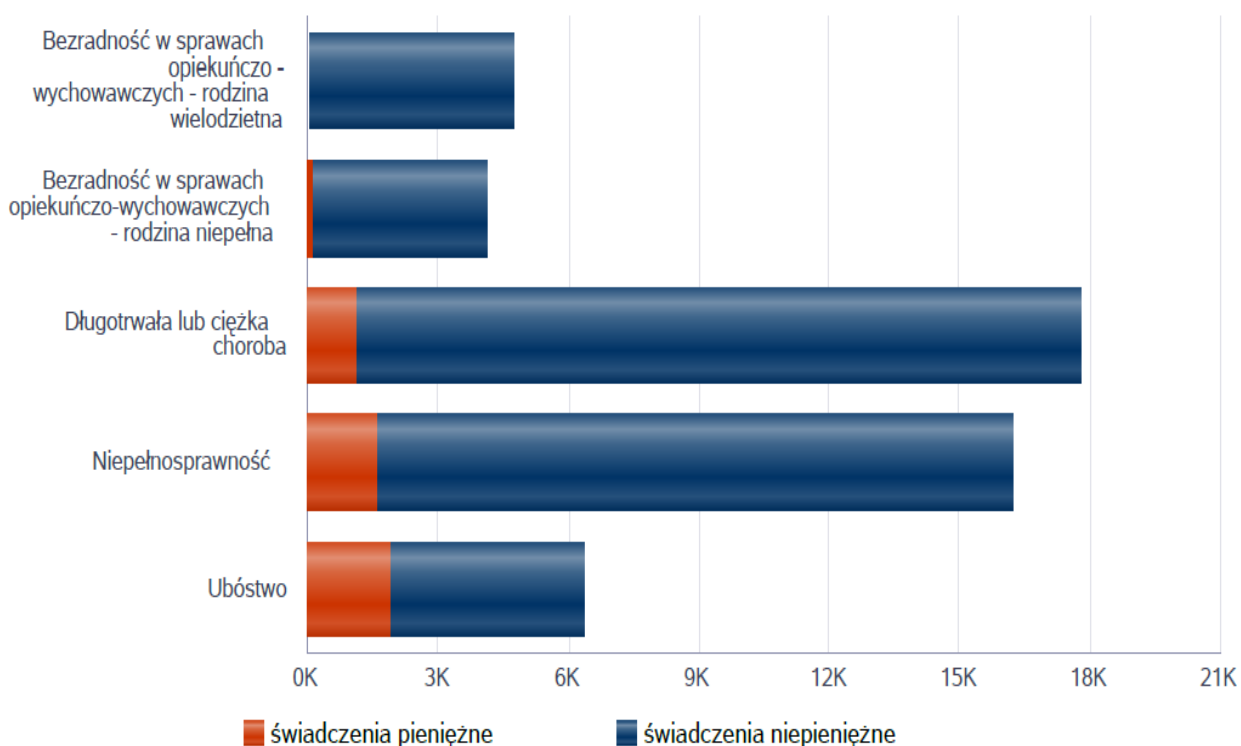

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Tabela 13. Główne powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej w roku 2023

Powód przyznania	Ogółem	Liczba świadczeń	
		świadczenia niepieniężne	świadczenia pieniężne
Długotrwała lub ciężka choroba	17 815	16 654	1 161
Niepełnosprawność	16 231	14 606	1 625
Ubóstwo	6 363	4 434	1 929
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych - rodzina wielodzietna	4 755	4 732	23
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych - rodzina niepełna	4 122	4 010	112

Liczba świadczeń

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych

Realizacja usług opiekuńczych

W roku 2023-2024 usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane były przez Spółdzielnię Socjalną „Czecho-Best” w Czechowicach-Dziedzicach, natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi realizowane były przez Firmę Specjalistyczne i Dydaktyczne Usługi Opiekuńcze – Anetta Stekla.

Usługi opiekuńcze

Usługi opiekuńcze udzielane są w miejscu zamieszkania osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób. Usługi przyznawane są również osobom, które wymagają pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują przede wszystkim pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem, jak również zabezpieczają osoby w środowisku, obniżając ewentualne koszty związane z umieszczeniem w domach pomocy społecznej. Usługi są płatne – wysokość odpłatności uzależniona jest od sytuacji dochodowej osoby korzystającej z usług i ustalana w oparciu o Uchwałę Nr XLVI/504/18 Rady Miejskiej w Czechowicach-Dziedzicach z dnia 27 marca 2018r. w sprawie określenia szczegółowych warunków przyznawania odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze zapewniane w miejscu zamieszkania oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat jak również trybu ich pobierania z późniejszymi zmianami. Pełna cena jednej godziny usługi opiekuńczej wynosiła w 2023 roku 43 zł.

Realizacja usług opiekuńczych w 2023 roku

Liczba osób objętych pomocą	75 osób
Liczba zrealizowanych godzin	15 777 godzin
Koszt zrealizowanych usług	678 411 zł

Tabela 14. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2017-2023

Rok	Liczba osób
2017	90
2018	89
2019	95
2020	74
2021	69
2022	76
2023	77

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze

Specjalistyczne usługi opiekuńcze stanowią pomoc skierowaną do tej samej grupy osób, co usługi opiekuńcze, przy czym są one dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności osób korzystających z usług i świadczone są przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Realizacja specjalistycznych usług opiekuńczych w 2023 roku usług

Liczba osób objętych pomocą	2 osoby
Liczba zrealizowanych godzin	136 godzin
Koszt zrealizowanych	12 240 zł

Tabela 15. Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2017-2023

Rok	Liczba osób
2017	3
2018	3
2019	3
2020	4
2021	2
2022	2
2023	2

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Czechowicach-Dziedzicach.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Organizacja i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w miejscu zamieszkania należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, realizowanych przez gminę zgodnie z rozporządzeniem Ministra Polityki Społecznej z dnia 22.09.2005r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi te dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności osób z nich korzystających – zakresy usług ustalane są na podstawie zaświadczeń lekarzy specjalistów i świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Usługi są płatne - wysokość odpłatności uzależniona jest od sytuacji dochodowej osoby korzystającej z usług i ustalana w oparciu o przywołane rozporządzenie. Pełna stawka jednej godziny specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi wynosiła: 60,00 zł.

Realizacja specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2023 roku

Liczba osób objętych pomocą	17 osób
Liczba zrealizowanych godzin	1 015 godzin
Koszt zrealizowanych usług	60 900 zł

Tabela 16. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Rok	Liczba osób
2017	20
2018	21
2019	16
2020	22
2021	15
2022	16
2023	17

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2023

Usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej udzielane są dzieciom do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz osobom niepełnosprawnym posiadającym orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionych. Usługi asystenta mają na celu pomoc uczestnikom Programu w wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym. W szczególności mogą polegać na pomocy

asystenta w: wyjściu, powrocie lub dojazdach z uczestnikiem w wybrane przez uczestnika miejsca, załatwianiu przez uczestnika spraw urzędowych, korzystaniu przez uczestnika z dóbr kultury (np. muzeum, teatr, kino, galeria sztuki, wystawa), zaprowadzaniu i odebraniu dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności do lub z placówki oświatowej.

Koszt realizacji Programu wyniósł łącznie 629 373,60 zł. Usługi asystenta w części finansowane były ze środków Funduszu Solidarnościowego. Przyznana kwota z Funduszu Solidarnościowego w wysokości 550 881,60 zł oraz kwota 78 492 zł stanowiąca wkład własny gminy Czechowice-Dziedzice, zostały przeznaczone na wynagrodzenia dla asystentów, koszt zakupu środków ochrony osobistej, koszt dojazdu własnym lub innym środkiem transportu, koszt zakupu biletów na imprezy kulturalne dla asystentów, ubezpieczenia NNW asystentów oraz koszt obsługi programu.

W Programie uczestniczyło 60 osób niepełnosprawnych z terenu gminy Czechowice-Dziedzice, w tym 48 osób posiadających znaczny stopień niepełnosprawności, a 12 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Uczestnicy Programu nie ponosili odpłatności za wykonaną usługę. Zrealizowano 13 082 godzin usługi asystenta. Usługę asystencji osobistej świadczyło 40 asystentów. Usługa realizowana była przez Spółdzielnię Socjalną „Czecho-Best”.

Program „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2023

Usługi opieki wytchnieniowej udzielane są członkom rodzin lub opiekunom sprawującym bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionego, zamieszkującym z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym. Usługi opieki wytchnieniowej mają za zadanie odciążenie członków rodzin lub opiekunów osób niepełnosprawnych poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Dzięki temu wsparciu osoby zaangażowane na co dzień w sprawowanie opieki dysponowały czasem, który mogły przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw. W Programie uczestniczyły 32 osoby z niepełnosprawnością z terenu gminy Czechowice-Dziedzice,

w tym 26 dorosłych osób posiadających znaczny stopień niepełnosprawności oraz 6 dzieci z orzecznym stopniem niepełnosprawności. Uczestnicy Programu nie ponosili odpłatności za wykonaną usługę. Zrealizowano 3 834 godzin usługi opieki wytnieniowej. Koszt realizacji Programu wyniósł łącznie 179 431,20 zł, w tym kwota 156 427,20 zł pozyskana została przez gminę ze środków Funduszu Solidarnościowego, natomiast pozostałą kwotę w wysokości 23 004 zł stanowił wkład własny gminy Czechowice-Dziedzice.

ZASOBY INSTYTUCJONALNE GMINY CZECHOWICE-DZIEDZICE

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Zadaniem pomocy społecznej jest zatem szeroko rozumiane wsparcie, w tym pomoc instytucjonalna.

W gminie Czechowice-Dziedzice pomoc usługową mieszkańcom oferują następujące instytucje pomocy społecznej i integracji społecznej finansowane lub współfinansowane z budżetu gminy:

- **Ośrodek Pomocy Społecznej.** W strukturze Ośrodka funkcjonują między innymi:
- **Dzienny Dom Pomocy** **Dzienny Dom Senior +,**
- **Placówka Wsparcia Dziennego „Zatoka”,**
- **Klub Integracji Społecznej**
- **Jedno Mieszkanie treningowe** – liczba osób korzystających- 4 (mieszkanie udostępnione jest od września 2022 r.)
- **Noclegownia** – placówka dla mężczyzn w kryzysie bezdomności – 25 miejsc (gmina jako jedyna w powiecie posiada w swoich zasobach Noclegownię, w związku z tym gminy sąsiadujące wystąpiły do Burmistrza z wnioskiem o podpisanie porozumienia międzygminnego na zapewnienie przynajmniej jednego miejsca noclegowego dla osoby w kryzysie bezdomności.

W 2023 roku Burmistrz Czechowic-Dziedzic podpisał porozumienie międzygminne z 8 gminami na zapewnienie schronienia jednemu bezdomnemu mężczyźnie dla każdej z gmin. Porozumienia podpisano z gminami: Bestwina, Jaworze, Kozy, Wilamowice, Szczyrk, Porąbka, Pszczyna, Suszec).

2. Dom Pomocy Społecznej „Złota Jesień”

Dom Pomocy Społecznej „Złota Jesień” jest placówką przeznaczoną dla 30 mieszkańców gminy (OZPS 2023 – liczba osób korzystających 28), dla osób w podeszłym wieku, które wymagają całodobowej opieki osób drugich i nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania.

3 . Spółdzielnia Socjalna Czecho-Best

W gminie działalność prowadzi spółdzielnia socjalna osób prawnych tj.: gminy Czechowice-Dziedzice i gminy Bestwina.

Spółdzielnia jest podmiotem ekonomii społecznej prowadzącym działalność gospodarczą, ukierunkowaną na realizację zadań własnych gminy, między innymi realizację usług opiekuńczych zleczanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Czechowicach-Dziedzicach.

4. Wybrane organizacje pozarządowe¹¹

W gminie zlecono realizację usług opiekuńczych na kwotę 678 411,00 zł. oraz specjalistycznych usług opiekuńczych na kwotę 12 240,00 zł.

Zadanie zlecono w całości **Spółdzielni Socjalnej Czecho-Best**, łączny koszt zlecenia wyniósł 690 651,00 złotych.

Zrealizowano 15 913 godzin usług. Z tej formy pomocy skorzystało 77 osób.

¹¹ OZPS 2023.

Spółdzielni Socjalnej Spółdzielni Socjalnej Czecho-Best w całości zlecono również realizację:

- Programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2023. Koszt zlecenia wyniósł 601 772 zł.
- Programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2023. Koszt zlecenia wyniósł 176 364 zł.

Ośrodek Pomocy Społecznej współpracował także z **Towarzystwem Charytatywnym im Ojca Pio** w Czechowicach-Dziedzicach.

Osoby potrzebujące wsparcia w formie odzieży, żywności lub posiłku informowano o możliwościach skorzystania z różnych działań podejmowanych przez Towarzystwo na rzecz najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy.

Wsparcie rodzin

W zależności od zdiagnozowanych potrzeb oraz sytuacji rodzinnej, bytowej i materialnej, rodziny miały możliwość skorzystania z różnorodnych form wsparcia.

W ramach świadczeń z pomocy społecznej pomocą i wsparciem (bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) w 2023 roku objęto **390 osób z 330 rodzin**, w tym 47 rodzin na wsi; w tym:

- świadczenia pieniężne przyznano 223 osobom z 218 rodzin, w tym z 31 rodzin na wsi,
- świadczenia niepieniężne przyznano 205 osobom ze 165 rodzin, w tym z 24 rodzin na wsi.

Uwzględniając źródło finansowania:

- 17 osobom z 14 rodzin w tym z 2 rodzin na wsi, przyznano świadczenia w ramach zadań zleconych, (tym świadczeniem są specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi),
- 380 osobom z 316 rodzin w tym z 46 rodzin na wsi, przyznano świadczenia w ramach zadań własnych (do tych świadczeń należą wszystkie zadania gminy wymienione w art. 17 ustawy o pomocy społecznej).

Odpłatność gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej dotyczyła **60 osób**.

W gminie zatrudnionych było **3 asystentów rodziny**, pracą asystenta objęto **53** rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Tabela 17. Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba asystentów rodziny w gminie	2	2	3	3	3	3	3
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	28	28	41	40	41	51	53

Źródło: dane uwzględnione w Ocenie zasobów pomocy społecznej za 2023 rok.

W roku 2023 kwota przyznanego i wypłaconego przez Wydział Świadczeń Społecznych Urzędu Miejskiego świadczenia wychowawczego dla rodzin wychowujących dzieci wyniosła **20 075 zł**. Zmniejszenie wydatków w tym zadaniu w porównaniu z rokiem ubiegłym wynika ze zmiany przepisów oraz zmiany organu wypłacającego niniejsze świadczenie. Od czerwca 2022r. świadczenie wychowawcze co do zasady wypłaca ZUS. Wydział Świadczeń Społecznych Urzędu Miejskiego wypłaca jedynie świadczenia wynikające z przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, kiedy to wojewoda wydaje decyzje w sprawie świadczeń rodzinnych oraz świadczenia wychowawczego oraz informuje o jej treści gminę, wnioskodawcę oraz właściwą instytucję zagraniczną.

Średnio miesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami w 2023 wynosi **308** i jest mniejsza w stosunku do roku ubiegłego o **89** rodzin. Całkowita kwota przyznanego świadczenia w formie zasiłku rodzinnego wraz z dodatkami wyniosła 1 723 109,55 zł i w porównaniu do roku 2022 zmniejszyła się o 420 323,58 zł.

Kultura i rekreacja¹²

Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2022 roku w gminie Czechowice-Dziedzice:

jeden publiczny Miejski Dom Kultury, w tym brak obiektu przystosowanego dla osób z niepełnosprawnościami poruszających się na wózkach inwalidzkich.

W gminie Czechowice-Dziedzice jedna instytucja kultury posiada sale widowiskowe, w których znajduje się 359 standardowych miejsc dla widzów.

1 Miejski Dom Kultury w gminie

Imprezy organizowane przez jednostki w 2022 roku oraz liczba uczestników: imprezy ogółem: 89 (uczestnicy: 8 592):

- ❖ wystawy: 5 (uczestnicy: 145),
- ❖ festiwale i przeglądy artystyczne: 4 (uczestnicy: 540),
- ❖ koncerty: 15 (uczestnicy: 5 000),
- ❖ prelekcje, spotkania, wykłady: 35 (uczestnicy: 680),
- ❖ imprezy turystyczne i sportowo - rekreacyjne: 13 (uczestnicy: 552),
- ❖ konkursy: 1 (uczestnicy: 55),
- ❖ pokazy teatralne: 8 (uczestnicy: 1 500),
- ❖ warsztaty: 8 (uczestnicy: 120).

Koła / kluby / sekcje i członkowie w 2022 roku:

ogółem: 10 (członkowie: 278):

- ❖ plastyczne/techniczne: 2 (członkowie: 20),
- ❖ taneczne: 4 (członkowie: 177),
- ❖ muzyczne: 1 (członkowie: 26),

¹² https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Czechowice_Dziedzice, (dostęp: 20.02.2024).

- ❖ literackie: 1 (członkowie: 4),
- ❖ dyskusyjne kluby filmowe: 1 (członkowie: 25),
- ❖ inne: 1 (członkowie: 26).

Pracownie specjalistyczne działające w domach i ośrodkach kultury w 2022 roku:

- ❖ plastyczne: 1
- ❖ muzyczne: 1
- ❖ ceramiczne: 1
- ❖ sale baletowe/taneczne: 1

Grupy artystyczne i członkowie w 2022 roku:

ogółem: 5 (członkowie: 186)

- ❖ teatralne: 1 (członkowie: 38)
- ❖ muzyczne - instrumentalne: 1 (członkowie: 45)
- ❖ wokalne i chóry: 1 (członkowie: 50)
- ❖ folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele): 1 (członkowie: 23)
- ❖ inne: 1 (członkowie: 30)

Według danych z 2022 w gminie Czechowice-Dziedzice działały **dwa kina** posiadające **5 sal z 1 020 miejscami na widowni**.

Odbyło się **7 220 seansów**, na które przyszło **102 789 widzów**, w tym 1 643 seanse filmów produkcji polskiej, na które przyszło 21 172 widzów.

W dniu 28 sierpnia 2020 roku Miejska **Biblioteka Publiczna** rozpoczęła swoją działalność w nowej siedzibie przy ul. I.J. Paderewskiego 3. Obecnie sieć biblioteczna w Czechowicach-Dziedzicach obejmuje swym zasięgiem cały teren gminy, działając w oparciu o **1 filię miejską, 5 filii wiejskich oraz bibliotekę centralną**. Działa w oparciu o Kompleksowy System Zarządzania Biblioteką PROLIB.

W ramach komputeryzacji bibliotek publicznych w 2022 roku dysponują one następującymi zasobami:

- komputery użytkowane w bibliotece ogółem: 85 szt.
- dostępne dla czytelników: 21 szt.
- komputery podłączone do Internetu dostępne dla czytelników: 21 szt.
- 7 bibliotek, które umożliwiają korzystanie z Internetu bezprzewodowego
- 7 bibliotek, które posiadają dostęp do Internetu szerokopasmowego
- 7 bibliotek, które oferują katalog on-line
- 7 bibliotek, które oferują możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne.

BADANIA SONDAŻOWE

Istotą badania było poznanie potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice oraz przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych świadczących usługi społeczne.

Badania przeprowadzono metodą ankietową CAVI i PAPI. W wykorzystanej metodzie badań ilościowych wykorzystano sondaże kwestionariuszowe. Badaniem objęto grupę **266** mieszkańców z uwzględnieniem różnych grup społecznych, wiekowych zawodowych, a także ze względu na płeć oraz przedstawicieli jednostek organizacyjnych samorządu lokalnego, w tym świadczących usługi z zakresu pomocy społecznej czy placówki edukacyjne oraz NGO/PES świadczące usługi społeczne na rzecz mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice.

Zastosowano ankietę:

- CAVI – ankietę przeprowadzono drogą internetową – **161 ankiet**
- PAPI – ankietę papierową – **105 ankiet**

Kwestionariusz ankiety skierowany do osób dorosłych składający się z 20 pytań, w tym 1 pytanie otwarte, plus metryczka (6 pytań).

Podliczono 266 ankiet – stan 2025.02.16.

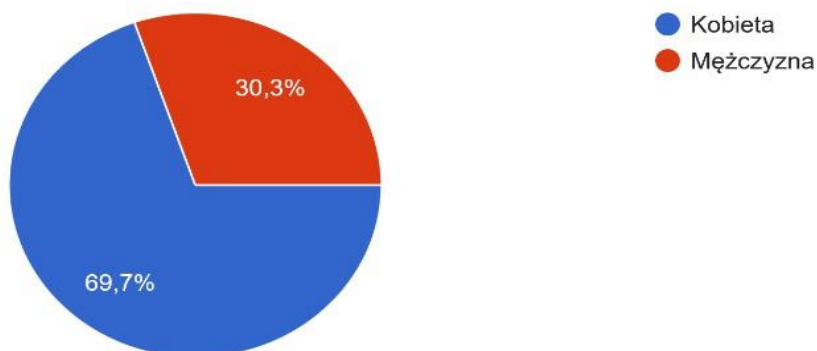
Charakterystyka społeczno-demograficzna badanej grupy

W badaniu wzięło udział 266 respondentów, z czego znaczną większość, bo 69,7%, stanowiły kobiety, natomiast mężczyźni stanowili 30,3% uczestników (wykres 3).

Wykres 3 – Płeć respondentów

1. Płeć

264 odpowiedzi

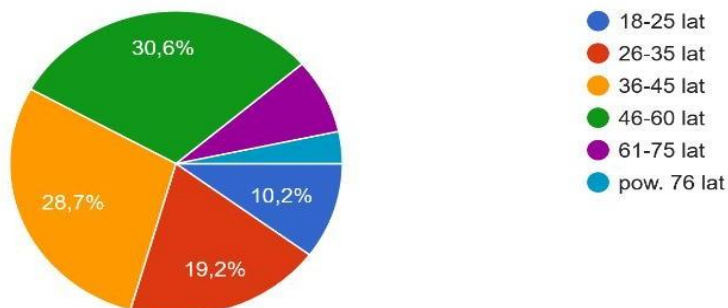
Źródło: badania własne.

Najliczniejsze grupy respondentów to osoby w wieku: 46-60 lat (30,6%), 36-45 lat (28,7%), 26-35 lat (19,2%) oraz 18-25 lat (10,2%). Mniej liczną grupę stanowiły osoby powyżej 60 r.ż. Zauważyć można dość zróżnicowany wiek osób biorących udział w badaniu (wykres 4).

Wykres 4 - Wiek respondentów

2. W jakim jest Pan(i) wieku?

265 odpowiedzi

Źródło: badania własne.

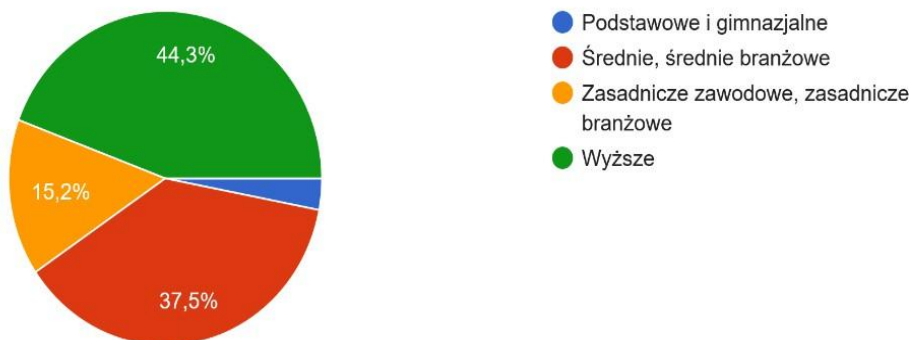
Najliczniejszą grupą badanych posiadała wykształcenie wyższe (44,3%) natomiast drugą co do wielkości grupą były osoby z wykształceniem średnim lub średnim branżowym (37,5%). Mniejszy odsetek stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym

zawodowym lub zasadniczym branżowym oraz podstawowym i gimnazjalnym (wykres 5).

Wykres 5 - Poziom wykształcenia badanych

3. Wykształcenie (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

264 odpowiedzi

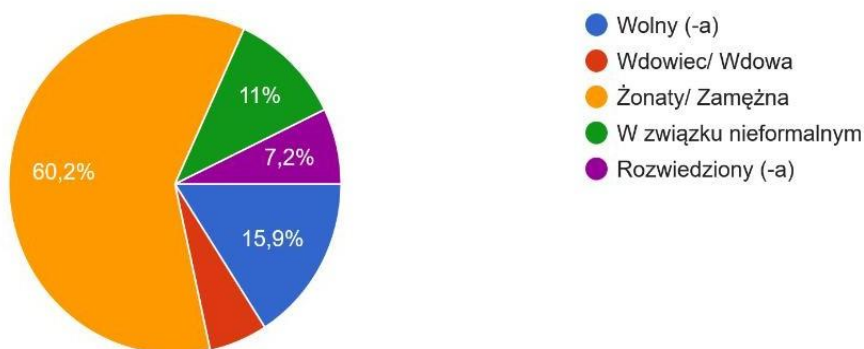
Źródło: badania własne.

Wśród badanych największa grupa to osoby będące w związku małżeńskim (60,2%). Osoby samotne (wolne) stanowiły – 15,9%, osoby będące w związkach nieformalnych – 11%, rozwiedzione – 7,2%. Najmniejszą grupę stanowiły osoby owdowiałe 5,7%. Zebrane dane pokazały, że większość ankietowanych żyje w stałych związkach formalnych, a odsetek osób samotnych, rozwiedzionych czy w związkach .

Wykres 6 – Stan cywilny badanych

4. Stan cywilny (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

264 odpowiedzi

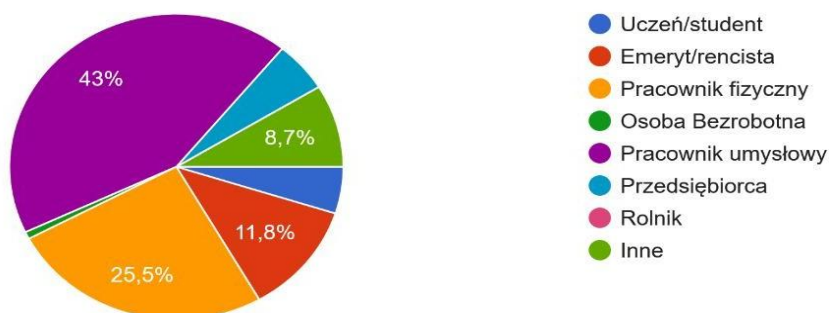
Źródło: badania własne.

W badaniach wzięto pod uwagę również status zawodowy respondentów. Największą grupę stanowili pracownicy umysłowi (43%), kolejno pracownicy fizyczni (25,5%) oraz emeryci i renciści (11,8%). Warto zwrócić uwagę, iż przy stopie bezrobocia w gminie Czechowice-Dziedzice wynoszącej 3% w badanej grupie pojawiły się 23 osoby bezrobotne (8,7% respondentów).

Wykres 7 – Status zawodowy badanych

5. Status zawodowy (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

263 odpowiedzi

Źródło: badania własne.

Blisko połowa respondentów ocenia swoją sytuację finansową jako średnią (49,6%) oraz dobrą (29,9%). Niewielki odsetek (12,5%) deklaruje, że żyje skromnie i musi oszczędzać na co dzień. 7,2% respondentów ocenia swoją sytuację finansową jako bardzo dobrą. Natomiast 1,1% badanych przyznaje, że nie wystarcza im na podstawowe potrzeby. Sposób zarządzania finansami w gospodarstwie domowym wyznacza możliwości funkcjonowania w środowisku, a w związku tym również możliwości korzystania z usług społecznych – co znacząco wpływa na jakość życia.

Wykres 8 – Sytuacja finansowa badanych

Źródło: badania własne.

Ogólny obraz sytuacji społeczno-demograficznej respondentów (266 osób) wskazuje, iż zdecydowaną większość, bo blisko 70% stanowiły kobiety. Najliczniejsza grupa wiekowa to przedział 36-60 lat – blisko 60% respondentów. Głównie byli to pracownicy umysłowi (43%) z wyższym wykształceniem (blisko 45%). Ponad 60% osób pozostaje w związkach małżeńskich, a blisko 50% osób deklaruje swoją sytuację finansową jako średnią (starcza na co dzień, ale muszą oszczędzać).

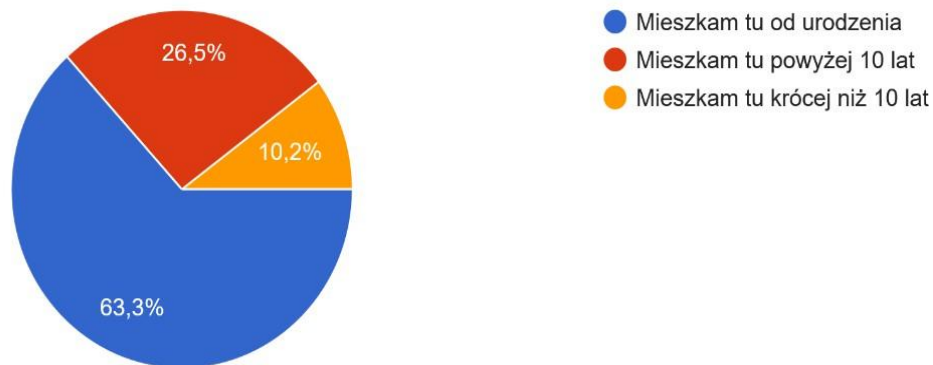
Informacje ogólne

Największą grupę badanych stanowiły osoby, które zamieszkują gminę Czechowice-Dziedzice od urodzenia (63,3%), ponad ¼ stanowiły osoby, które mieszkają w Czechowicach-Dziedzicach ponad 10 lat a niewiele ponad 10% mieszka tu krócej niż 10 lat.

Wykres 9 – Zamieszkiwanie w Czechowicach-Dziedzicach

1. Od jak dawna zamieszkuje Pan(i) gminę Czechowice-Dziedzice?

264 odpowiedzi

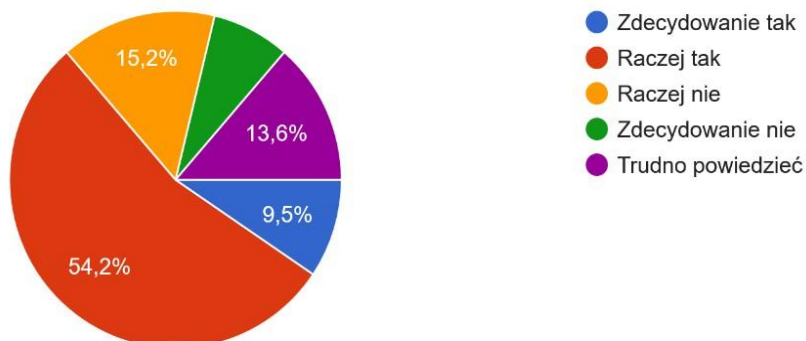
Źródło: badania własne.

Blisko 64% osób uważa, że Czechowice-Dziedzice są dobrym miejscem do życia (zdecydowanie tak, raczej tak). Są zadowoleni i nie zamierzają zmieniać miejsca zamieszkania.

Wykres 10 – Ocena Czechowic-Dziedzic jako miejsca do życia

2. Czy uważa Pani/Pana, że gmina Czechowice-Dziedzice jest dobrym miejscem do życia?

264 odpowiedzi

Źródło: badania własne.

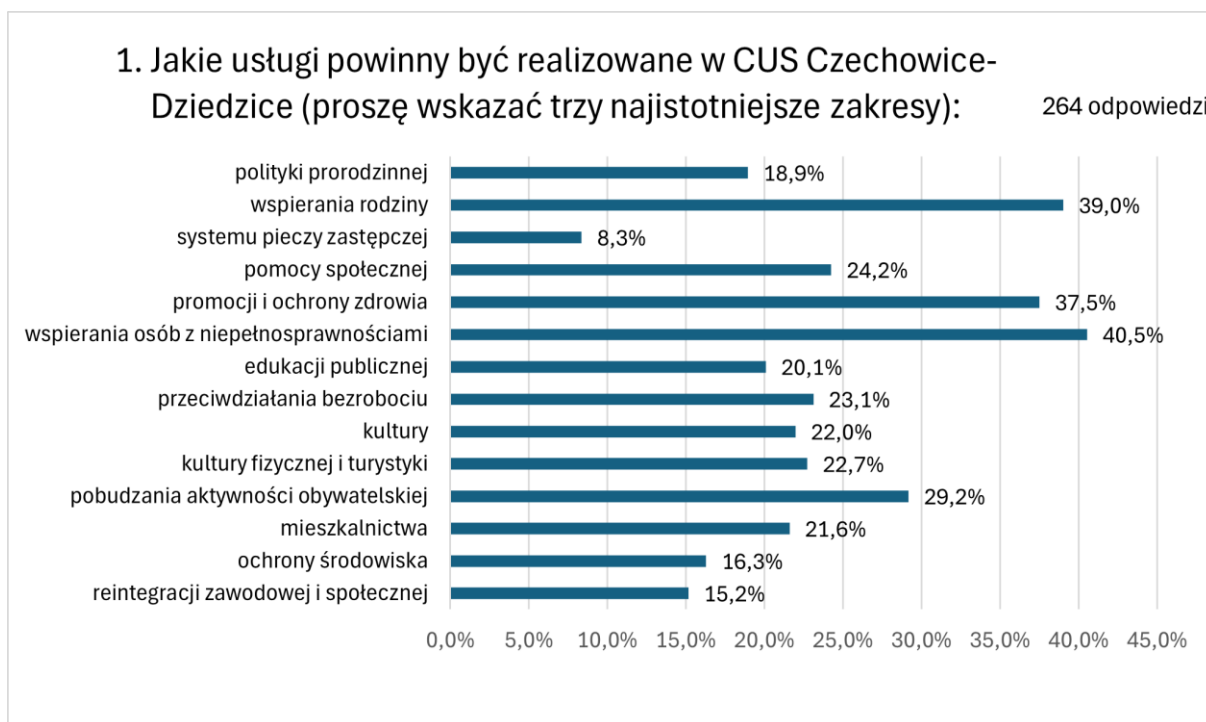
Usługi społeczne

Respondenci wskazali, iż wśród usług, które powinny być realizowane w CUS Czechowice-Dziedzice powinny się znaleźć przede wszystkim usługi z zakresu:

1. Wsparcia osób z niepełnosprawnościami,
2. Wspierania rodziny,
3. Promocji i ochrony zdrowia,
4. Pobudzania aktywności obywatelskiej,
5. Pomocy społecznej.

Wg. respondentów są to priorytety w działalności powstającego Centrum Usług Społecznych w Czechowicach-Dziedzicach.

Wykres 11 – Usługi, które powinny być realizowane w CUS Czechowice-Dziedzice

Źródło: badania własne.

Osoby biorące udział w badaniach ilościowych wskazały również usługi, które wg. nich dodatkowo powinny się znaleźć w katalogu usług w gminie. Wskazano m.in. na:

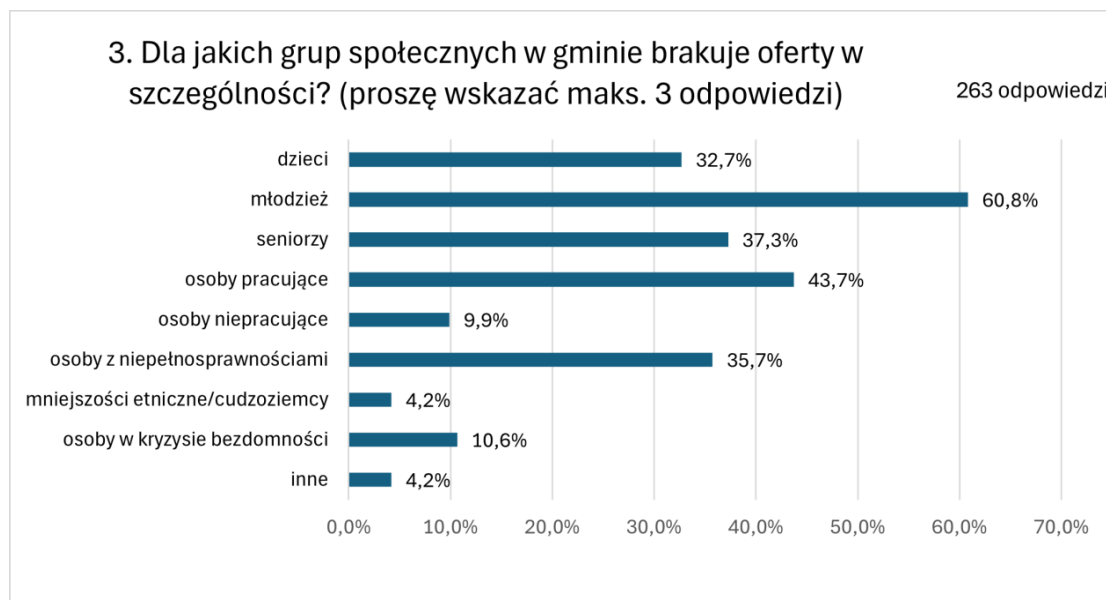
- Dyżur psychologa/pomoc psychologiczna,
- Motywacja młodzieży do pracy,
- Profilaktyka uzależnień i promocja zdrowia,
- Programy ekologiczne dotyczące zwłaszcza czystego powietrza, ochrona środowiska,
- Oferta dla dzieci i młodzieży,
- Organizacja imprez masowych,
- Hospicjum,
- Więcej koszy na śmieci,
- Zniżki dla mieszkańców,
- Aktywizowanie młodzieży autystycznej i z niepełnosprawnościami,
- Tworzenie miejsc do integracji,
- Ciekawe kursy/ warsztaty, szkolenia,
- Lepsza informacja o usługach, łatwiejszy dostęp,
- Bezpieczeństwo na przejściach dla pieszych,
- Dofinansowanie do różnych form rehabilitacji i terapii dla dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności,
- Centrum rozrywkowe z kawiarniami, restauracjami,
- Działania w zakresie ochrony zwierząt i ich praw,
- Budżet obywatelski,
- Jadłodajnia, łaźnia dla bezdomnych, ogrzewalnia, streetworking,
- ZOO,
- Grupy wsparcia o różnej tematyce ,

- Pomoc prawna – dostępna i powszechna,
- Półkolonie,
- Koncerty,
- Zwiększenie połączeń autobusowych między sąsiednimi gminami,
- Opieka dla samotnych seniorów,
- Integracji osób starszych,
- Parkingi,
- Aktywizacji społeczeństwa,
- Kontrola karanych ludzi,
- Miejsca gdzie można by było zostawić pod opieką dorosłe dziecko z niepełnosprawnością, które już nie ma szkoły (na okres 2-3 godzin) choćby raz w tygodniu - na czas zakupów, spotkania z przyjaciółmi, czy wyjścia do lekarza – opieka wytchnieniowa,
- Ścieżki rowerowe,
- Rozwój młodych osób, szkoły policealne dla dorosłych,
- Zaopiekowanie się osobami samotnymi, z niepełnosprawnościami lub chorych w warunkach domowych,
- Wsparcie psychologiczne i psychiatryczne,
- Rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami,
- Pielęgniarska opieka długoterminowa, hospicjum domowe, stacjonarne hospicjum, opieka nad osobami przewlekłe chorymi, leżącymi, ale bez choroby nowotworowej.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące grup społecznych, dla których w gminie brakowało oferty, respondenci najczęściej wskazywali **młodzież szkolną (60,8%)** oraz **osoby pracujące, zwłaszcza młode wchodzące na rynek pracy (43,7%)**. Istotny odsetek odpowiedzi dotyczył również **seniorów (37,3%)**, **osób z niepełnosprawnościami (35,7%)** oraz **dzieci (32,7%)**. Wskazano również na osoby w kryzysie bezdomności i osoby niepracujące oraz mniejszości etniczne i cudzoziemców. Wyniki sugerują, że potrzeby dotyczące wsparcia społecznego są

największe wśród młodzieży oraz osób doświadczających trudności życiowych, takich jak niepełnosprawność, samotność czy problemy ekonomiczne.

Wykres 12 – Grupy osób, dla których brakuje oferty w gminie Czechowice-Dziedzice

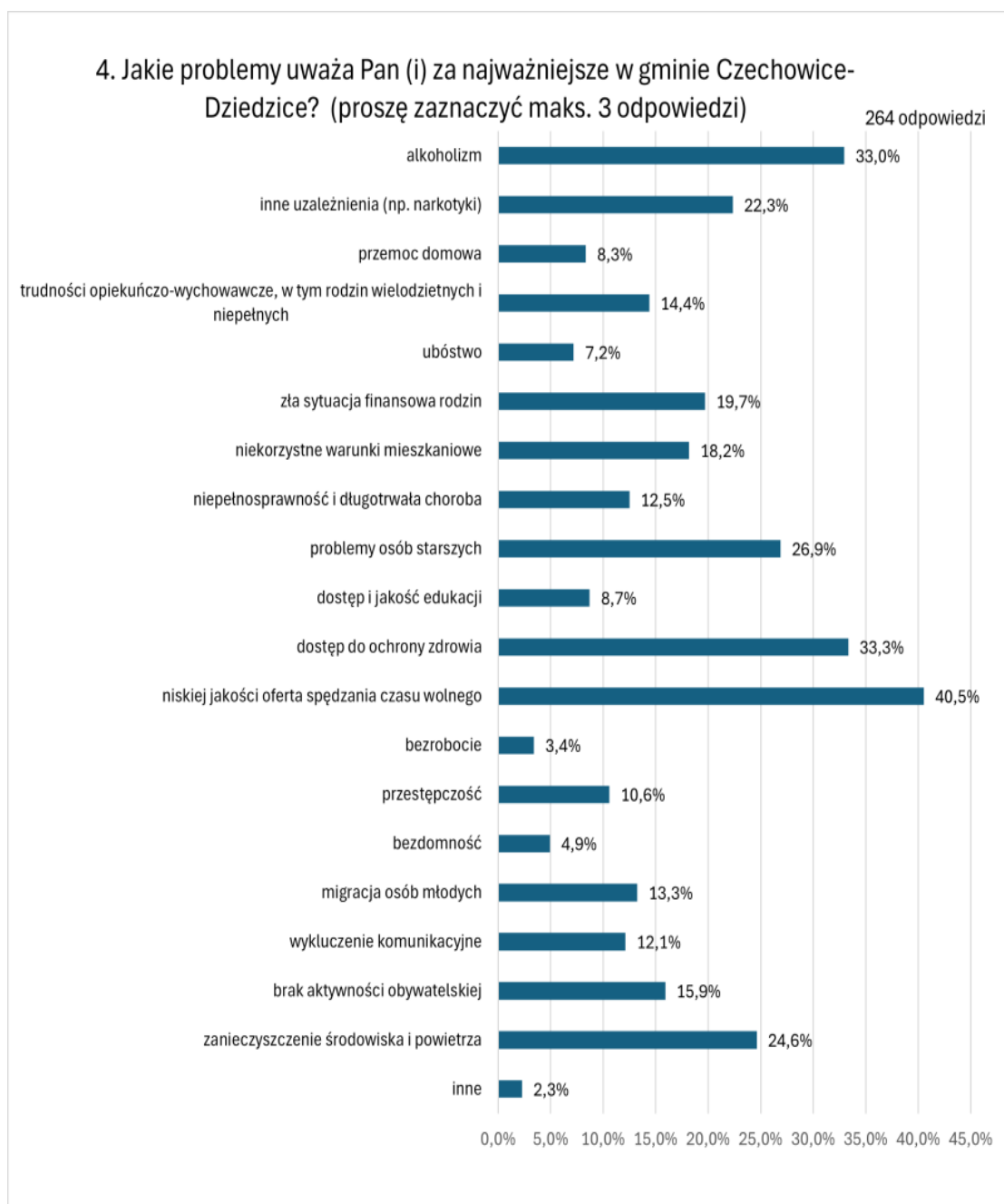
Źródło: badania własne.

Na pytanie dotyczące **najważniejszych problemów w gminie Czechowice-Dziedzice** respondenci najczęściej wskazywali na **niską ofertę spędzania czasu wolnego**, który został uznany za kluczowy problem (**40,5%**). Drugą najczęściej wymienianą kwestią był **dostęp do ochrony zdrowia, w tym zdrowia psychicznego**, który jako istotne wyzwanie postrzegało 33,3% uczestników badania, co mogło świadczyć o niedostatecznej liczbie placówek medycznych lub specjalistów. Na trzecim miejscu znalazł się **alkoholizm**, wskazany przez 33% respondentów.

Istotnym problemem według mieszkańców były również **problemy osób starszych**, co zadeklarowało 26,9% ankietowanych. Na liście problemów znalazło się również **zanieczyszczenie środowiska i powietrza (24,6%)**, co pokrywa się z propozycjami respondentów w kwestii poszerzenia usług o ekologię i troskę o jakość powietrza. Wyniki badania wskazywały na szeroki wachlarz wyzwań, z którymi mierzyli się mieszkańcy gminy, od kwestii społecznych, przez ekonomiczne, aż po ekologiczne. Respondenci zwrócili również uwagę na inne **uzależnienia**, w tym od narkotyków (**22,3%**).

Najmniej osób zwróciło uwagę na **bezrobocie (3,4%)** oraz **bezdomność (4,9%)**, **przestępczość (1,8%)**. Badanie pokazało, że mieszkańcy dostrzegali potrzebę wzmocnienia systemu wsparcia społecznego oraz rozwoju działań profilaktycznych w zakresie uzależnień.

Wykres 13 – Najważniejsze problemy w gminie Czechowice-Dziedzice wg. respondentów

Źródło: badania własne.

Ankietowani, odpowiadając na pytanie o największe zapotrzebowanie na usługi skierowane do **rodzin** w gminie Czechowice-Dziedzice, najczęściej wskazywali na **terapię dla dzieci i młodzieży**, co zaznaczyło ponad **50% badanych**. Wynik ten sugerował, że w gminie istniała duża potrzeba wsparcia psychologicznego i terapeutycznego dla młodych mieszkańców, co mogło wynikać m.in. z trudności emocjonalnych i społecznych w tej grupie wiekowej. Drugim najczęściej wybieranym aspektem było **poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego (37%)**. To pokazuje, że mieszkańcy odczuwali brak atrakcyjnych form aktywności rekreacyjnych i integracyjnych dla rodzin.

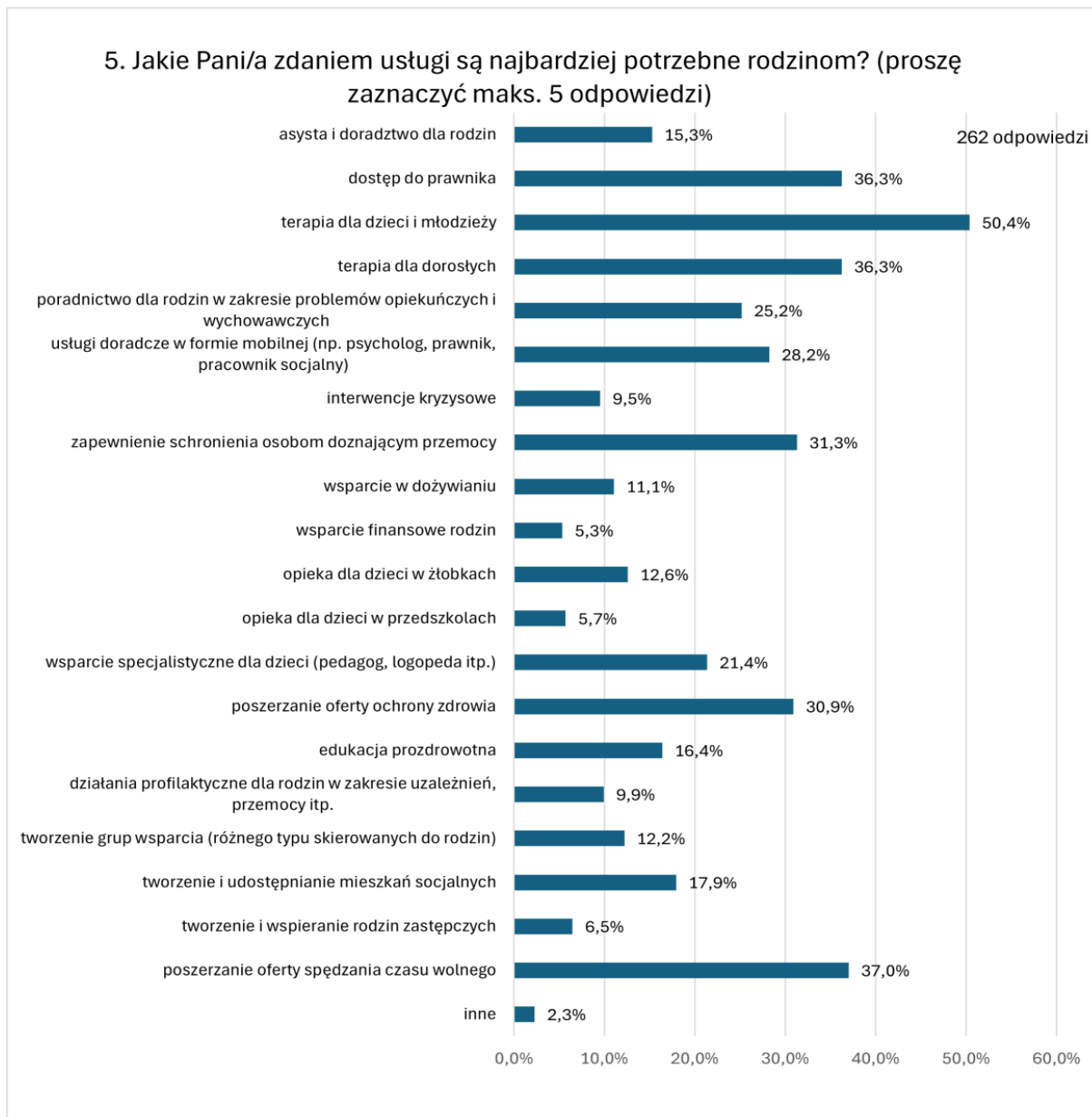
Podobnie **dostęp do prawnika i terapia dla dorosłych** były kluczową kwestią dla ponad **36%** respondentów w każdej kategorii, co wskazywało na zapotrzebowanie na fachowe doradztwo prawne dla rodzin w różnych aspektach życia codziennego.

Na kolejnych miejscach znalazły się **zapewnienie schronienia osobom doznającym przemocy (31,3%)**, **usługi doradcze w formie mobilnej np. prawnik, psycholog, pedagog, pracownik socjalny (28,2%)** oraz **poradnictwo dla rodzin w zakresie opiekuńczym i wychowawczym (25,2%)**. Te wyniki pokazywały, że zarówno dzieci, jak i dorośli potrzebowali profesjonalnego wsparcia psychologicznego i doradztwa, ale także że mobilna forma świadczenia takich usług mogła zwiększyć ich dostępność.

Równie istotne okazało się **wsparcie specjalistyczne dla dzieci np. pedagogiczne, logopedyczne, psychologiczne (21,4%)** oraz **tworzenie i udostępnianie mieszkań socjalnych (17,9%)**. Wyniki te wskazywały na wyraźną potrzebę rozszerzenia pomocy dla rodzin w trudnej sytuacji materialnej oraz dla dzieci wymagających opieki specjalistycznej, np. logopedów czy pedagogów.

Mniejszym, ale nadal zauważalnym zapotrzebowaniem cieszyły się **edukacja prozdrowotna (16,4%)** oraz **asysta i doradztwo rodzin (15,3%)**. To wskazywało na konieczność dalszego rozwoju wsparcia dla rodzin w kryzysie oraz zwiększenia świadomości zdrowotnej wśród mieszkańców.

Wykres 14 – najważniejsze usługi skierowane do rodzin w gminie Czechowice-Dziedzice wg. respondentów

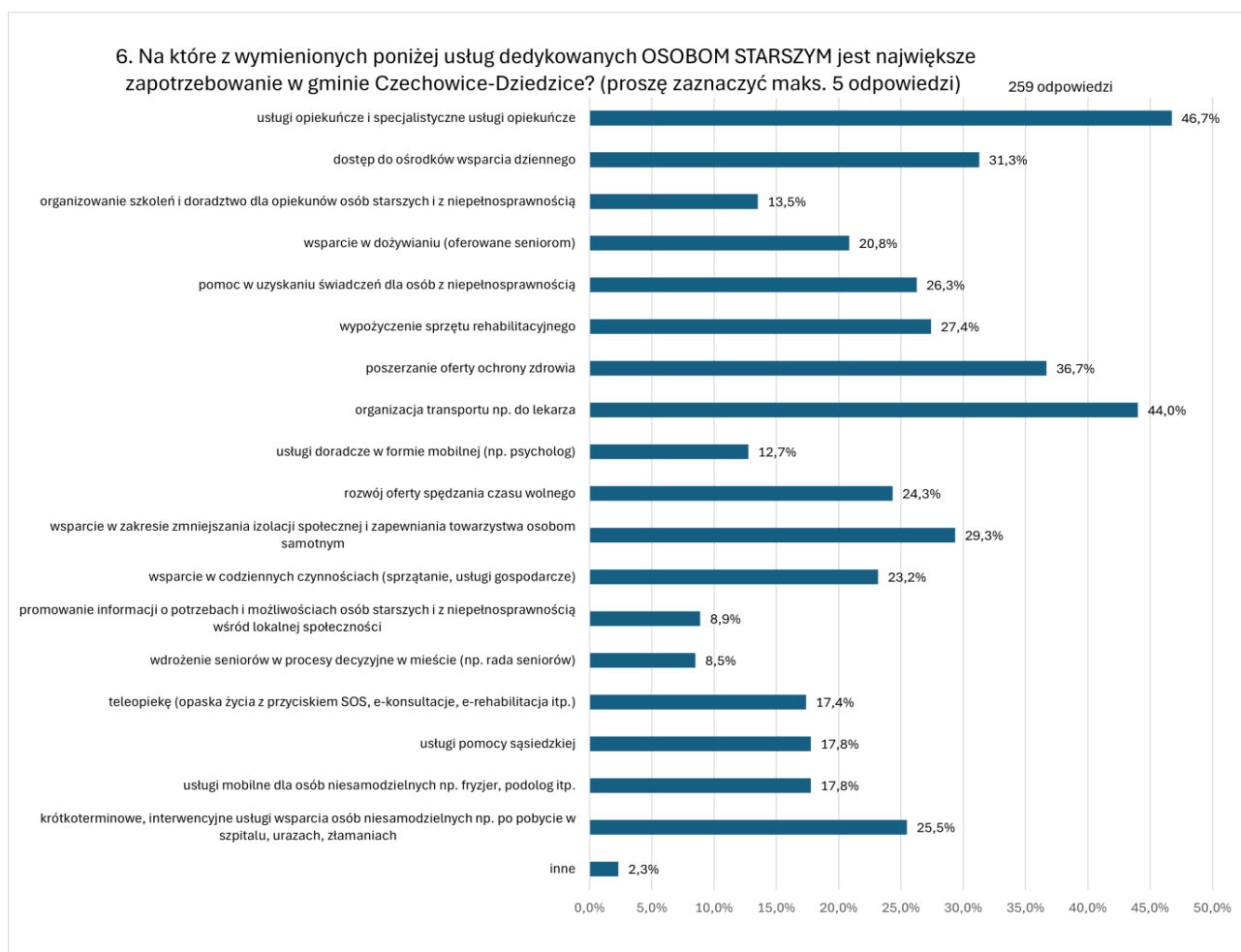
Źródło: badania własne.

W odpowiedziach na pytanie dotyczące największego zapotrzebowania na **usługi dedykowane osobom starszym** w gminie Czechowice-Dziedzice respondenci najczęściej wskazywali na konieczność **zwiększenia dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych**, co zaznaczyło 46,7% uczestników badania. Duże zapotrzebowanie odnotowano także w zakresie organizacji transportu, w tym do lekarza, które wskazało 44% respondentów. Znacząca liczba osób uznała również, że istotnym obszarem wymagającym poprawy było poszerzenie oferty ochrony zdrowia, co zostało zaznaczone przez 36,7% ankietowanych.

Kolejnymi istotnymi obszarami wymagającymi interwencji były **dostęp do ośrodków wsparcia dziennego** (31,1%), oraz wsparcie w zakresie **zmniejszania izolacji społecznej i zapewniania towarzystwa osobom samotnym** (29,3%).

Potrzeba wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego była istotnym problemem dla 27,4% respondentów, a **pomoc w uzyskaniu świadczeń dla osób z niepełnosprawnością** dla 26,3% respondentów. Mniejszym, choć wciąż znaczącym zainteresowaniem cieszyło się **krótkoterminowe, interwencyjne usługi wsparcia osób niesamodzielnych** np. po pobycie w szpitalu, urazach, złamaniach (25,5%) oraz **rozwój oferty spędzania czasu wolnego** (24,3%). Respondenci wskazali również na **wsparcie w codziennych czynnościach**, takich jak sprzątanie czy zakupy (23,2%), jak również wsparcie w dożywianiu (oferowane seniorom) wskazane przez 20,8% ankietowanych.

Wykres 15 – najważniejsze usługi skierowane do osób starszych w gminie Czechowice-Dziedzice wg. respondentów

Źródło: badania własne.

W odpowiedziach na pytanie dotyczące największego zapotrzebowania na **usługi dedykowane osobom z niepełnosprawnościami** w gminie Czechowice-Dziedzice respondenci najczęściej wskazywali na konieczność **organizacji transportu do lekarza**, co zaznaczyło **47,4%** uczestników badania. Duże zapotrzebowanie odnotowano także w zakresie **zwiększenia dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych**, które wskazało blisko 44% respondentów. Znacząca liczba osób uznała również, że istotnym obszarem wymagającym poprawy jest **pomoc w uzyskaniu świadczeń dla osób z niepełnosprawnością**, co zostało zaznaczone przez 42,6% ankietowanych.

Potrzeba wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego była istotnym problemem dla 35,1% respondentów. Kolejnymi istotnymi obszarami wymagającymi interwencji były **dostęp do ośrodków wsparcia dziennego** (27,9%), oraz wsparcie w zakresie **zmniejszania izolacji społecznej i zapewniania towarzystwa osobom samotnym** (26,7%). Nieco mniejszym, choć wciąż znaczącym zainteresowaniem cieszyło się **poszerzenie oferty ochrony zdrowia** (25,9%), **wsparcie w codziennych czynnościach**, takich jak sprzątanie czy zakupy (24,3%) oraz **rozwój oferty spędzania czasu wolnego** (22,7%). Respondenci wskazali również na **krótkoterminowe, interwencyjne usługi wsparcia osób niesamodzielnych** np. po pobycie w szpitalu, urazach, złamaniach (21,1%).

Wykres 16 – najważniejsze usługi skierowane do osób z niepełnosprawnościami w gminie Czechowice-Dziedzice wg. respondentów

Źródło: badania własne.

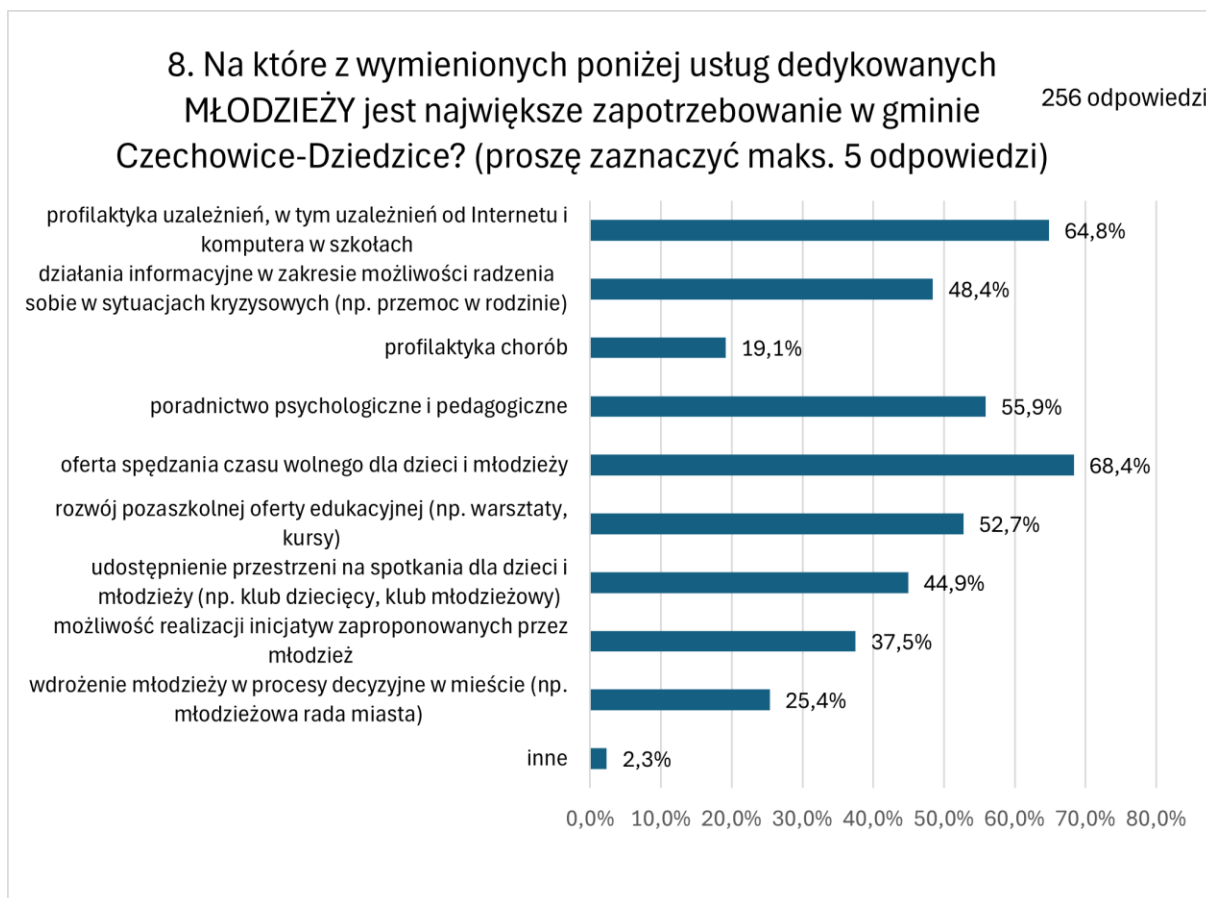
Największe zapotrzebowanie na **usługi dedykowane młodzieży** w gminie Czechowice-Dziedzice respondenci najczęściej wskazywali na konieczność przygotowania atrakcyjnej i adekwatnej do potrzeb **oferty spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież** (68,4%) oraz na **profilaktykę uzależnień**, w tym uzależnień od komputera i Internetu (64,8%). Kolejno respondenci wskazali również na **poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne** (55,9%), **rozwój pozaszkolnej oferty edukacyjnej** np. kursy, szkolenia, warsztaty (52,7%), działania informacyjne w zakresie możliwości **radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych** np. przemoc domowa (48,4%) czy **udostępnianie przestrzeni na spotkania dzieci i młodzieży** np. klub czy świetlica dla dzieci, klub młodzieżowy (44,9%).

Nieco mniejszym, choć wciąż znaczącym zainteresowaniem cieszyła się **możliwość realizacji inicjatyw zaproponowanych przez młodzież** (37,5%) oraz **wdrożenie młodzieży w procesy decyzyjne w mieście** np. Młodzieżowa Rada Miasta (25,4%). Wskazuje to na istotę „usłyszenia” głosu młodego pokolenia i włączenia ich w działania na rzecz środowiska młodzieżowego, jako grupy eksperckiej w tym temacie.

Warto również wspomnieć o **profilaktyce chorób** na którą wskazało 19,1% respondentów. Mamy tu również na myśli profilaktykę w zakresie wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego, czyli zagrożeń, na które szczególnie młodzież jest dzisiaj narażona i z którymi się boryka.

Troska o młodzież została szczególnie zauważona przez respondentów całego badania w zakresie diagnozy potrzeb i potencjału gminy Czechowice-Dziedzice. Grupa ta została wskazana jako priorytetowa w zakresie realizacji usług, a tym samym najbardziej dotychczas pominięta.

Wykres 17 – najważniejsze usługi skierowane do młodzieży w gminie Czechowice-Dziedzice wg. respondentów

Źródło: badania własne.

Respondenci wskazali dość duże zainteresowanie bezpłatnymi wydarzeniami/imprezami kulturalnymi w gminie. Szczególnie w obszarze zainteresowania są:

- Koncerty muzyczne znanych gwiazd (51%),
- Filmy, seanse w kinie (47,9%),
- Festyny, jarmarki (45,6%),
- Święta lokalne np. dożynki, święto chleba (44,4%),
- Spektakle, wystąpienia w teatrze (39,8%),
- Festiwale filmowe, klubowe występy zespołów, festiwale teatralne.

Wykres 18 – zapotrzebowanie na bezpłatne wydarzenia/imprezy kulturalne w gminie Czechowice-Dziedzice wg. respondentów

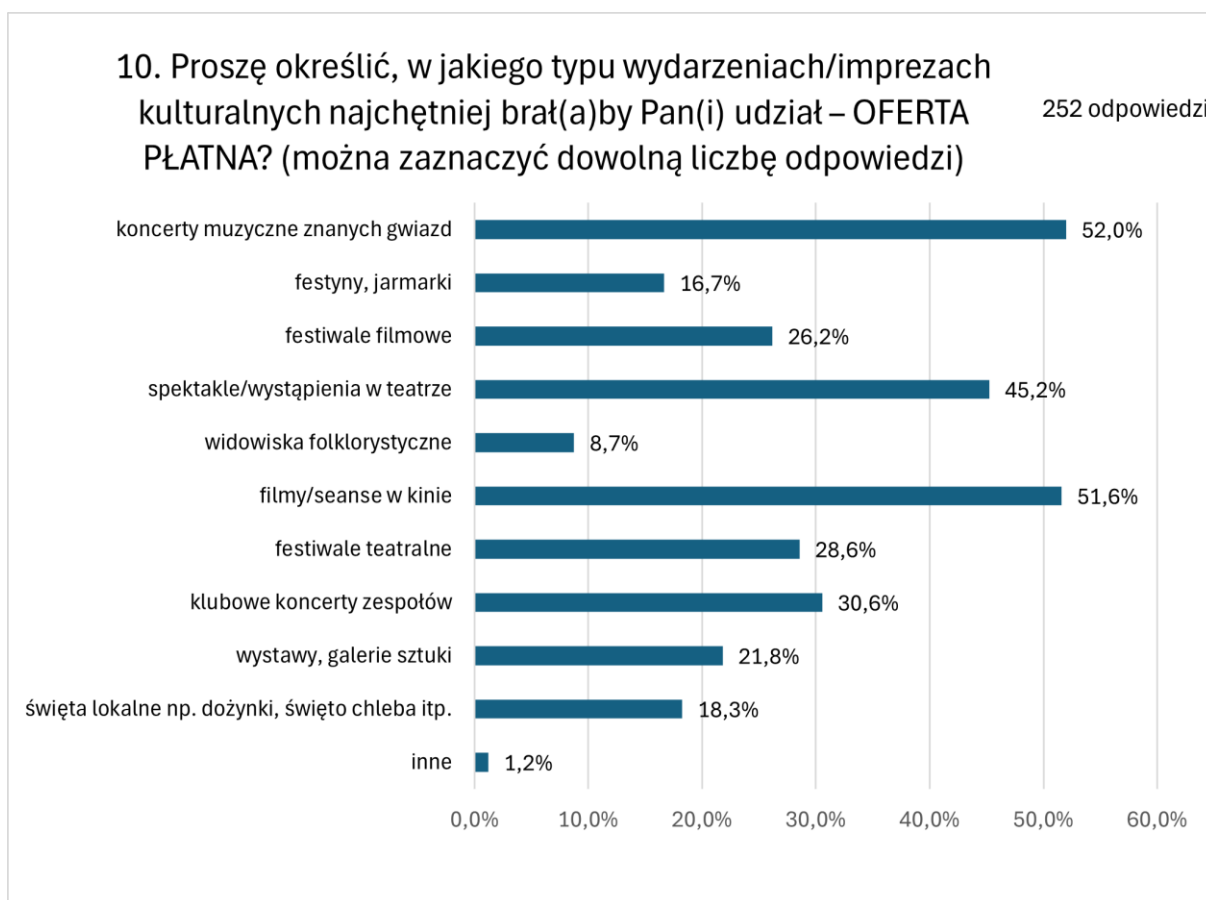

Źródło: badania własne.

Wśród odpłatnych inicjatyw znalazły się podobne usługi, co świadczy, iż część usług w tym zakresie mogłaby (powinna) być odpłatna:

- Koncerty muzyczne znanych gwiazd (52%),
- Filmy, seanse w kinie (51,6%),
- Spektakle, wystąpienia w teatrze (45,2%),
- Klubowe koncerty zespołów (30,6%),
- Festiwale teatralne (28,6%),
- Festiwale filmowe (26,2%),
- Wystawy, galerie sztuki (21,8%).

Wykres 19 – zapotrzebowanie na płatne wydarzenia/imprez kulturalne w gminie Czechowice-Dziedzice wg. respondentów

Źródło: badania własne.

Dostępność Usług Społecznych

Ponad połowa respondentów (53,6%) niestety deklarowała, że w razie potrzeby nie wiedziałaby, gdzie szukać wsparcia w zakresie usług społecznych, a 46,4% posiada taką wiedzę. Wynik ten sugeruje potrzebę zwiększenia działań informacyjnych dotyczących dostępnych form wsparcia, aby zapewnić skuteczniejszy dostęp do usług społecznych dla wszystkich mieszkańców gminy.

Wykres 20 – W sytuacji konieczności skorzystania z usług społecznych czy wiedział(a)by Pan(i) gdzie udać się po wsparcie (niefinansowe)?

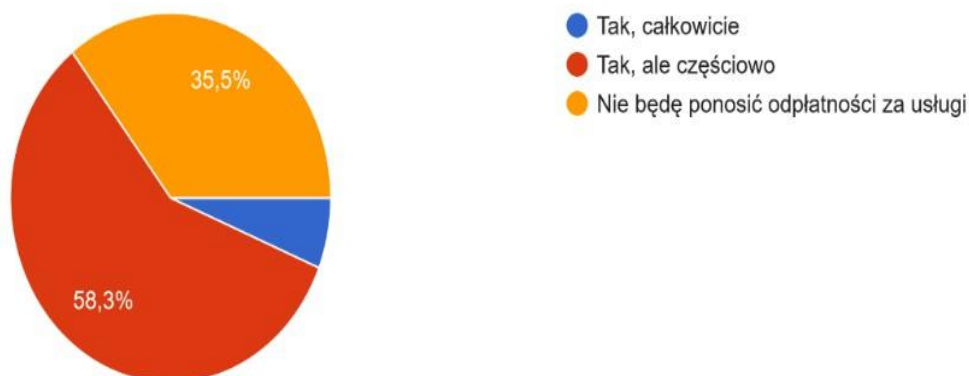

Źródło: badania własne.

Wykres 21 – Ponoszenie opłat za usługi w CUS – deklaracja respondentów

12. Czy w ramach korzystania z usług realizowanych przez CUS byłby/łaby Pan(i) w stanie ponosić odpłatność za te usługi społeczne?

259 odpowiedzi

Źródło: badania własne.

Blisko 60% badanych (58,3%) deklaruje możliwość częściowej opłaty za usługi społeczne oferowane w powstającym Centrum Usług Społecznych. 35,5% zadeklarowało, iż nie będzie ponosić takich kosztów.

Badani mieszkańcy wskazali, że spośród katalogu usług społecznych w gminie Czechowice-Dziedzice **najbardziej brakuje:**

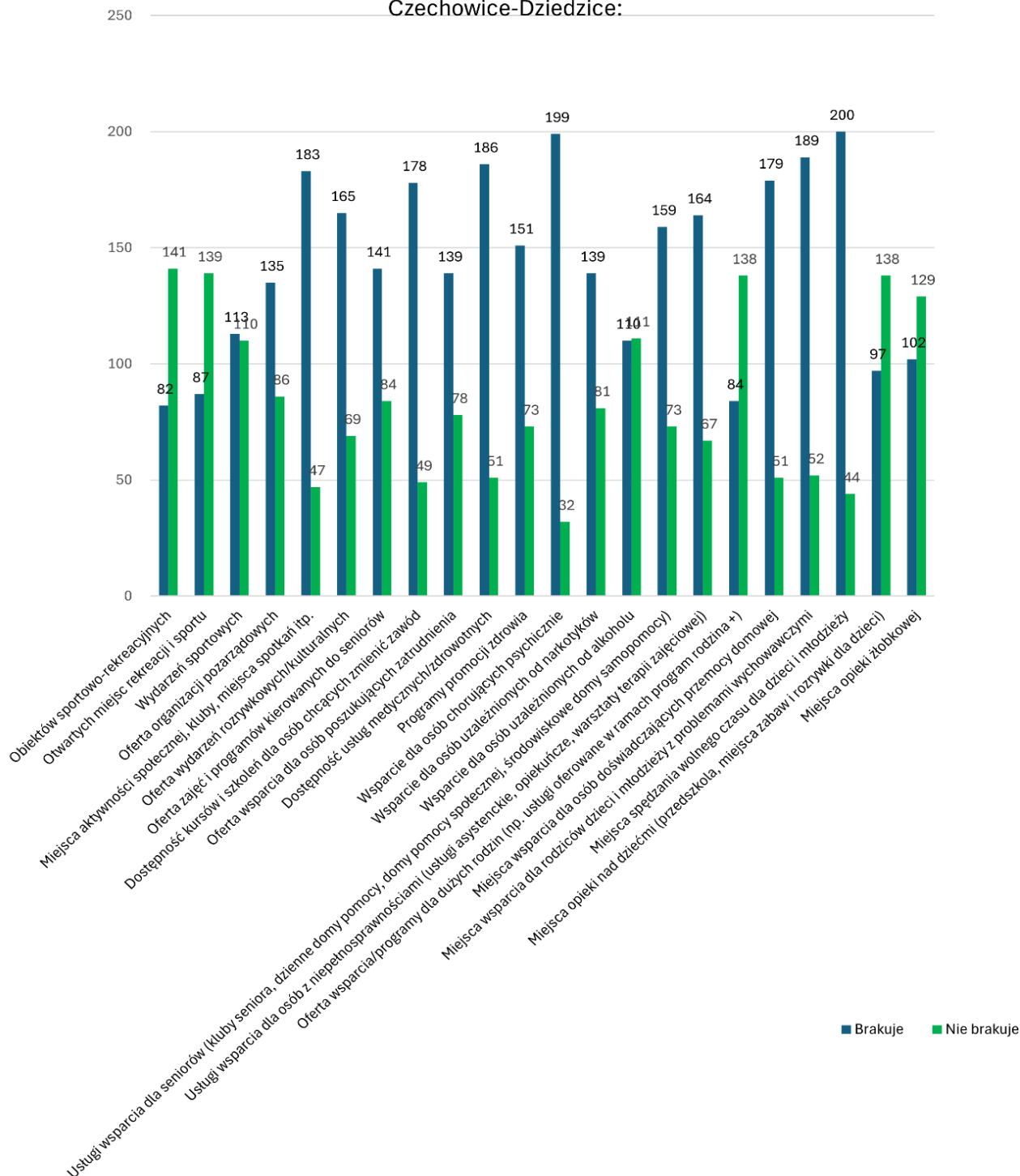
- 1. Miejsca spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży,**
- 2. Wsparcia dla osób chorujących psychicznie,**
- 3. Miejsca wsparcia dla rodziców dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi,**
- 4. Dostępność usług medycznych / zdrowotnych,**
- 5. Miejsc aktywności społecznej, klubów, spotkań,**

Wśród brakujących usług istotną kategorię stanowiło również wskazanie na miejsca wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej, dostępność kursów, szkoleń dla osób chcących zmienić zawód, oferta wydarzeń rozrywkowych i kulturalnych, wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami, w tym usługi asystenckie i opiekuńcze.

Wskazane braki wyznaczają w pewien sposób potrzeby środowiska gminy Czechowice-Dziedzice a zarazem kierunki działań i wyzwania dla gminy.

Wykres 22 – Dostępność usług społecznych na terenie gminy Czechowice-Dziedzice

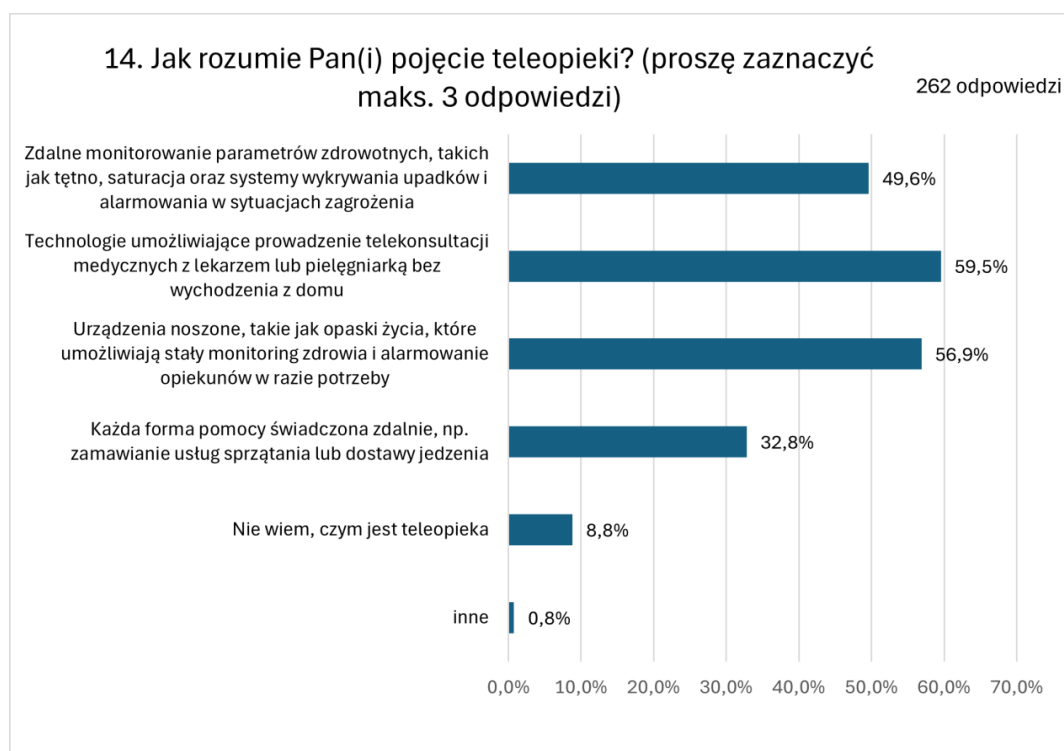
13. Z poniższego katalogu usług społecznych, proszę wskazać te, których Pani/Pana zdaniem brakuje (nie są dostępne) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie gminy Czechowice-Dziedzice:

Źródło: badania własne.

Badani w większości kojarzą **pojęcie teleopieki** z telekonsultacjami medycznymi (59,5%), urządzeniem noszonym, takim jak opaski życia, które umożliwiają stały monitoring zdrowia i alarmowanie opiekunów w razie potrzeby (56,9%) oraz zdalnym monitorowaniem parametrów zdrowotnych (49,6%). Jednak nadal pewna część badanych mieszkańców (8,8%) przyznała, że nie wie, czym jest teleopieka. Oznacza to, że mimo rosnącej świadomości w tym zakresie, istnieje potrzeba dalszej edukacji społecznej na temat teleopieki i jej możliwości.

Wykres 23 – Teleopieka wg. respondentów

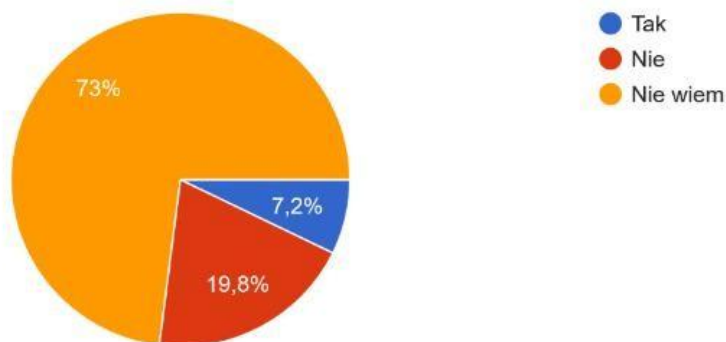
Źródło: badania własne.

Wyniki badania wskazują, że większość respondentów (73%) nie miała pewności co do dostępności usług teleopieki w gminie Czechowice-Dziedzice oraz nie zna poziomu ich dostępności (80,9%), co sugeruje, że usługi te są albo mało promowane, albo ich dostępność jest ograniczona. Pozytywnie poziom dostępności teleopieki oceniło tylko 3,5% ankietowanych (2,5% – dobrze, 1% – bardzo dobrze), natomiast negatywnie oceniło go 15,7% (8,8% – źle, 6,9% – bardzo źle). Oznacza to, że świadomość dotycząca teleopieki jest niska, a jednocześnie część mieszkańców dostrzega potrzebę poprawy dostępności tych usług.

Wykres 24 – Dostępność teleopieki w gminie Czechowice-Dziedzice

15. Czy w gminie dostępne są usługi teleopieki?

263 odpowiedzi

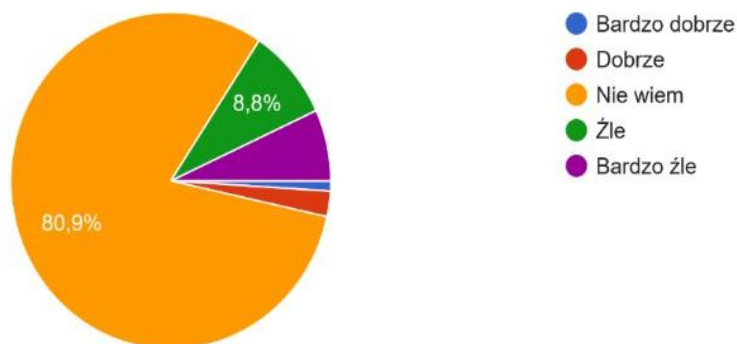

Źródło: badania własne.

Wykres 25 – Poziom dostępności teleopieki w gminie Czechowice-Dziedzice

16. Jeżeli tak, to jak Pan(i) ocenia obecny poziom dostępności usług teleopieki w gminie Czechowice-Dziedzice? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

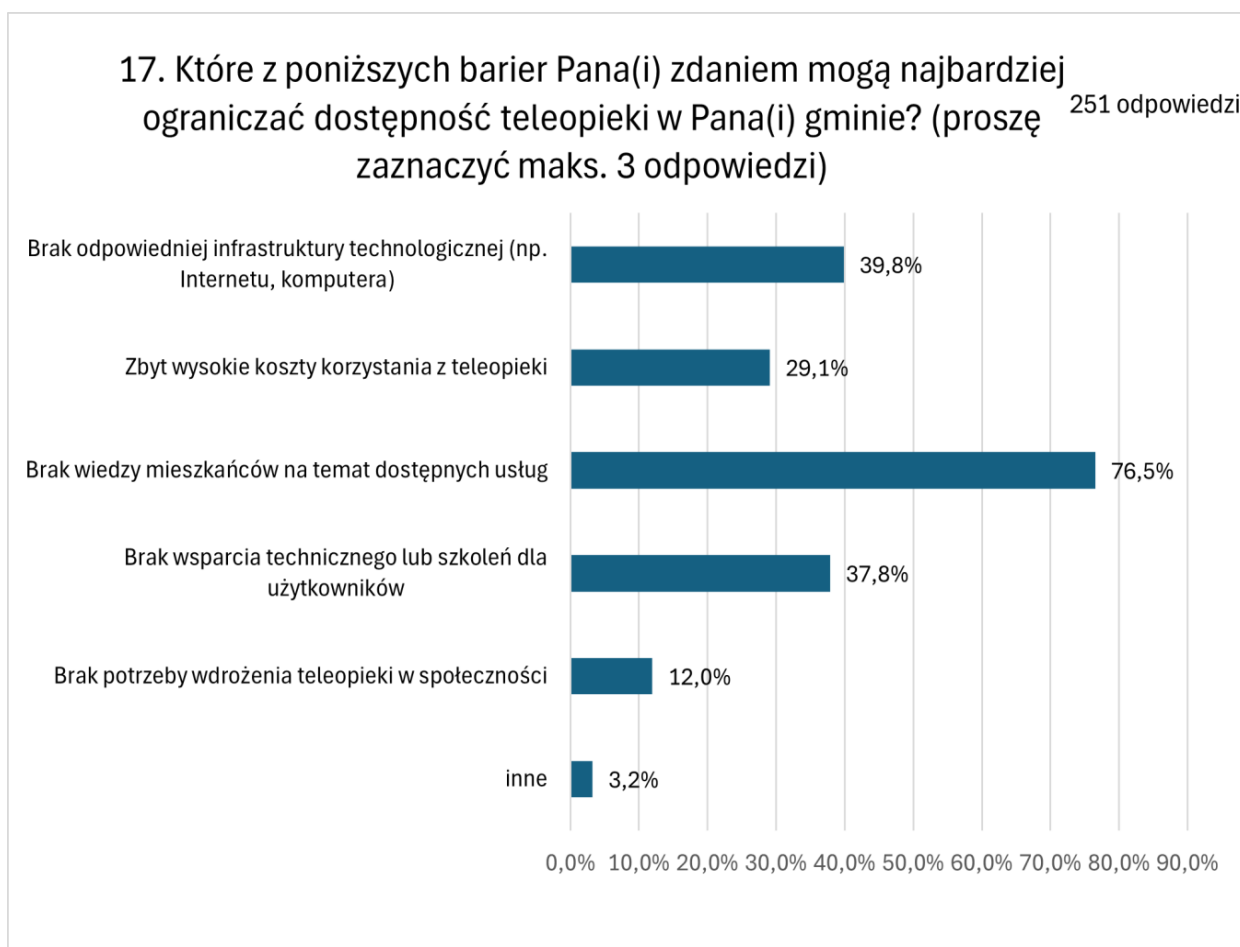
204 odpowiedzi

Źródło: badania własne.

Wśród barier ograniczających dostępność teleopieki w gminie respondenci wskazali głównie brak wiedzy mieszkańców na temat dostępnych usług (76,5%). Kolejno istotny był brak odpowiedniej infrastruktury technologicznej (39,8%), brak wsparcia technicznego lub szkoleń dla użytkowników oraz zbyt wysokie koszty korzystania z teleopieki.

Wykres 26 – Bariery ograniczające teleopiekę w gminie Czechowice-Dziedzice

Źródło: badania własne.

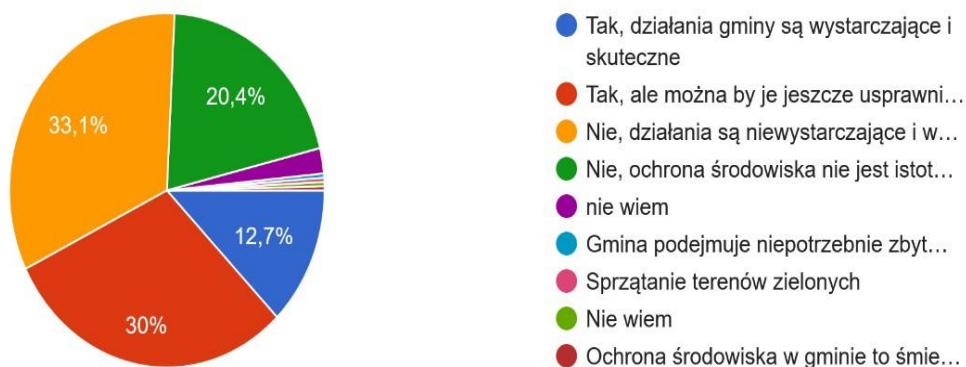
Opinie mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice na temat **działań związanych z ochroną środowiska** były zróżnicowane. Jedynie 12,7% respondentów uznało te działania za wystarczające i skuteczne, natomiast 30% wskazało, że są one realizowane, ale wymagają usprawnień w niektórych obszarach. Ponad 33% badanych oceniło je jako niewystarczające i wymagające znacznej poprawy, co sugeruje pewien poziom niezadowolenia społecznego. Ponad 20% badanych uważa, że ochrona środowiska nie

jest priorytetem w gminie.

Wykres 27 – Ocena podejmowanych przez gminę Czechowice-Dziedzice działań na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju ekologicznego

18. Czy uważa Pan(i), że gmina Czechowice-Dziedzice podejmuje wystarczające działania na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju ekologicznego? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

260 odpowiedzi

Źródło: badania własne.

Dopełnieniem badań ilościowych w zakresie potrzeb i potencjału gminy Czechowice-Dziedzice są badania jakościowe. Całość daje obraz gminy w zakresie usług społecznych.

BADANIA JAKOŚCIOWE

Badania do diagnozy zostały wykonane zarówno zgodnie z metodologią jakościową, jak i metodologią ilościową.

Z przedstawicielami instytucji i organizacji pozarządowych świadczących usługi społeczne w gminie Czechowice-Dziedzice przeprowadzono wywiady IDI- wywiady indywidualne.

Ponadto przeprowadzono zogniskowany wywiad grupowy (FGI – Focus Group Interview) z przedstawicielami klientów OPS oraz środowiska lokalnego. Technika ta polega na dyskusji moderatora z grupą osób według określonego scenariusza. Ich celem jest uzyskanie szczegółowych opinii i informacji od konkretnych osób, spełniających określone przez badacza kryteria doboru próby. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, respondentom udzielano informacji odnośnie celu badań, zasad oraz całkowitej anonimowości.

Badanie miało charakter dyskusji prowadzonej przez moderatora, którego zadaniem było właściwe ukierunkowanie rozmowy oraz zachęcanie respondentów do aktywności. Wywiad przebiegał wg określonego scenariusza, zastosowane były pytania otwarte, które jedynie nadawały kierunek wypowiedzi respondenta i go nie ograniczały.

Należy podkreślić, iż koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na pozyskaniu informacji z różnych środowisk.

W każdym kwestionariuszu oraz przed przystąpieniem do wywiadu, uczestnicy byli informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania arkusza ankiety, czy udzielania odpowiedzi w wywiadzie, co sprawiło, że badania prowadzone były w sposób etyczny.

Kwestionariusz wywiadu pogłębionego wśród mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice oraz kwestionariusz wywiadu pogłębionego wśród przedstawicieli instytucji świadczących usługi społeczne zawierał pytania otwarte oraz pytania pomocnicze (załącznik nr 2), m.in.:

1. Proszę krótko scharakteryzować, jaka jest specyfika Gminy Czechowice-Dziedzice? Co jest dla niej typowe, co odróżnia Czechowice-Dziedzice od gmin sąsiednich?
2. Jakie problemy wskazałaby Pani/Pan w gminie? Gdyby mieli Państwo wymienić 3 najważniejsze problemy społeczne w gminie, jakie by to były?
3. Jakie potrzeby wskazałaby Pani/Pan w gminie?
4. Proszę krótko opisać główne zasoby i potrzeby/problemy w Gminie Czechowice-Dziedzice?
5. Jak ocenia Pan(i) dostępność usług społecznych w gminie ?
6. Jakie usługi są obecnie dostępne? Do kogo te usługi są kierowane, jaka jest ich jakość, kto jest ich realizatorem?
7. Jakich usług brakuje, dla jakich grup społecznych, z czego to wynika? Jakie braki w zakresie wsparcia pomocy społecznej identyfikują Państwo w gminie?
8. Do jakich usług dostęp jest ograniczony? Dlaczego tak jest?
9. Jakie usługi powinny być świadczone dodatkowo, w tym jakie nowe usługi powinny się pojawić?
10. Jak zorganizować system świadczenia usług w gminie, aby był bardziej skuteczny, lepiej odpowiadał na potrzeby mieszkańców?
11. Czy w realizację usług społecznych można włączyć mieszkańców oraz organizacje pozarządowe?
12. Jaki jest aktualny poziom współpracy sektora pozarządowego z jednostkami samorządu terytorialnego i czy można go zwiększyć?
13. Jaki potencjał instytucji, organizacji sektora obywatelskiego i sektora ekonomii społecznej, może wykorzystać CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?
14. Jakie działania/rozwiązania należy wdrożyć, aby współpraca międzysektorowa w zakresie usług społecznych funkcjonowała lepiej?
15. Jaki jest aktualny poziom współpracy sektora gospodarczego/lokalnych firm z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie świadczenia usług społecznych?
16. Czy lokalne firmy mogą zostać włączone w realizację usług społecznych w gminie?

17. Jaki potencjał firm/podmiotów gospodarczych może wykorzystać tworzony CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?
18. Jakie działania/rozwiązania należy wdrożyć, aby współpraca międzysektorowa (JST-biznes) w zakresie usług społecznych funkcjonowała lepiej?

Zogniskowany wywiad grupowy – FGI

Zogniskowany Wywiad Grupowy obejmował przeprowadzenie badania wśród przedstawicieli instytucji, podmiotów ekonomii społecznej w gminach Partnerów.

Celem tego badania była: analiza potrzeb mieszkańców z perspektywy podmiotów, instytucji w zakresie usług społecznych i działań wspierających w omawianym zakresie. Istotna była również ocena adekwatności świadczonych już usług społecznych i ich użyteczność, a także ocena skuteczności instytucji i organizacji pod kątem współpracy, wspólnego rozwiązywania problemów w zakresie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających, ale także skatalogowanie obecnie świadczonych usług jak i zasobów i potencjału do poszerzania ich oferty w gminie.

Miejsce badań i grupa badawcza:

Grupowy wywiad pogłębiony (FGI) przeprowadzony został 4 lutego 2025 roku w Placówce Wsparcia Dziennego "Zatoka", ul. Słowackiego 32a.

W wywiadzie wzięło udział 13 osób przedstawicieli, będącymi przedstawicielami lokalnych jednostek organizacyjnych, liderami lokalnymi, przedstawicielami organizacji pozarządowych i podmiotami o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r. poz. 571), działającymi na terenie gminy, m.in.:

- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji Czechowice-Dziedzice,
- Gminna Rada Seniorów,
- Rady Osiedlowe,
- Biuro ds. Oświaty Urzędu Miasta Czechowice-Dziedzice,
- Spółdzielnia Socjalna Czecho-Best,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej,

- Poradnia psychologiczno-pedagogiczna,
- Biblioteka Publiczna,
- Miejski Dom Kultury,
- Organizacja pozarządowa – Towarzystwo Charytatywne im. Ojca Pio,
- OPS Czechowice-Dziedzice.

Specyfika Gminy Czechowice-Dziedzice wg. uczestników FGI

Charakter przyrodniczy gminy wyznacza głównie przewaga terenów rolniczych z pozostałościami wielkoobszarowej gospodarki rolnej, stawami hodowlanymi oraz szerokim pasmem doliny rzeki Wisły i kompleksem lasów zabrzeskich przylegających do Zbiornika Goczałkowickiego.

Położenie na granicy uprzemysłowionego Śląska i beskidzkich stoków. Czechowice-Dziedzice i sąsiadujące z nimi od południa miasto Bielsko-Biała tworzą rdzeń aglomeracji bielskiej, stanowiącej jeden z czterech obszarów metropolitalnych województwa śląskiego. Aglomeracja ta to nowoczesny ośrodek przemysłu, kultury i nauki o znaczeniu regionalnym, a także krajowe centrum rozrządu ruchu turystycznego i ośrodek węzłowy strefy transgranicznej z odnogami w kierunku Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej. Droga krajowa nr 1, przebiegająca przez środek gminy, dzieli ją na dwie części. Sołectwa Zabrzeg, Ligota i Bronów to obszar zdominowany przez tereny rolnicze i leśne. Z uwagi na bogactwo przyrodnicze obejmująca je zachodnia część gminy została włączona w Europejską Sieć Ekologiczną NATURA 2000 „Dolina Górnej Wisły”. Charakteryzuje się ona dużymi walorami krajobrazowymi z atrakcyjnymi pasmami Beskidu Małego i Śląskiego, licznymi stawami, rzekami oraz Jeziołem Goczałkowickim zwanym „Śląskim Morzem” – jednym z największych w Polsce zbiorników wodnych. Mimo podziału gminy na część uprzemysłowioną i część rolniczą o terenach otwartych, można zauważyć istniejącą równowagę krajobrazową.

Problemy społeczne w gminie Czechowice-Dziedzice

Respondenci wskazali głównie na problemy związane z:

- Duża zachorowalność u mieszkańców (głównie byłych pracowników przemysłowych – gmina poprzemysłowa),

- Brakiem/słabą dostępnością specjalistycznych przychodni (struktura zdrowotna wymaga reorganizacji),
- Brakiem alternatywy spędzania czasu wolnego i rozwoju dla młodych osób (odpływ młodych osób do większych aglomeracji),
- Słaby przepływ informacji.

Główne potrzeby gminy wg uczestników FGI:

- Otworzenie punktu informacyjnego, gdzie potencjalnie każdy mieszkaniec gminy uzyska informacje z zakresu usług społecznych dostępnych na terenie gminy – ich zakresu, form realizacji, realizatorów, miejsca, odpłatności itp.
- Miejsca spotkań dla młodzieży,
- Zwiększenia współpracy z innymi instytucjami oraz jej koordynacja,
- Zapotrzebowanie na lokalne, pracownie, głównie dla Miejskiego Domu Kultury.

Tabela 18 Charakterystyka potrzeb wybranych grup społecznych w gminie Czechowice-Dziedzice:

Grupa	Krótki opis wg. respondentów	Zasób	Brak	Potrzeba
Seniorzy	Ok. 12,5 tys. Osób starczych z których aktywnych jest ok. 1300-1400 osób. Pozostała grupa (ok. 11 tys.): ok. 50% ciężko do nich dotrzeć a pozostali nie chcą się integrować, nie chcą pomocy			DOM SENIORA z naciskiem na możliwość spotkań seniorów, aktywizacji oraz bardzo ważnymi usługami zdrowotnymi. Istotne jest zatrudnianie instruktorów z różnych branż. Zwiększenie nakładów finansowych na rzecz realizacji usług dla Seniorów

Rodziny z dziećmi		Poradnia psychologiczno-pedagogiczna posiada wyspecjalizowaną kadrę.	Kompleksowego wsparcia oraz kontynuacji bardzo dobrych działań realizowanych przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Brak wsparcia specjalistycznego	Znacząco wzrosło zapotrzebowanie na diagnozy dzieci i młodzieży. Potrzeba sieci wsparcia psychologicznego
			Brak wsparcia psychiatrycznego	Potrzeba w tym zakresie
			Brak działań profilaktycznych lub prowadzone w niewielkim stopniu	Przygotowanie programu działań profilaktycznych

Młodzież			Miejsca spotkań dla młodzieży	Potrzeba organizacji czasu wolnego dla młodzieży, przygotowania oferty zajęć edukacyjnych, sportowych, kulturalnych, itp., przygotowanie miejsc spotkań dla młodzieży (priorytet). MOSiR – organizacja półkolonii
Osoby w kryzysie bezdomności		Towarzystwo Charytatywne im. Ojca Pio – posiada swój budynek (zaplecze lokalowe)	Braki kadrowe	

Główne zasoby do wykorzystania w zakresie realizacji usług społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice wg. uczestników FGI:

- Szeroka oferta sportowa,
- Wykształcona kadra pedagogiczna,
- Organizacja półkolonii letnich i zimowych przez szkoły,
- Ośrodek Kultury ma duże pole do zagospodarowania, często zmienia swoją rolę – również na ta społeczną,
- Realizacja programów rządowych (ministerialnych) przez OPS Czechowice-Dziedzice: program opieka wychowawcza oraz asystent osoby z niepełnosprawnością (pod opieką 200 osób).

Na koniec poproszono uczestników o zgłoszenie swoich pomysłów na usługi, warsztaty, zajęcia, spotkania itp. Wśród propozycji znalazły się:

- Zorganizowanie miejsc spotkań dla młodzieży – kluby, świetlice, kawiarnie, etc.
- Usprawnienie przepływu informacji i współpracy (przedstawiciele instytucji nie zawsze się znają i nie znają swoich zasobów i możliwości),
- Wsparcie osób z niepełnosprawnościami po ukończeniu 25 r.ż. (perspektywa czasu wolnego dla osób z niepełnosprawnościami),
- Powołanie CUS;
- Stworzenie bazy specjalistów w gminie w danej dziedzinie;
- Pracownie, lokale dla Ośrodka Kultury;
- Wielka akcja roczna dla młodzieży – promocja / piknik.

Uczestnicy spotkania zwrócili szczególną uwagę na **znaczenie przekształcenia Ośrodka Pomocy Społecznej w Czechowicach-Dziedzicach w Centrum Usług Społecznych** ponieważ:

- utworzony zostanie zintegrowany lokalny system usługowy, koordynowany przez centrum, który pozwoli efektywniej wykorzystać potencjał lokalnych usługodawców, wyeliminuje też dublowanie procedur, dokumentacji oraz działań diagnostycznych a zarazem umożliwi lepsze spożytkowanie możliwości specjalistów świadczących

usługi w ramach wykonywania różnych profesji i zawodów pomocowych;

- nastąpi zintegrowanie usług, które obecnie są świadczone na poziomie gminy, ale często w sposób rozproszony i nie skoordynowany;
- większa efektywność - nowoczesna organizacja systemu usługowego – jednego okienka dla mieszkańców i „zsięciowanych” podmiotów świadczących wsparcie usługowe;
- zatrudnienie organizatora społeczności lokalnej, który przez pracę środowiskową będzie animował działania samopomocowe, wolontaryjne oraz wsparcie sąsiedzkie;
- poszerzenie oferty wsparcia dostępnej dla mieszkańców;
- aspekt więziotwórczy: integracja lokalnej wspólnoty, przeciwdziałanie poczuciu osamotnienia i społecznej izolacji;
- centrum usług społecznych ma zapewnić warunki organizacyjne, w których – reprezentujący różne profesje i zawody pomocowe – specjaliści, zatrudnieni w poszczególnych placówkach czy organizacjach sektora obywatelskiego, będą „widzieć się” nawzajem, co przełoży się na podniesienie jakości samego wsparcia usługowego;

Indywidualny wywiad pogłębiony – IGI

Indywidualne wywiady pogłębione przeprowadzono z przedstawicielami lokalnych jednostek organizacyjnych, liderami lokalnymi, z przedstawicielami organizacji pozarządowych /podmiotów ekonomii społecznej i podmiotami o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r. poz. 571), działającymi na terenie Gminy Czechowice-Dziedzice.

Celem tego badania była ocena adekwatności świadczonych już usług społecznych i ich użyteczność, a także ocena skuteczności instytucji i organizacji pod kątem współpracy, wspólnego rozwiązywania problemów w zakresie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających, ale także skatalogowanie obecnie świadczonych usług jak i zasobów i potencjału do poszerzania ich oferty w gminie.

Miejsce badań i grupa badawcza:

Indywidualny wywiad pogłębiony (IGI) przeprowadzony został 4 lutego 2025 roku w Placówce Wsparcia Dziennego "Zatoka", ul. Słowackiego 32a, w Dziennym Domu Pomocy „Dzienny Dom Senior+” oraz w mieszkaniu beneficjenta.

W wywiadzie wzięło udział 10 osób, będących przedstawicielami gminy, m.in.:

- Przedstawiciel Dziennego Domu Pomocy „Dzienny Dom Senior+”,
- Beneficjent usług społecznych(usługi opiekuńcze, asystent osoby z niepełnosprawnością),
- Uczestnik i pracownik Warsztatów Terapii Zajęciowej,
- Opiekunka środowiskowa,
- Wolontariusz z 27 letnim stażem w wolontariacie,
- Przedstawiciel Młodzieżowej Rady Miejskiej
- Przedstawiciel OPS.

Specyfika Gminy Czechowice-Dziedzice wg. uczestników IGI

Wszyscy uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych stwierdzili, iż gmina Czechowice-Dziedzice jest dobrym miejscem do życia, mieszkania. Mimo pewnych trudności, braków respondenci są zadowoleni z zamieszkiwania w gminie i raczej nie planują zmiany miejsca zamieszkania.

Problemy społeczne w gminie

Respondenci wskazali głównie na problemy związane z:

- niewystarczającym finansowaniem wyjazdów dla osób z niepełnosprawnościami,
- brakiem profilaktyki oraz uświadamiania młodym osobom problemów społecznych i ich konsekwencji,
- występującymi zachowaniami patologicznymi młodzieży,
- brakiem miejsc spotkań dla młodzieży – organizacja czasu wolnego,
- brakiem eventów dla młodych ludzi (brak komunikacji z młodzieżą o ich potrzebach),
- brakiem finansowania Młodzieżowej Rady Miejskiej,
- brakiem żłobków, a co za tym idzie trudnościami kobiet w podejmowaniu zatrudnienia i usamodzielniania się,
- niewystarczającym funkcjonowaniem osób starszych (np. pojawia się problem, iż seniorzy nie chcą żyć);

Główne potrzeby gminy wg uczestników IGI:

- „usłyszana” i „zauważona” młodzież,
- Miejsca spotkań dla młodzieży,
- Brak punktu informacyjno-koordynacyjnego,
- Promocja szkół z terenu gminy oraz urozmaicenie i uatrakcyjnienie ich oferty (powód: młodzież opuszcza gminę),
- Organizacji warsztatów dla kobiet dotyczących różnorodnych kwestii m.in. poruszania się po rynku pracy, wsparcia w różnych problemach, wychowywania dzieci, etc.
- Zmiany procedur i ułatwienia pozyskiwania mieszkań,
- Zwiększenia dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej,
- Zwiększenia oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci,
- Park wodny w gminie,
- Zwiększenia współpracy z innymi instytucjami oraz jej koordynacja.

Respondenci zwrócili szczególną uwagę na problemy **młodzieży** z terenu gminy Czechowice-Dziedzice. Są oni narażeni na zachowania aspołeczne (w gminie są miejsca, w których szerzą się zachowania patologiczne), często opuszczają

gminę uważając, iż oferta edukacyjna oraz spędzania czasu wolnego nie jest wystarczająca i dostosowana do ich potrzeb. Respondenci (zarówno FGI, jak i IDI) są zgodni, iż zdecydowanie w gminie brakuje miejsc, w których młodzież mogłaby się spotykać, rozwijać swoje zainteresowania, spędzać czas wolny. Należy również przygotować ofertę zajęć edukacyjnych, sportowych, kulturalnych, itp. dla młodzieży.

Główne zasoby do wykorzystania w zakresie realizacji usług społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice wg. uczestników IDI:

- wolontariat (prężnie działający ruch wolontarystyczny przy Parafii Świętej Barbary zajmujący się głównie seniorami, rodzinami z wieloma problemami, osobami (dzieci i dorośli) z chorobami onkologicznymi, zajmują się dowozem obiadów do osób niesamodzielnych, współpracują z harcerzami);
- usługi opiekuńcze i asystent osoby z niepełnosprawnością (badani wykazali duże zadowolenie z realizowanych usług), pomoc /wsparcie sąsiedzkie, dobrze rozbudowana oferta dla osób z niepełnosprawnością (WTZ prowadzone przez Stowarzyszenie FELICITAS Kreacja Rzeczywistości –10 pracowni w Czechowicach-Dziedzicach i 3 w Kozach), możliwości wyjazdów dla osób z niepełnosprawnościami (np. wycieczki do Włoch), zapewnienie transportu – door-to-door,
- prężnie działające ZHR,
- organizacja półkolonii letnich i zimowych dla dzieci.

Na koniec poproszono każdego uczestnika IDI o zgłoszenie swoich pomysłów na usługi, warsztaty, zajęcia, spotkania itp. Wśród propozycji znalazły się:

- Zorganizowanie miejsc spotkań dla młodzieży – kluby, świetlice, kawiarnie, etc.
- Zwiększenie finansowania na wyjazdy / wycieczki dla osób z niepełnosprawnościami;
- Utworzenie świetlicy / placówki dla rodziców (warsztaty, zajęcia, spotkania, profilaktyka);
- Organizacja zajęć sportowych (dodatkowych) w każdej szkole;
- Integracja rodzin – wyjazdy.

Respondenci wskazali również na bardzo dobrą współpracę m.in. z:

- Ośrodkiem Pomocy Społecznej,
- Dziennym Domem Pomocy „Dzienny Dom Senior+”,
- Warsztatami Terapii Zajęciowej,
- Fundacją Akademia 23, która jest Przedsiębiorstwem Społecznym,
- Miejskim Centrum Psychiatrii Olszówka,
- Związkiem Harcerstwa Rzeczypospolitej (ZHR).

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych sformułowano następujące wnioski i rekomendacje dla Gminy Czechowice-Dziedzice:

WNIOSEK 1

- **Położenie gminy**
- **Komunikacja**

Blisko 64% osób uważa, że Czechowice-Dziedzice są dobrym miejscem do życia. Charakter przyrodniczy gminy wyznacza głównie przewaga terenów rolniczych z pozostałościami wielkoobszarowej gospodarki rolnej, stawami hodowlanymi oraz szerokim pasmem doliny rzeki Wisły i kompleksem lasów zabrzeskich przylegających do Zbiornika Goczałkowickiego. Położenie na granicy uprzemysłowionego Śląska i beskidzkich stoków. Gmina ma potencjał, tylko ważne, aby go efektywnie wykorzystać. Niewielka liczba mieszkańców oraz odpływ młodych osób powoduje, iż organizacja usług społecznych wymaga szczególnego podejścia.

REKOMENDACJA 1

- **Promocja usług społecznych:** kampanie informacyjne i edukacyjne.
- **Współpraca międzysektorowa i międzyorganizacyjna.**
- **Organizowanie większej liczby imprez kulturalnych**, takich jak festiwale, koncerty, wystawy, które mogą przyciągnąć zarówno mieszkańców, jak i turystów.
- **Rozwój tras rowerowych i pieszych**, aby zachęcić mieszkańców i turystów do aktywnego spędzania czasu na świeżym powietrzu.
- **Organizacja pikników**, a także wydarzeń edukacyjnych, które integrują społeczność lokalną.

WNIOSEK 2

• **Starzejące się społeczeństwo gminy Czechowice-Dziedzice**

Gminę Czechowice-Dziedzice (podobnie jak całą Polskę) charakteryzuje starzejące się społeczeństwo. W specyfice gminy warto zwrócić uwagę na konieczność zwiększenia dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, organizacji transportu, w tym do lekarza, poszerzenie oferty ochrony zdrowia. Kolejnymi istotnymi obszarami wymagającymi interwencji były dostępu do ośrodków wsparcia dziennego oraz wsparcie w zakresie zmniejszania izolacji społecznej i zapewniania towarzystwa osobom samotnym. Mieszkańcy gminy wskazali również na potrzebę wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego, pomoc w uzyskaniu świadczeń dla osób z niepełnosprawnością czy krótkoterminowe, interwencyjne usługi wsparcia osób niesamodzielnych.

REKOMENDACJA 2

- **Wsparcie dla samotnych i pozostających w domach seniorów i ich aktywizacja.**
- **Rozwój usług pomocy sąsiedzkiej.**
- **Usługa w systemie Teleopieki** - zastosowanie nowoczesnych technologii w postaci "opaski życia", zakup urządzenia stacjonarnego z tzw. " guzikiem życia" wraz z usługą SOS co zwiększy poczucie bezpieczeństwa osób niesamodzielnych i osób z niepełnosprawnością.
- **Krótkotrwałe usługi opiekuńczej w miejscu zamieszkania** w celu niezwłocznego objęcia usługą opiekuńczą osób np. opuszczających szpital, osób w nagłych przypadkach potrzebujących wsparcia krótkoterminowego (np. na czas organizacji opieki przez rodzinę pracującą, zamieszkującą w innej miejscowości), a nie wymagających opieki z zakresu świadczeń oferowanych z ustawy o pomocy społecznej.
- **Opieka wytchnieniowa, asystent osoby z niepełnosprawnością** – Wsparcie osób niesamodzielnych i ich opiekunów. Poszerzanie oferty usług społecznych,

takich jak domowe, usługi opiekuńcze, programy wsparcia sąsiedzkiego, grupy wsparcia, usługi specjalistyczne, usługi sąsiedzkie, a także wolontariat.

- **Usługa transportowa** dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów – usługa door-to-door.
- **Zwiększenie dostępu do ochrony zdrowia, w tym profilaktyka w zakresie wczesnego wykrywania schorzeń geriatrycznych.**
- **Programy wsparcia opiekunów:** Rozszerzenie programów opieki wytchnieniowej, aby odciążyć opiekunów rodzinnych. **Zajęcia edukacyjne dla opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych.**
- **Programy wolontariatu:** Rozwój programów wolontariatu, które oferują pomoc domową i towarzystwo dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.
- **Usługa „Złotej rączki”** dla seniorów (drobne naprawy w miejscu zamieszkania) oraz inne **usługi mobilne** w zależności od diagnozowanych potrzeb.

WNIOSEK 3

• Brak oferty dla młodzieży

- Wśród priorytetowych problemów gminy Czechowice-Dziedzice należy wskazać brak oferty dla młodzieży. Często opuszczają gminę uważając, iż oferta edukacyjna oraz spędzania czasu wolnego nie jest wystarczająca i dostosowana do ich potrzeb. W gminie brakuje miejsc, w których młodzież mogłaby się spotykać, rozwijać swoje zainteresowania, spędzać czas wolny.

REKOMENDACJA 3

- Należy przygotować **ofertę zajęć** edukacyjnych, sportowych, kulturalnych, itp. dla młodzieży.
- **Organizacja eventów dla młodych ludzi** (włączenie do organizacji młodych osób, komunikacja z młodzieżą o ich potrzebach).
- Zorganizowanie miejsc spotkań dla młodzieży – **kluby, świetlice, kawiarnie**, etc.,

- **Rozwój zajęć pozalekcyjnych:** Uruchomienie zajęć językowych, sportowych, teatralnych, plastycznych i muzycznych, aby umożliwić młodzieży rozwijanie swoich pasji i umiejętności.
- **Poprawa dostępności do aktywności sportowych** (urozmaicenie oferty).
- **Włączenie młodzieży w decydowanie o działaniach w gminie oraz finansowanie** Młodzieżowej Rady Miejskiej.
- **„Usłyszana” i „zauważona” młodzież. Promocja szkół z terenu gminy oraz urozmaicenie i uatrakcyjnienie ich oferty** (powód: młodzież opuszcza gminę).
- **Konsultacje społeczne z młodzieżą** związane z przygotowaniem dla nich oferty w gminie Czechowice-Dziedzice.
- **Profilaktyka** oraz uświadamianie młodym osobom problemów społecznych i ich konsekwencji.

WNIOSEK 4

• Promocja i ochrona zdrowia

Koordinacja zadań dotyczących ochrony zdrowia w gminie Czechowice-Dziedzice związana ze zwiększeniem świadomości prozdrowotnej mieszkańców oraz dostępnością i powszechnością usług zdrowotnych. Analiza sytuacji w zakresie ochrony zdrowia w Gminie wskazuje, że największym problemem zgłaszanym przez mieszkańców jest ograniczona liczba lekarzy specjalistów, długi czas oczekiwania na wizyty oraz brak lokalnego dostępu do rehabilitacji, co znacząco utrudnia skuteczne leczenie. Kluczowe jest rozszerzanie usług medycznych, w tym zwiększenie liczby specjalistów (duża potrzeba wsparcia dla osób z problemami psychicznymi i rehabilitacji) oraz rozwój mobilnych form wsparcia zdrowotnego.

REKOMENDACJA 4

- **Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów poprzez współpracę z placówkami medycznymi** – powstające Centrum Usług Społecznych (CUS) może pełnić rolę koordynatora działań, umożliwiając mieszkańcom dostęp do

specjalistów poprzez współpracę z lokalnymi przychodniami (koordynacja usług społecznych z systemem ochrony zdrowia).

- **Rozwój usług z zakresu profilaktyki i edukacji zdrowotnej** – CUS może organizować bezpłatne programy profilaktyczne, warsztaty zdrowotne i kampanie edukacyjne we współpracy z placówkami ochrony zdrowia, szkołami, organizacjami pozarządowymi i instytucjami publicznymi. Ważne jest również promowanie zdrowego stylu życia (np. wspólny nordic walking lokalnymi ścieżkami turystycznymi).
- **Skrócenie czasu oczekiwania na usługi medyczne poprzez rozwój opieki środowiskowej** – CUS może wspierać rozwiązania takie jak mobilne punkty medyczne, teleporady oraz rozwój współpracy z sektorem prywatnym w zakresie dostępności specjalistycznych konsultacji.
- **Wzmocnienie opieki domowej dla osób przewlekle chorych i z niepełnosprawnościami** – integrowanie działań z pielęgniarkami środowiskowymi, opiekunami medycznymi i lekarzami rodzinnymi, aby zapewnić większą liczbę wizyt domowych oraz dostęp do usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania pacjentów.
- **Rozwój poradnictwa specjalistycznego:** utworzenie i rozszerzenie punktów poradnictwa prawnego, psychologicznego, psychiatrycznego.
- **Programy profilaktyczne:** Zwiększenie częstotliwości programów profilaktyki uzależnień wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, aby zapobiegać problemom społecznym i zdrowotnym.
- **Edukacja zdrowotna:** rozszerzenie programów edukacyjnych w zakresie zdrowego stylu życia, profilaktyki zdrowotnej i kształtowania odpowiednich postaw zdrowotnych.
- **Kampanie informacyjne:** prowadzenie kampanii promujących zdrowy styl życia i dostępne usługi zdrowotne.
- **Regularne informowanie mieszkańców o dostępnych usługach zdrowotnych i społecznych** oraz sposobach ich uzyskania.
- **Telemedycyna:** wprowadzenie usług telemedycyny, aby ułatwić dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej.

WNIOSEK 5

• Wsparcie rodzin

Mieszkańcy Gminy Czechowice-Dziedzice wskazali, że największy deficyt usług społecznych (spośród różnych grup społecznych) dotyczy terapii dla dzieci i młodzieży, poszerzenia oferty spędzania czasu wolnego, dostępu do prawnika i terapia dla dorosłych. Ważne okazało się również zapewnienie schronienia osobom doznającym przemocy, usługi doradcze w formie mobilnej np. prawnik, psycholog, pedagog, pracownik socjalny oraz poradnictwo dla rodzin w zakresie opiekuńczym i wychowawczym. Te wyniki pokazywały, że zarówno dzieci, jak i dorośli potrzebowali profesjonalnego wsparcia psychologicznego i doradztwa, ale także że mobilna forma świadczenia takich usług mogła zwiększyć ich dostępność.

REKOMENDACJA 5

- **Rozwój infrastruktury dla rodzin z dziećmi:** inwestycje w placówki opiekuńcze dla dzieci do lat 3, takie jak żłobki i przedszkola, aby ułatwić rodzicom godzenie obowiązków zawodowych i rodzinnych.
- **Przygotowanie programów edukacyjnych dla rodziców dostosowanych do potrzeb.**
- **Wsparcie prawne i psychologiczne.**
- **Miejsca wsparcia dla rodziców dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi – rozwój i tworzenie nowych zgodnie z potrzebami.**
- **Miejsca wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej.**
- **Wzmacnianie integracji międzypokoleniowej**
 - Organizacja międzypokoleniowych działań, takich jak warsztaty kulinarne, rękodzielnicze czy spotkania edukacyjne.
 - Rozwijanie inicjatyw łączących seniorów i młodzież.
 - Tworzenie programów międzypokoleniowego wolontariatu, w których

młodzież może wspierać seniorów, a seniorzy dzielić się doświadczeniem i umiejętnościami.

- **Rozwój infrastruktury dla rodzin i dzieci**

- Budowa i modernizacja placów zabaw, szczególnie w mniejszych miejscowościach, aby zapewnić dzieciom bezpieczne miejsca do aktywności.
- Poprawa dostępu do zajęć pozalekcyjnych i popołudniowych poprzez organizację transportu dla dzieci z odległych sołectw (współpraca z CUS w celu organizacji transportu dla osób wymagających wsparcia).

- **Rozszerzenie oferty zajęć edukacyjnych i rekreacyjnych**

- Organizacja bezpłatnych zajęć popołudniowych dla rodzin, które nie korzystają ze wsparcia pomocy społecznej, ale również potrzebują przestrzeni do wspólnego spędzania czasu, np. aerobik dla młodych mam razem z dzieckiem (wyrównywanie szans dostępu dla rodzin „NIE- problemowych”).
- Wykorzystanie dostępnej infrastruktury, takiej jak sale gimnastyczne, boiska sportowe, w celu organizacji zajęć sportowych dla rodzin i dzieci.
- Organizacja zajęć rekreacyjnych na świeżym powietrzu, integracyjnych spotkań plenerowych czy rajdów pieszych i rowerowych.

- **Profilaktyka uzależnień i wsparcie psychologiczne dla dzieci i młodzieży**

- Rozwój działań profilaktycznych dotyczących uzależnień cyfrowych, szczególnie problemu „młodzieży dotykowej” (nadmierne korzystanie z telefonów i technologii).
- Wzmacnianie dostępności wsparcia psychologicznego (wprowadzenie dyżurów specjalistów (psychiatrów i psychologów) dostępnych dla młodzieży (ale także dorosłych) w lokalnych ośrodkach zdrowia lub w formie mobilnych punktów konsultacyjnych).
- Tworzenie warsztatów i spotkań edukacyjnych dla młodzieży na temat zdrowia psychicznego, radzenia sobie ze stresem oraz budowania odporności psychicznej.
- Zapraszanie ekspertów – psychiatrów, terapeutów i pedagogów – do prowadzenia zajęć interaktywnych, które pomagają młodzieży otwarcie rozmawiać o emocjach i problemach psychicznych (profilaktyka samobójstw).
- Organizowanie mobilnych usług społecznych doradztwa prawnego,

psychologicznego i zawodowego poprzez wizyty specjalistów w różnych częściach gminy.

- Organizowanie spotkań i szkoleń dla rodziców oraz nauczycieli w zakresie rozpoznawania sygnałów kryzysowych i właściwego reagowania na trudności psychiczne u młodzieży.
- **Rozwijanie wolontariatu i aktywności młodzieży** (organizacja młodzieży do działań społecznych i wspierania rodzin)

WNIOSEK 6

• Wsparcie osób z niepełnosprawnościami

Analiza sytuacji osób z niepełnosprawnością w Gminie Czechowice-Dziedzice wskazuje na pilną potrzebę i konieczność organizacji transportu do lekarza, zwiększenia dostępności usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, jak również pomoc w uzyskaniu świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami. Istotna jest również potrzeba wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego, dostępu do ośrodków wsparcia dziennego oraz wsparcie w zakresie zmniejszania izolacji społecznej i zapewniania towarzystwa osobom samotnym. Nieco mniej wskazań, jednak wciąż istotne jest poszerzenie oferty ochrony zdrowia, wsparcie w codziennych czynnościach, takich jak sprzątanie czy zakupy oraz rozwój oferty spędzania czasu wolnego.

REKOMENDACJA 6

- **Uruchomienie usług transportu** dla osób starszych i z niepełnosprawnością (pomoc w dotarciu do placówek opieki zdrowotnej czy zajęć organizowanych przez różne podmioty działające w gminie).
- Utworzenie gminnej **wypożyczalni sprzętu do rehabilitacji medycznej**, umożliwiającej mieszkańcom dostęp do niezbędnych urządzeń wspomagających codzienne funkcjonowanie.
- Rozwój (zwiększanie dostępności) usług dedykowanych dla osób niesamodzielnych w szczególności **usług asystenckich, opiekuńczych i opieki wytchnieniowej**.

- Utworzenie **punktu wsparcia dla opiekunów rodzinnych**, oferującego poradnictwo, grupy wsparcia i szkolenia z zakresu opieki nad osobami niesamodzielnymi.
- **Rozwój usług sąsiedzkich i wsparcie samopomocowe** (wykorzystanie potencjału małych miejscowości i więzi sąsiedzkich do organizacji usług samopomocowych, np. wsparcia w codziennych obowiązkach, dowozu leków, posiłków czy wspólnych spotkań integracyjnych); rozwijanie inicjatywy wolontariatu sąsiedzkiego poprzez współpracę z lokalnymi organizacjami pozarządowymi.
- **Organizacja warsztatów i szkoleń z obsługi telefonu/korzystania z nowoczesnych technologii.**
- **Przeciwdziałanie izolacji społecznej (szczególnie seniorów z przyległych do Czechowic-Dziedzic miejscowości)** poprzez organizację zajęć kulturalnych, edukacyjnych czy rekreacyjnych, dostosowanych do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnością np. spotkań w świetlicach wiejskich.
- **Mieszkania treningowe i wspomagane.**

WNIOSEK 7

• Trudności w aktywizacji i integracji mieszkańców

Jednym z wyzwań, z którymi mierzy się Gmina Czechowice-Dziedzice jest trudność w aktywizacji części mieszkańców, co może prowadzić do **pogłębiania izolacji społecznej i osamotnienia** (jeden z głównych problemów seniorów wskazany przez badanych mieszkańców). Na uwagę zasługuje jednak duża oddolna aktywność mieszkańców, widoczna m.in. w działalności seniorów.

REKOMENDACJA 7

- Wzmacnianie aktywizacji i integracji społecznej poprzez wprowadzenie funkcji **organizatora społeczności lokalnej**, który będzie odpowiedzialny za inicjowanie działań integracyjnych (na podstawie bieżącej oceny potrzeb

i możliwości), budowanie sieci współpracy oraz motywowanie mieszkańców do aktywności.

- **Współpraca** z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi instytucjami kultury - wzbogacanie oferty działań skierowanych do osób mniej zaangażowanych społecznie.
- Wykorzystanie bardzo dobrze działającego **wolontariatu** przy parafii, który efektywnie współpracuje z ZHR.

W celu rozszerzenia usług społecznych dla mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice, istotne byłoby utworzenie **Punktu informacyjno - konsultacyjnego** oferującego poradnictwo i konsultacje specjalistyczne w zależności od potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców. Usługi informacyjne skierowane powinny być do ogółu mieszkańców Gminy, w tym do opiekunów faktycznych osób potrzebujących wsparcia, w tym osób z niepełnosprawnościami. Poradnictwo powinno obejmować działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby korzystającej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielnym rozwiązywaniu problemu.

Bardzo ważnym celem utworzenia Centrum jest koordynacja usług społecznych z różnych systemów - pomocy społecznej, polityki rodzinnej, promocji i ochrony zdrowia, kultury, edukacji publicznej, polityki prorodzinnej, wspierania osób z niepełnosprawnościami. Budowanie współpracy międzysektorowej ma na celu integrację organizacji pozarządowych, biznesu, sektora nauki i administracji publicznej. Dzięki wspólnej pracy nad wyzwaniami, które dotyczą mieszkańców Czechowic-Dziedzic można wypracować długotrwałe relacje, wzajemne inspiracje oraz kreować możliwość wymiany doświadczeń. Wspólne działania mogą skutecznie odpowiadać na potrzeby społeczności, a także zwiększać wpływ na pozytywne zmiany w gminie.

Wdrożenie powyższych propozycji może znacząco poprawić jakość życia mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice oraz zwiększyć ich zadowolenie z warunków mieszkaniowych i usług społecznych, prowadząc do bardziej zintegrowanej i zadowolonej społeczności.

Załącznik nr 1 – ankieta CAVI / PAPI

Szanowni Państwo,

w związku z opracowywaniem diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej gminy Czechowice-Dziedzice w zakresie usług społecznych, zwracamy się z uprzejmą prośbą do jej mieszkańców o wypełnienie ankiety. Celem badania jest poznanie obecnych potrzeb mieszkańców oraz zidentyfikowanie obszarów deficytowych w zakresie usług społecznych i działań wspierających.

Ankieta jest anonimowa a udział w niej jest dobrowolny Z góry dziękujemy za poświęcony czas i zaangażowanie!

METRYCZKA

1. Płeć

☐	Kobieta
☐	Mężczyzna

2. W jakim jest Pan (i) wieku?

- a. 18-25 lat
- b. 26-35 lat
- c. 36-45 lat
- d. 46-60 lat
- e. 61-75 lat
- f. Pow. 76 lat

3. Wykształcenie (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

a.	Podstawowe i gimnazjalne	b.	Średnie, średnie branżowe
c.	Zasadnicze zawodowe, zasadnicze branżowe	d.	Wyższe

4. **Stan cywilny** (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

a.	Wolny (-a)	b.	Wdowiec/ Wdowa
c.	Żonaty/ Zameężna	d.	W związku nieformalnym
e.	Rozwiedziony (-a)		

5. **Status zawodowy** (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

a.	Uczeń/student	b.	Emeryt/rencista
c.	Pracownik fizyczny	d.	Osoba Bezrobotna
e.	Pracownik umysłowy	f.	Przedsiębiorca
g.	Rolnik	h.	Inne

6. **Które z wymienionych określeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?**
(proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

a.	żyjemy bardzo biednie – nie starcza nam (mi) nawet na podstawowe potrzeby (np. jedzenie, picie, schronienie, leki, opłaty)
b.	żyjemy skromnie – musimy na co dzień skromne gospodarowanie
c.	żyjemy średnio – starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy
d.	żyjemy dobrze – starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania
e.	żyjemy bardzo dobrze – mogę (możemy) sobie pozwolić komfort i na realizację naszych potrzeb i zachcianek

I. INFORMACJE OGÓLNE

1. **Od jak dawna zamieszkuje Pan(i) gminę Czechowice-Dziedzice?**

a.	Mieszkam tu od urodzenia
b.	Mieszkam tu powyżej 10 lat
c.	Mieszkam tu krócej niż 10 lat

2. Czy uważa Pani/Pana, że gmina Czechowice-Dziedzice jest dobrym miejscem do życia?

a.	Zdecydowanie tak
b.	Raczej tak
c.	Raczej nie
d.	Zdecydowanie nie
e.	Trudno powiedzieć

II. USŁUGI SPOŁECZNE¹³

1. Jakie usługi powinny być realizowane w CUS Czechowice-Dziedzice (proszę wskazać trzy najistotniejsze zakresy):

1.	polityki prorodzinnej
2.	wspierania rodziny
3.	systemu pieczy zastępczej
4.	pomocy społecznej
5.	promocji i ochrony zdrowia
6.	wspierania osób z niepełnosprawnościami
7.	edukacji publicznej
8.	przeciwdziałania bezrobociu
9.	kultury
10.	kultury fizycznej i turystyki
11.	pobudzania aktywności obywatelskiej
12.	mieszkalnictwa
13.	ochrony środowiska
14.	reintegracji zawodowej i społecznej

¹³ Usługi społeczne oznaczają działania z zakresu: 1) polityki prorodzinnej, 2) wspierania rodziny, 3) systemu pieczy zastępczej, 4) pomocy społecznej, 5) promocji i ochrony zdrowia, 6) wspierania osób niepełnosprawnych, 7) edukacji publicznej, 8) przeciwdziałania bezrobociu, 9) kultury, 10) kultury fizycznej i turystyki, 11) pobudzania aktywności obywatelskiej, 12) mieszkalnictwa, 13) ochrony środowiska, 14) reintegracji zawodowej i społecznej – podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców.\

2. Jakich jeszcze usług społecznych nie wymienionych powyżej brakuje w gminie Czechowice-Dziedzice?

.....

.....

3. Dla jakich grup społecznych w gminie brakuje oferty w szczególności?

(proszę wskazać maks. 3 odpowiedzi)

- a. dzieci,
- b. młodzież,
- c. seniorzy,
- d. osoby pracujące,
- e. osoby niepracujące,
- f. osoby z niepełnosprawnościami,
- g. mniejszości etniczne/cudzoziemcy,
- h. osoby w kryzysie bezdomności,
- i. Inne (jakie?)

4. Jakie problemy uważa Pan (i) za najważniejsze w gminie Czechowice-Dziedzice? (proszę zaznaczyć maks. 3 odpowiedzi)

1.	alkoholizm
2.	inne uzależnienia (np. narkotyki)
3.	przemoc domowa
4.	trudności opiekuńczo-wychowawcze, w tym rodzin wielodzietnych i niepełnych
5.	ubóstwo
6.	zła sytuacja finansowa rodzin
7.	niekorzystne warunki mieszkaniowe
8.	niepełnosprawność i długotrwała choroba
9.	problemy osób starszych
10.	dostęp i jakość edukacji
11.	dostęp do ochrony zdrowia
12.	niskiej jakości oferta spędzania czasu wolnego
13.	bezrobocie
14.	przestępczość
15.	bezdomność
16.	migracja osób młodych

17.	wykluczenie komunikacyjne
18.	brak aktywności obywatelskiej
19.	zanieczyszczenie środowiska i powietrza
20.	inne (jakie?).....

5. Jakie Pani/a zdaniem usługi są najbardziej potrzebne rodzinom?

(proszę zaznaczyć maks. 5 odpowiedzi)

1.	asysta i doradztwo dla rodzin
2.	dostęp do prawnika
3.	terapia dla dzieci i młodzieży
4.	terapia dla dorosłych
5.	poradnictwo dla rodzin w zakresie problemów opiekuńczych i wychowawczych
6.	usługi doradcze w formie mobilnej (np. psycholog, prawnik, pracownik socjalny)
7.	interwencje kryzysowe
8.	zapewnienie schronienia osobom doświadczającym przemocy
9.	wsparcie w dożywianiu
10.	wsparcie finansowe rodzin
11.	opieka dla dzieci w żłobkach
12.	opieka dla dzieci w przedszkolach
13.	wsparcie specjalistyczne dla dzieci (pedagog, logopeda itp.)
14.	poszerzanie oferty ochrony zdrowia
15.	edukacja prozdrowotna
16.	działania profilaktyczne dla rodzin w zakresie uzależnień, przemocy itp.
17.	tworzenie grup wsparcia (różnego typu skierowanych do rodzin)

18.	tworzenie i udostępnianie mieszkań socjalnych
19.	tworzenie i wspieranie rodzin zastępczych
20.	poszerzanie oferty spędzania czasu wolnego
21.	inne (jakie?).....

6. Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych OSOBOM STARSZYM jest największe zapotrzebowanie w gminie Czechowice-Dziedzice? (proszę zaznaczyć maks. 5 odpowiedzi)

1.	usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze
2.	dostęp do ośrodków wsparcia dziennego
3.	organizowanie szkoleń i doradztwo dla opiekunów osób starszych i z niepełnosprawnością
4.	wsparcie w dożywianiu (oferowane seniorom)
5.	pomoc w uzyskaniu świadczeń dla osób z niepełnosprawnością
6.	wypożyczenie sprzętu rehabilitacyjnego
7.	poszerzanie oferty ochrony zdrowia
8.	organizacja transportu np. do lekarza
9.	usługi doradcze w formie mobilnej (np. psycholog)
10.	rozwój oferty spędzania czasu wolnego
11.	wsparcie w zakresie zmniejszania izolacji społecznej i zapewniania towarzystwa osobom samotnym

12.	wsparcie w codziennych czynnościach (sprzątanie, usługi gospodarcze)
13.	promowanie informacji o potrzebach i możliwościach osób starszych i z niepełnosprawnością wśród lokalnej społeczności
14.	wdrożenie seniorów w procesy decyzyjne w mieście (np. rada seniorów)
15.	teleopiekę (opaska życia z przyciskiem SOS, e-konsultacje, e-rehabilitacja itp.)
16.	usługi pomocy sąsiedzkiej
17.	usługi mobilne dla osób niesamodzielnych np. fryzjer, podolog itp.
18.	krótkoterminowe, interwencyjne usługi wsparcia osób niesamodzielnych np. po pobycie w szpitalu, urazach (złamanie kończyny)
19.	inne (jakie?).....

7. Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ jest największe zapotrzebowanie w gminie Czechowice-Dziedzice? (proszę zaznaczyć maks. 5 odpowiedzi)

1.	usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze
2.	dostęp do ośrodków wsparcia dziennego
3.	organizowanie szkoleń i doradztwo dla opiekunów osób starszych i z niepełnosprawnością
4.	wsparcie w dożywianiu (oferowane seniorom)
5.	pomoc w uzyskaniu świadczeń dla osób z niepełnosprawnością
6.	wypożyczenie sprzętu rehabilitacyjnego
7.	poszerzanie oferty ochrony zdrowia
8.	organizacja transportu np. do lekarza
9.	usługi doradcze w formie mobilnej (np. psycholog)
10.	rozwój oferty spędzania czasu wolnego
11.	wsparcie w zakresie zmniejszania izolacji społecznej i zapewniania towarzystwa osobom samotnym
12.	wsparcie w codziennych czynnościach (sprząatanie, usługi gospodarcze)
13.	promowanie informacji o potrzebach i możliwościach osób starszych i z niepełnosprawnością wśród lokalnej społeczności
14.	wdrożenie seniorów w procesy decyzyjne w mieście (np. rada seniorów)
15.	Teleopiekę (opaska życia z przyciskiem SOS, e-konsultacje, e-rehabilitacja itp.)
16.	usługi pomocy sąsiedzkiej
17.	usługi mobilne dla osób niesamodzielnych np. fryzjer, podolog itp.
18.	krótkoterminowe, interwencyjne usługi wsparcia osób niesamodzielnych np. po pobycie w szpitalu, urazach (złamanie kończyny)
19.	inne (jakie?)

8. Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych MŁODZIEŻY jest największe zapotrzebowanie w gminie Czechowice-Dziedzice? (proszę zaznaczyć maks. 5 odpowiedzi)

1.	profilaktyka uzależnień, w tym uzależnień od Internetu i komputera w szkołach
2.	działania informacyjne w zakresie możliwości radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych (np. przemoc w rodzinie)
3.	profilaktyka chorób
4.	poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne
5.	oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży
6.	rozwój pozaszkolnej oferty edukacyjnej (np. warsztaty, kursy)
7.	udostępnienie przestrzeni na spotkania dla dzieci i młodzieży (np. klub dziecięcy, klub młodzieżowy)
8.	możliwość realizacji inicjatyw zaproponowanych przez młodzież
9.	wdrożenie młodzieży w procesy decyzyjne w mieście (np. młodzieżowa rada miasta)
10.	inne (jakie?).....

9. Proszę określić, w jakiego typu wydarzeniach/imprezach kulturalnych najchętniej brał(a)by Pan(i) udział – OFERTA BEZPŁATNA? (można zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi)

1	koncerty muzyczne znanych gwiazd	6	filmy/seanse w kinie
2	festyny, jarmarki	7	festiwale teatralne
3	festiwale filmowe	8	klubowe koncerty zespołów
4	spektakle/wystąpienia w teatrze	9	wystawy, galerie sztuki

5	widowiska folklorystyczne	10	święta lokalne np. dożynki, święto chleba itp.
		11	Inne (jakie?)

10. Proszę określić, w jakiego typu wydarzeniach/imprezach kulturalnych najchętniej brał(a)by Pan(i) udział – OFERTA PŁATNA? (można zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi)

1	koncerty muzyczne znanych gwiazd	6	filmy/seanse w kinie
2	festyny, jarmarki	7	festiwale teatralne
3	festiwale filmowe	8	klubowe koncerty zespołów
4	spektakle/wystąpienia w teatrze	9	wystawy, galerie sztuki
5	widowiska folklorystyczne	10	święta lokalne np. dożynki, święto chleba itp.
		11	Inne (jakie?)

III DOSTĘPNOŚĆ USŁUG SPOŁECZNYCH

11. W sytuacji konieczności skorzystania z usług społecznych czy wiedział(a)by Pan(i) gdzie udać się po wsparcie (niefinansowe)?

1	Tak	2	Nie
---	-----	---	-----

12. Czy w ramach korzystania z usług realizowanych przez CUS byłby/łaby Pan(i) w stanie ponosić odpłatność za te usługi społeczne?

- a. Tak, całkowicie
- b. Tak, ale częściowo
- c. Nie będę ponosić odpłatności za usługi

13. Z poniższego katalogu usług społecznych, proszę wskazać te, których Pani/Pana zdaniem brakuje (nie są dostępne) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie gminy Czechowice-Dziedzice:

a.	Miejsca opieki żłobkowej	1	brakuje	2	nie brakuje
b.	Miejsca opieki nad dziećmi (przedszkola, miejsca zabaw i rozrywki dla dzieci)	1	brakuje	2	nie brakuje
c.	Miejsca spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży	1	brakuje	2	nie brakuje
d.	Miejsca wsparcia dla rodziców dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi	1	brakuje	2	nie brakuje
e.	Miejsca wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej	1	brakuje	2	nie brakuje
f.	Oferta wsparcia/programy dla dużych rodzin (np. usługi oferowane w ramach program rodzina +)	1	brakuje	2	nie brakuje
g.	Usługi wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami (usługi asystenckie, opiekuńcze, warsztaty terapii zajęciowej)	1	brakuje	2	nie brakuje
h.	Usługi wsparcia dla seniorów (kluby seniora, dzienne domy pomocy, domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy)	1	brakuje	2	nie brakuje
i.	Wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu	1	brakuje	2	nie brakuje

j.	Wsparcie dla osób uzależnionych od narkotyków	1	brakuje	2	nie brakuje
k.	Wsparcie dla osób chorujących psychicznie	1	brakuje	2	nie brakuje
l.	Programy promocji zdrowia	1	brakuje	2	nie brakuje
m.	Dostępność usług medycznych/zdrowotnych	1	brakuje	2	nie brakuje
n.	Oferta wsparcia dla osób poszukujących zatrudnienia	1	brakuje	2	nie brakuje
o.	Dostępność kursów i szkoleń dla osób chcących zmienić zawód	1	brakuje	2	nie brakuje
p.	Oferta zajęć i programów kierowanych do seniorów	1	brakuje	2	nie brakuje
q.	Oferta wydarzeń rozrywkowych/kulturalnych	1	brakuje	2	nie brakuje
r.	Miejsca aktywności społecznej, kluby, miejsca spotkań itp.	1	brakuje	2	nie brakuje
s.	Oferta organizacji pozarządowych	1	brakuje	2	nie brakuje
t.	Wydarzeń sportowych	1	brakuje	2	nie brakuje
u.	Otwartych miejsc rekreacji i sportu	1	brakuje	2	nie brakuje
v.	Obiektów sportowo-rekreacyjnych	1	brakuje	2	nie brakuje

14. Jak rozumie Pan(i) pojęcie teleopieki? (proszę zaznaczyć maks. 3 odpowiedzi)

1	Zdalne monitorowanie parametrów zdrowotnych, takich jak tętno, saturacja oraz systemy wykrywania upadków i alarmowania w sytuacjach zagrożenia	4	Każda forma pomocy świadczona zdalnie, np. zamawianie usług sprzątanía lub dostawy jedzenia
2	Technologie umożliwiające prowadzenie telekonsultacji medycznych z lekarzem lub pielęgniarką bez wychodzenia z domu	5	Nie wiem, czym jest teleopieka
3	Urządzenia noszone, takie jak opaski życia, które umożliwiają stały monitoring zdrowia i alarmowanie opiekunów w razie potrzeby	6	Inne (jakie?)

15. Czy w gminie dostępne są usługi teleopieki?

1	Tak
2	Nie
3	Nie wiem

16. Jeżeli tak, to jak Pan(i) ocenia obecny poziom dostępności usług teleopieki w gminie Czechowice-Dziedzice? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

1	Bardzo dobrze	4	Źle
2	Dobrze	5	Bardzo źle
3	Nie wiem		

- 17. Które z poniższych barier Pana(i) zdaniem mogą najbardziej ograniczać dostępność teleopieki w Pana(i) gminie?** (proszę zaznaczyć maks. 3 odpowiedzi)

1	Brak odpowiedniej infrastruktury technologicznej (np. Internetu, komputera)	4	Brak wsparcia technicznego lub szkoleń dla użytkowników
2	Zbyt wysokie koszty korzystania z teleopieki	5	Brak potrzeby wdrożenia teleopieki w społeczności
3	Brak wiedzy mieszkańców na temat dostępnych usług	6	Inne (jakie)

- 18. Czy uważa Pan(i), że gmina Czechowice-Dziedzice podejmuje wystarczające działania na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju ekologicznego?** (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

1	Tak, działania gminy są wystarczające i skuteczne	4	Nie, ochrona środowiska nie jest istotnym priorytetem w gminie
2	Tak, ale można by je jeszcze usprawnić w niektórych obszarach	5	Inne (jakie?)
3	Nie, działania są niewystarczające i wymagają znacznej poprawy		

Załącznik nr 2 – kwestionariusz wywiadu IDI

Scenariusz IDI

Założenia ogólne IDI:

Respondenci: Indywidualne wywiady pogłębione z min. 10 osobami/gminę, będącymi przedstawicielami lokalnych jednostek organizacyjnych, liderami lokalnymi, z przedstawicielami organizacji pozarządowych i podmiotami o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r. poz. 571), działającymi na terenie Gmin Partnerskich.

Celem tego badania ma być ocena adekwatności świadczonych już usług społecznych i ich użyteczność, a także ocena skuteczności instytucji i organizacji pod kątem współpracy, wspólnego rozwiązywania problemów w zakresie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających, ale także skatalogowanie obecnie świadczonych usług jak i zasobów i potencjału do poszerzania ich oferty w Gminach Partnerskich.

Informacja dla moderatora/moderatorki

Gmina Czechowice-Dziedzice planuje utworzenie Centrum Usług Społecznych (nowej jednostki organizacyjnej w gminie, która w zamierzeniu powstanie z przekształcenia Ośrodka Pomocy Społecznej). Celem działania CUS będzie zarówno gromadzenie informacji o dostępnych usługach społecznych w gminie, a także ich organizacja i tworzenie nowych usług. CUS będzie miał za zadanie także dopasowanie usług społecznych do potrzeb mieszkańców i dbanie o ich jakość.

Centrum będzie miało za zadanie objęcie wsparciem osób, które nie korzystały z usług pomocy społecznej, połączenie istniejących instrumentów wsparcia usługowego, wypracowanie rozwiązań odpowiadających na niezaspokojone potrzeby mieszkańców. Docelowo nastąpi zwiększenie zintegrowanych usług oraz powstaną nowe standardy usług, zapewniona ich kompleksowość i zwiększona dostępność, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Badanie prowadzone jest przez "JSNP.HUMANUS" spółka not-for-profit spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą przy ul. Wiejskiej 3, 23-300 Janów Lubelski i ma na celu ocenę adekwatności świadczonych już usług społecznych i ich użyteczność, a także ocenę skuteczności instytucji i organizacji pod kątem współpracy, wspólnego rozwiązywania problemów w zakresie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających, ale także skatalogowanie obecnie świadczonych usług jak i zasobów i potencjału do poszerzania ich oferty w Gminach Partnerskich.

Udział w badaniu jest anonimowy i dobrowolny, a podane informacje wykorzystane zostaną wyłącznie w celu opracowania zbiorczego raportu, w którym nie będzie możliwości zidentyfikowania pojedynczych odpowiedzi.

Badanie ma charakter przekrojowy, jednakże ze względu na dobór rozmówców z różnych profesji, będziemy się starali prowadzić wywiad tak, aby w szczególności uwzględnić tematykę profesji reprezentowanej przez danego rozmówcę.

Informacje dodatkowe o Gminie: Czechowice-Dziedzice – miasto w południowej Polsce, w województwie śląskim, w powiecie bielskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Czechowice-Dziedzice; miasto leży historycznie na Śląsku Cieszyńskim w aglomeracji bielskiej. Współcześnie oprócz Czechowic

i Dziedzic częściami miasta są m.in. Lipowiec, Ochodza, Olszyna, Renardowice, Żebracz i kilka mniejszych osiedli. Czechowice-Dziedzice stanowią ośrodek przemysłowy z kopalnią węgla kamiennego, walcownią metali, fabryką sprzętu elektrotechnicznego oraz rafinerią. W roku 2020 zlikwidowano fabrykę zapalek, która działała od roku 1919. Była to ostatnia polska czynna fabryka zapalek. Według danych z 2024 r. miasto miało 34 783 mieszkańców (124. miejsce w Polsce). Jest to piąte pod względem liczby ludności miasto w Polsce niebędące siedzibą powiatu oraz największe miasto niepowiatowe na terytorium gminy miejsko-wiejskiej.

I. Informacje ogólne o rozmówcy (krótko – max. 5 minut)

1. Proszę krótko opowiedzieć czym się Pan(i) zajmuje? W jaki sposób jest Pan(i) związana/y z Gminą Czechowice-Dziedzice?
2. Jaki podmiot reprezentuje? Czym się zajmujecie/czy i jakie usługi społeczne świadczyacie?
3. Od jak dawna pełni Pan(i) wskazaną funkcję?

II. Informacje o gminie (zarys problematyki – do 10 minut)

Chodzi tylko o zarys problematyki – specyfika gminy, jej najważniejsze wyróżniki – pytań jest więcej tylko po to, żeby zakreślić temat rozmowy. Nie trzeba wszystkich zadać.

4. **Proszę krótko scharakteryzować, jaka jest specyfika Gminy Czechowice-Dziedzice? Co jest dla niej typowe, co odróżnia Czechowice-Dziedzice od gmin sąsiednich?**
5. **Jakie problemy wskazałaby Pani/Pan w gminie? Gdyby mieli Państwo wymienić 3 najważniejsze problemy społeczne w gminie, jakie by to były?**
6. **Jakie potrzeby wskazałaby Pani/Pan w gminie?**
7. **Czy Gmina Czechowice-Dziedzice jest dobrym miejscem do życia?**
 - a. Jaka jest zaleta mieszkania w Czechowicach-Dziedzicach?
 - b. Jaka jest wada/słaba strona mieszkania w Czechowicach-Dziedzicach?
8. **Czy jest Pan/Pani zadowolona z zamieszkiwania na terenie gminy Czechowice-Dziedzice?**
 - Jednym zdaniem dlaczego TAK, dlaczego NIE
9. **Proszę krótko opisać główne zasoby i potrzeby/problemy gminy Czechowice-Dziedzice: (dostosuj do rozmowy)**
 - **Społeczne** – kto zamieszkuje gminę? Jakie dostrzega się problemy/potrzeby w tym zakresie – demografia, bezrobocie, pomoc społeczna?
 - **Gospodarcze** – jaka jest aktualna sytuacja gospodarcza Gminy? Co jest typowe dla Gminy w zakresie gospodarki – zakładów pracy, pracowników itp.?

- **Komunikacyjne** – czy łatwo jest się poruszać po terenie Gminy Czechowice-Dziedzice - dojeżdżać w poszczególne miejsca - w szczególności bez własnego samochodu – komunikacją zbiorową?
 - Jak ocenia Pan(i) dostępność transportową poszczególnych części Gminy? Gdzie łatwo a gdzie trudno jest dotrzeć? Dlaczego tak jest? Z czego to wynika?
- **Pozostałe / inne** – dopasuj do rozmówcy – w zależności z kim rozmawiasz mogą to być np. sprawy związane ze służbą zdrowia, pomocą społeczną itp. Zapytaj rozmówcę o to, co jest typowe dla Gminy w zakresie branży, którą reprezentuje?

III. Usługi społeczne w gminie (10-15 minut)¹⁴

- 10. Jak ocenia Pan(i) dostępność usług społecznych w gminie** – chodzi o usługi/działania niematerialne np. dostęp do edukacji, programów wsparcia potrzebujących, realizowanych zajęć dla dzieci lub seniorów itp. (jak w definicji)
- 11. Jakie usługi są obecnie dostępne?**
 - a. do kogo te usługi są kierowane** – seniorzy, młodzież, osoby z niepełnosprawnością, inne grupy społeczne, jakie?
 - b. jaka jest ich jakość** – dobra/zła, co należy zmienić?
 - c. kto jest ich realizatorem** – podział usług ze względu na podmiot prowadzący.

¹⁴ Przez usługi społeczne rozumie się działania niematerialne (niepieniężne) świadczone przez gminę bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, mieszkańców w celu zaspokajania ich potrzeb i podnoszenia jakości życia. Usługi te mogą być realizowane w formie usług wpierających, edukacji, kultury, czy ochrony zdrowia, a także przeciwdziałania bezrobociu, kultury fizycznej, ochrony środowiska. Realizowane są przez instytucje gminne i pracujących w nich specjalistów.

Obszary usług społecznych to działania z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

- 12. Jakich usług brakuje, dla jakich grup społecznych, z czego to wynika? Jakie braki w zakresie wsparcia pomocy społecznej identyfikują Państwo w gminie?**
- 13. Do jakich usług dostęp jest ograniczony? Dlaczego tak jest?**
 - a. Z czego wynika ograniczenie?
 - b. Jakże zauważa Pani/Pan ograniczenia? Jakiego typu?
- 14. Jakie usługi powinny być świadczone dodatkowo, w tym jakie nowe usługi powinny się pojawić?**
- 15. Jak zorganizować system świadczenia usług w gminie, aby był bardziej skuteczny, lepiej odpowiadał na potrzeby mieszkańców?**
 - a. Co zrobić, gdzie umiejscowić informacje o dostępnych usługach?
 - b. W jaki sposób je łączyć, do kogo kierować?
 - c. Proszę wskazać współorganizatorów.
- 16. Czy w realizację usług społecznych można włączyć mieszkańców oraz organizacje pozarządowe?**
 - a. Jeśli tak, to w jakim zakresie? Do jakich usług? Kto/jaka organizacja może realizować dane usługi?
 - b. Jeśli nie, to dlaczego? Co stoi na przeszkodzie?

IV. Potencjał wspólnoty samorządowej (10 minut)

- 17. Jaki jest aktualny poziom współpracy sektora pozarządowego z jednostkami samorządu terytorialnego i czy można go zwiększyć?**
 - a. Jakie działania realizowane są wspólnie?
 - b. Jak ta współpraca się układa?
 - c. Jakie trudności są dostrzegane – ze strony NGO oraz również ze strony JST?
 - d. Co można poprawić?
- 18. Jaki potencjał instytucji, organizacji sektora obywatelskiego i sektora ekonomii społecznej, może wykorzystać CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?**
 - Dopytać o działania związane z wolontariatem i grupami samopomocowymi.

- 19. Jakie działania/rozwiązania należy wdrożyć, aby współpraca międzysektorowa w zakresie usług społecznych funkcjonowała lepiej?**

V. Potencjał podmiotów gospodarczych (10 minut)

- 20. Jaki jest aktualny poziom współpracy sektora gospodarczego/lokalnych firm z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie świadczenia usług społecznych?**
- a. Jakie działania realizowane są wspólnie?
 - b. Jak ta współpraca się układa?
 - c. Jakie trudności są dostrzegane – z obu stron?
 - d. Co można poprawić?
- 21. Czy lokalne firmy mogą zostać włączone w realizację usług społecznych w gminie?**
- a. Jeśli tak, to w jakim zakresie?
 - b. Jeśli nie, to dlaczego?
- 22. Jaki potencjał firm/podmiotów gospodarczych może wykorzystać CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?**
- 23. Jakie działania/rozwiązania należy wdrożyć, aby współpraca międzysektorowa (JST-biznes) w zakresie usług społecznych funkcjonowała lepiej?**
- 24. Załóżmy, że mamy przed sobą „Pudełko na pomysły mieszkańców”, do którego każdy może wrzucić swój pomysł na zajęcia, warsztaty, spotkania itp. Jaki byłby Pana(i) pomysł?**

VI. Podsumowanie, kluczowe wnioski z rozmowy (do 10 minut)

- 25. Gdyby miał(a) Pan(i) wskazać kluczowe wnioski, refleksje z przeprowadzonej rozmowy, to jak one by brzmiały?**
- 26. Czy o coś nie zapytałam lub co chciałby Pan(i) dodać na koniec?**

Załącznik nr 3 – kwestionariusz wywiadu FGI

Scenariusz FGI

Założenia ogólne FGI:

Respondenci: Grupowy wywiad pogłębiony z min. 10 osobami, będącymi przedstawicielami lokalnych jednostek organizacyjnych, liderami lokalnymi, z przedstawicielami organizacji pozarządowych i podmiotami o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r. poz. 571), działającymi na terenie Gmin Partnerskich.

Celem tego badania ma być ocena adekwatności świadczonych już usług społecznych i ich użyteczność, a także ocena skuteczności instytucji i organizacji pod kątem współpracy, wspólnego rozwiązywania problemów w zakresie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających, ale także skatalogowanie obecnie świadczonych usług jak i zasobów i potencjału do poszerzania ich oferty w Gminach Partnerskich.

Informacja dla moderatora/moderatorki

Gmina Czechowice-Dziedzice planuje utworzenie Centrum Usług Społecznych (nowej jednostki organizacyjnej w gminie, która w zamierzeniu powstanie z przekształcenia Ośrodka Pomocy Społecznej). Celem działania CUS będzie zarówno gromadzenie informacji o dostępnych usługach społecznych w gminie, a także ich organizacja i tworzenie nowych usług. CUS będzie miał za zadanie także dopasowanie usług społecznych do potrzeb mieszkańców i dbanie o ich jakość.

Centrum będzie miało za zadanie objęcie wsparciem osób, które nie korzystały z usług pomocy społecznej, połączenie istniejących instrumentów wsparcia usługowego, wypracowanie rozwiązań odpowiadających na niezaspokojone potrzeby mieszkańców. Docelowo nastąpi zwiększenie zintegrowanych usług oraz powstaną nowe standardy usług, zapewniona ich kompleksowość i zwiększona dostępność, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Badanie prowadzone jest przez "JSNP.HUMANUS" spółka not-for-profit spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą przy ul. Wiejskiej 3, 23-300 Janów Lubelski i ma na celu ocenę adekwatności świadczonych już usług społecznych i ich użyteczność, a także ocenę skuteczności instytucji i organizacji pod kątem współpracy, wspólnego rozwiązywania problemów w zakresie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających, ale także skatalogowanie obecnie świadczonych usług jak i zasobów i potencjału do poszerzania ich oferty w Gminach Partnerskich.

Udział w badaniu jest anonimowy i dobrowolny, a podane informacje wykorzystane zostaną wyłącznie w celu opracowania zbiorczego raportu, w którym nie będzie możliwości zidentyfikowania pojedynczych odpowiedzi.

Badanie ma charakter przekrojowy, jednakże ze względu na dobór rozmówców z różnych profesji, będziemy się starali prowadzić wywiad tak, aby w szczególności uwzględnić tematykę profesji reprezentowanej przez danego rozmówcę.

Informacje dodatkowe o Gminie: Czechowice-Dziedzice – miasto w południowej Polsce, w województwie śląskim, w powiecie bielskim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Czechowice-Dziedzice; miasto leży historycznie na Śląsku Cieszyńskim w aglomeracji bielskiej. Współcześnie oprócz Czechowic i Dziedzic częściami miasta są m.in. Lipowiec, Ochodza, Olszyna, Renardowice, Żebracz i kilka mniejszych osiedli. Czechowice-Dziedzice stanowią ośrodek przemysłowy z kopalnią węgla kamiennego, walcownią metali, fabryką sprzętu elektrotechnicznego oraz rafinerią. W roku 2020 zlikwidowano fabrykę zapalek, która działała od roku 1919. Była to ostatnia polska czynna fabryka zapalek. Według danych z 2024 r. miasto miało 34 783 mieszkańców (124. miejsce w Polsce). Jest to piąte pod względem liczby ludności miasto w Polsce niebędące siedzibą powiatu oraz największe miasto niepowiatowe na terytorium gminy miejsko-wiejskiej.

I. Informacje ogólne o rozmówcy (krótco – max. 5 minut)

1. Proszę krótko opowiedzieć czym się Pan(i) zajmuje? W jaki sposób jest Pan(i) związana/y z Gminą Czechowice-Dziedzice?
2. Jaki podmiot reprezentuje? Czym się zajmujecie/czy i jakie usługi społeczne świadczyce?
3. Od jak dawna pełni Pan(i) wskazaną funkcję?

II. Informacje o gminie (zarys problematyki – do 10 minut)

Chodzi tylko o zarys problematyki – specyfika gminy, jej najważniejsze wyróżniki – pytań jest więcej tylko po to, żeby zakreślić temat rozmowy. Nie trzeba wszystkich zadać.

1. Proszę krótko scharakteryzować, jaka jest specyfika Gminy Czechowice-Dziedzice? Co jest dla niej typowe, co odróżnia Czechowice-Dziedzice od gmin sąsiednich?
2. Jakie problemy wskazałaby Pani/Pan w gminie? Gdyby mieli Państwo wymienić 3 najważniejsze problemy społeczne w gminie, jakie by to były?
3. Jakie potrzeby wskazałaby Pani/Pan w gminie?
4. Czy Gmina Czechowice-Dziedzice jest dobrym miejscem do życia?
 - a) Jaka jest zaleta mieszkania w Czechowicach-Dziedzicach?
 - b) Jaka jest wada/słaba strona mieszkania w Czechowicach-Dziedzicach?
5. Czy jest Pan/Pani zadowolona z zamieszkiwania na terenie gminy Czechowice-Dziedzice?
 - Jednym zdaniem dlaczego TAK, dlaczego NIE
6. Proszę krótko opisać główne zasoby i potrzeby/problemy Czechowice-Dziedzice: (dostosuj do rozmowy)
 - **Społeczne** – kto zamieszkuje gminę? Jakie dostrzega się problemy/potrzeby w tym zakresie –

demografia, bezrobocie, pomoc społeczna?

- **Gospodarcze** – jaka jest aktualna sytuacja gospodarcza Gminy? Co jest typowe dla Gminy w zakresie gospodarki – zakładów pracy, pracowników itp.?
- **Komunikacyjne** – czy łatwo jest się poruszać po terenie Gminy Czechowice-Dziedzice - dojeżdżać w poszczególne miejsca - w szczególności bez własnego samochodu – komunikacją zbiorową?
 - Jak ocenia Pan(i) dostępność transportową poszczególnych części Gminy? Gdzie łatwo a gdzie trudno jest dotrzeć? Dlaczego tak jest? Z czego to wynika?
- **Pozostałe / inne** – dopasuj do rozmówcy – w zależności z kim rozmawiasz mogą to być np. sprawy związane ze służbą zdrowia, pomocą społeczną itp. Zapytaj rozmówcę o to, co jest typowe dla Gminy w zakresie branży, którą reprezentuje?

III. Usługi społeczne w gminie (10-15 minut)¹⁵

7. **Jak ocenia Pan(i) dostępność usług społecznych w gminie** – chodzi o usługi/działania niematerialne np. dostęp do edukacji, programów wsparcia potrzebujących, realizowanych zajęć dla dzieci lub seniorów itp. (jak w definicji)

¹⁵ Przez usługi społeczne rozumie się działania niematerialne (niepieniężne) świadczone przez gminę bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, mieszkańców w celu zaspokajania ich potrzeb i podnoszenia jakości życia. Usługi te mogą być realizowane w formie usług wpierających, edukacji, kultury, czy ochrony zdrowia, a także przeciwdziałania bezrobociu, kultury fizycznej, ochrony środowiska. Realizowane są przez instytucje gminne i pracujących w nich specjalistów.

Obszary usług społecznych to działania z zakresu:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

8. Jakie usługi są obecnie dostępne?

- a. do kogo te usługi są kierowane – seniorzy, młodzież, osoby z niepełnosprawnością, inne grupy społeczne, jakie?
- b. jaka jest ich jakość – dobra/zła, co należy zmienić?
- c. kto jest ich realizatorem – podział usług ze względu na podmiot prowadzący.

9. Jakich usług brakuje, dla jakich grup społecznych, z czego to wynika? Jakie braki w zakresie wsparcia pomocy społecznej identyfikują Państwo w gminie?

10. Do jakich usług dostęp jest ograniczony? Dlaczego tak jest?

- a. Z czego wynika ograniczenie?
- b. Jakie zauważa Pani/Pan ograniczenia? Jakiego typu?

11. Jakie usługi powinny być świadczone dodatkowo, w tym jakie nowe usługi powinny się pojawić?

12. Jak zorganizować system świadczenia usług w gminie, aby był bardziej skuteczny, lepiej odpowiadał na potrzeby mieszkańców?

- a. Co zrobić, gdzie umiejscowić informacje o dostępnych usługach?
- b. W jaki sposób je łączyć, do kogo kierować?
- c. Proszę wskazać współorganizatorów.

13. Czy w realizację usług społecznych można włączyć mieszkańców oraz organizacje pozarządowe?

- a. Jeśli tak, to w jakim zakresie? Do jakich usług? Kto/jaka organizacja może realizować dane usługi?
- b. Jeśli nie, to dlaczego? Co stoi na przeszkodzie?

IV. Potencjał wspólnoty samorządowej (10 minut)

14. Jaki jest aktualny poziom współpracy sektora pozarządowego z jednostkami samorządu terytorialnego i czy można go zwiększyć?

- a. Jakie działania realizowane są wspólnie?
- b. Jak ta współpraca się układa?
- c. Jakie trudności są dostrzegane – ze strony NGO oraz również ze strony JST?
- d. Co można poprawić?

15. Jaki potencjał instytucji, organizacji sektora obywatelskiego i sektora ekonomii społecznej, może wykorzystać CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?

- Dopytać o działania związane z wolontariatem i grupami samopomocowymi.

16. Jakie działania/rozwiązania należy wdrożyć, aby współpraca międzysektorowa w zakresie usług społecznych funkcjonowała lepiej?

V. Potencjał podmiotów gospodarczych (10 minut)

17. Jaki jest aktualny poziom współpracy sektora gospodarczego/lokalnych firm z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie świadczenia usług społecznych?

- Jakie działania realizowane są wspólnie?
- Jak ta współpraca się układa?
- Jakie trudności są dostrzegane – z obu stron?
- Co można poprawić?

18. Czy lokalne firmy mogą zostać włączone w realizację usług społecznych w gminie?

- Jeśli tak, to w jakim zakresie?
- Jeśli nie, to dlaczego?

19. Jaki potencjał firm/podmiotów gospodarczych może wykorzystać CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?

20. Jakie działania/rozwiązania należy wdrożyć, aby współpraca międzysektorowa (JST-biznes) w zakresie usług społecznych funkcjonowała lepiej?

21. Załóżmy, że mamy przed sobą „Pudełko na pomysły mieszkańców”, do którego każdy może wrzucić swój pomysł na zajęcia, warsztaty, spotkania itp. Jaki byłby Pana(i) pomysł?

VI. Podsumowanie, kluczowe wnioski z rozmowy (do 10 minut)

22. Kluczowe wnioski, refleksje z przeprowadzonej rozmowy?

23. Na czym gmina powinna się skupić próbując powołać CUS oraz próbując poprawić jakość i dostępność usług publicznych w gminie?

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Publikacja sfinansowana w ramach projektu